İLKBAHAR 2022 Sayı: 50

KONAK

Kuş Koysunlar Yoluna

İBRAHİM ÇALLI

MUZAFFER İZGÜ

MANİSA AKHİSAR OTELİ

EGE TELGRAF GAZETESİ

KADIN ÖYKÜCÜLERİMİZ

TAŞTAN ŞEHİRLERİMİZ

Merhaba

Kapımızı çalan bahar ayları ise şimdi, heyecanımıza diyecek yoktur. Şimdi insanın delikanlılık çağına saydığımız günleri karşılıyorsak, doğanın kendisini yenileyerek bereket, bolluk ve yeni mucizeler sunacağı mevsime girdiysek; bu muhteşemliği hep birlikte doyasıya yaşayabilmemiz için, “dünya barış yurdu olsun” yönündeki dileğimizi yinelemenin zamanıdır.

Şehrimizin geleneğidir ki ilkbahar şenlik ile coşkuyla karşılanır. Sokaklarımız, meydanlarımız daha bir kalabalık olur. Adımlar el ele, kol kola atılır. Denize meyledenler ve doğanın yeşiline karışanlar ile yaşanan karnaval coşkusudur. Ve elbette bu taşkın hali doyasıya yaşayacaklarımızın başında çocuklarımız geliyor. Onların sesleri hep güzellikler içersin, umudu taşısın diye önderimiz Mustafa Kemal Atatürk’ün, çocuklarımıza armağan ettiği, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın da heyecanını taşıyoruz. Çocuklarımızın hayallerini gerçekleştirebilecekleri, doygun ve yetkin bireyler olarak kök salacakları bir coğrafyayı yaratmak öncelikli görevimizdir.

Bu ilkeyi kendisine pusula edinen bir değerimizi öne çıkarıyoruz dergimizin ilkbahar sayısında. Şehrimizin uluslararası yazın dünyasına armağan ettiği Muzaffer İzgü’nün güler yüzü ve kitaplarındaki sıcaklık, çocuklarımızın yolunu aydınlatmayı sürdürüyor. Muzaffer İzgü ile birlikte çocuk edebiyatı üzerine emek harcayan yazarlarımızdan da bir seçki sunuyoruz sizlere. Biliyoruz ki okuyan ve okuduğu satırlar ile gelişen çocuklarımız, “dünya barış yurdu olsun” diyerek, tam da bu günlerde daha gür bir sesle yinelediğimiz dileğimizi gerçeğe dönüştürecektir.

Şehrimiz kültürünün izini sürdüğümüz dergimizin ilkbahar sayısında ilginizi çekecek pek çok konu yer alıyor. İzmir’in yakın tarihine tanıklık eden Ege Telgraf Gazetesi, bir dönem aile evi diye anılan ve şimdilerde Manisa Akhisar Oteli olarak hizmet veren yuvamız, sanatı kendisine rehber edinen hemşehrilerimiz, taşın coğrafyamızdaki serüveni, Ege mutfağı ve birbirinden ilgi çeken konular, dergimizin sayfalarında yer alıyor.

Keyifli okumalar dilerim.

Abdül BATUR
Mimar
Konak Belediye Başkanı

içindekiler

8 RÜZGAR KANATLILAR

12 LODOSA MEFTUN

18 BOHEM BİR MİSAFİR

52 TAŞTAN ŞEHİRLERİMİZ

22 MUZAFFER İZGÜ

30 NERGİS SELİ

34 HANDAN GÖKÇEK

60 TAŞIN SİHRİ

64 KRALİÇENİN İZMİR GÜNLERİ

68 DÜNYA'YA ARMAĞANIMIZ

38 ŞAİR NAZMİ AĞIL

42 EFLATUN NURİ

46 KADIN ÖYKÜLERİ

76 CUMHURİYET ÇINARI

80 BİR OTELDEN ÇOK FAZLASI

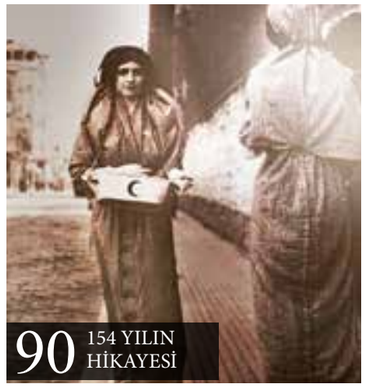
90 154 YILIN HİKAYESİ

94 EGE TELGRAF

98 GÖÇ MUTFAĞI

102 BİR KİTAP BİR TANITIM

KNK 2022 ilkbahar

Konak Belediyesi
Adına Sahibi

ABDÜL BATUR
Mimar
Konak Belediye Başkanı

Yayın Koordinatörü
OZAN YAYMAN
(Sorumlu Yazı İşleri Müdürü)

Editör
İPEK YAŞAR
TEODORA HACUDİ

Görsel Tasarım
BİRGÜL ARICA

Halkla İlişkiler
EMİNE KALABALIK

Kültür Sanat
ABDULLAH TUNALI

Hukuk Danışmanı
MİNE GENÇ

Yönetim Yeri: İzmir Konak Belediyesi
Dokuz Eylül Meydanı No:11 Basmane / İZMİR
Tel: +90 232 484 53 00
www.konak.bel.tr
knkdergi@konak.bel.tr
Fatih Ofset Matbaa Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
5627/1 No:6 Bornova -İzmir
Tel: 232 4311140
Yayın Türü: Yerel Süreli – Üç ayda bir yayımlanır, para ile satılamaz
Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Baskı Tarihi: Mart 2022

KNK

Güvercin yetiştiriciliği her geçen gün daha fazla ilgi çekiyor. Meraklıları, özgürlük hissini onlarla yaşadığının altını çiziyor. Kuşların yaşam serüveninden her bir insanın alacağı pek çok unsur olduğu aktarılıyor. Evlerin çatılarında, bahçelerde, teraslarda hatta balkonlarda eğitilen güvercinlerin ve üzerine eğilenlerin sayısı her geçen gün artıyor.

Rüzgar Kanatlılar

Siyah ve beyazın birlikteliği, sınırda olan ile ötesine geçeni; cesur ile ürkeği; özgür ile tutsağı; heyecana kanat çırpan ile umarsızı ve yanı sıra hazırlık halinde olanın merakını sunuyor siyah ve beyazdan bir çerçeve.
Duymasını bilene, çerçevenin içinden, bir dolu ses var. Kanatların çırpınışları yankılanıyor, özgürlüğün hazzından çığlıklar atılıyor. Ya da görmezden geliniyor, kulak tıkanıyor da sessizliğe bırakılıyor ne varsa...
Bu çerçevenin hikayesi de böyle biçimleniyor.
Hangisiyle eşleşeceği, izleyene kalmış siyah beyaz bir hikaye sunuyor, fotoğraf karesindeki lekeler.
En köşede, en kuytudan çerçevenin içine girmiş ama oralı değil. Ya da olan bitenin farkında da yok sayması korkularından. Yükseklik korkusu olmalı...
Hazırlık halinde bir diğeri. Gitsen, sorsan: “Belirsizliğe uçmak da var” diyecek gibi ürkek duruyor.
Onun az ötesinde duranı her şeye hazır gibi. Tünediği yerden ayrılmadığına, hala sınırda durduğuna bakmayın, çoktan geçmiş çizginin ötesini. Açılan kanatlarının uyumundan, rüzgarı kucaklamasından belli değil mi? Kanatları özgürlüğe açılmış, takla atıyor sanki en ortada duran. Rüzgarla, dans eder gibi. Oyun oynar, eski bir tanıdığı kucaklar gibi. Rüzgarla, sevişir gibi. Belli ki daha yeni attı boşluğun kucağına kendisini. Sonsuz sandığı keyif anları olmalı yaşadığı.
Az ilerisinde, daha yüksekte olan tüm gibi gibi halleri bırakıp, devinimini almış serüvenin. Kanatları rüzgar olmuş da, akıyor sanki. Ardına bakmadan, uçurumlara aldırmadan, nerede soluk alınacağını hesaplama gereksinimi duymadan, yönünü çevirmiş uzaklara.
Bir diğeri çerçeveden çıkmak üzere. Belli ki, gözleri ufuk çizgisinin de ötesinde.
“Uçurumları sevenlerin kanatları olmalı” dediyse bilge, çerçevemizdeki hikayede sadece onların yerinin olmasını isterdik. Ama, özgürlüğüne ve doğasına umarsız olanların bıraktığı lekeler de yerini aldı, çerçevede.

ÖZGÜRLÜK TUTKUSU

Çok farklı bir uğraş var şehrimizin çatılarında ve avlulu evlerinde. Bir tarafta kendisini göğün boşluğundaki rüzgarın koynuna bırakan canlılar, öte yanda onları izleyerek, peşi sıra özgürlük hayali kuranlar… Güvercin besleme tutkusu sözü olan. Kelimenin tam anlamıyla bir tutku. Öyle parktaki güvercinlere bir avuç yem vermeye pek benzemeyen bir düşkünlük bu uğraş. Yetiştiricileri, güvercinlerine çocuğa bakar gibi baktıklarını anlatıyorlar.

İçlerinden birisiyle tanıştık. Henüz 35 yaşında ve son 14 yılını güvercinlerine adadığını söyleyecek kadar meraklı bu uğraşına. Yılmaz Ergör'dür aktaracağımız güvercin meraklısı. Doğma büyüme İzmirli. Ondan önceki kuşak Urfa'dan göçmüş de gelmiş İzmir'e. Urfa ve yöresinde pek yaygın olan güvercin yetiştirme kültürünü, şimdi o, İzmir'de yaşıyor ve yaşatıyor.

Güvercinleri havalandığında, özgürlük hissini soluduğunu aktarıyor Yılmaz Ergör ve ekliyor: *"Onlar gökyüzünde kanat çırparken, ben havalanıyorum sanki. Sabah onları uçurarak başlarım güne. İşten eve dönüşle birlikte yine havalanır güvercinlerim. İnsanın içini ferahlatan apayrı bir zevktir bu. Ne dert kalıyor onlarla ilgilenirken ne de derman! Özgürlük hissi veriyor".* 14 yıl önce 20 güvercinle başladığı bu merakında, şu an 220 güvercine ulaştığını söyleyen Yılmaz Ergör, *"Sürüme asla dışarıdan kuş katmam. Her biri zamanla çiftleşe çiftleşe çoğaldılar. Her yeni güvercinim ile bir kez daha çoğaldığımı hissediyorum. Hepsiyle çocukla ilgilenir gibi ilgileniyorum. Onlar benim için birer can"* diyor. Güvercinlerinin bakım sürecine ilişkin de şunları aktarıyor Yılmaz Ergör:

"Hayvanları beslemek, çiftleşmeleri için zemin hazırlamak, hastalıklarında daha fazla bakım yapmak, güvenliklerini sağlamak hepsi ama hepsi çok önemli. Hastalandıklarında suyuna ilaç katıyorum. O da yeterli gelmiyorsa şırınga ile ilaç veriyorum. Kışın kaldıkları barınağı elektrikli ısıtıcıyla ısıtıyorum. Yazın da serin tutuyorum. Sabah yemini, öğlen ve akşam yemlerini saati saatine veriyorum. Üzerlerine fazla gitmiyor, çok sık elime almıyor ve ürkütmüyorum. Ürkütmüyorum ki korkup kaçmasınlar. Gittiklerinde gelsinler".

ALIŞMA DAMARI

Güvercinlerin çiftleşmeleri ardından 3 hafta kadar süre kuluçka süresinin olduğunu anlatan Yılmaz Ergör, *"Yumurtadan çıktıktan sonra bir hafta tüylenme evresi olur. O da tamamlandıktan sonra 3 aya kadar palazlanırlar. İlk başka annesinin ağzından alır yiyeceğini. Yavaş yavaş kendi başına yem almaya başlar. Sürüye yeni bir kuş katıldığında mutlaka bir ay ayrı tutarım onu. Çünkü diğerleri yadırgar, yeni olduğundan ondan rahatsız olurlar. Ayrı tutarım ki gagalamasınlar. Ayrı tutarken de elime almam çünkü benim kokum ona siner ve o zaman annesi farklı koktuğu için beslemez. Her aşamasıyla çok hassas bir uğraştır bu! Sonra o yavru kendi kendine yelpaze yapmaya başlar ve hazır hale geldiğinde kanatlarını gökyüzüne doğru çırpar"* diyor. Hiçbir güvercinine eziyet etmediğini her birine nazik davrandığını söyleyen Yılmaz Ergör,

"Aksi halde gittiklerinde bir daha gelmezler. Alışma damarı dediğimiz bir damarları var bu kuşların. Küçüklükten beri alışmışlar sana ve kümesine. Alıştıysa artık isterse İzmir'den İstanbul'a gitsin, gelir seni bulur. Tabi bunun için bir de benim bulunduğum yerdeki kümesinde yavrusunun olması gerekir. Manyetik bir tarayıcıları var sanki. İnanılmaz bir şey ama gelip buluyorlar" görüşlerine yer veriyor.

Yılmaz Ergör bir de şunun altını çiziyor ki o da güvercinlerin mutlaka aç karnına uçurulması gerekliliği. Kuşların havalandıkları yerde yemek olduğunu bildiklerini ve acıkınca yeniden oraya geldikleri ve bunun da işin sırlarından birisi olduğu, Ergör'ün aktardıkları arasında.

TAKLACI

Güvercinlerin kendi içerisinde sınıflara ayrıldıkları da Yılmaz Ergör'ün vurguladıklarından. "Taklacı"nın yerden kalktıktan sonra gökyüzünde saatlerce takla attığını ve takla ata ata aşağıya indiğini aktarıyor örneğin. "Dönek" denilen türün, yukarı kadar çıktığını ve yerde gördüğü parıltıya doğru döne döne geldiği de altı çizilenler arasında. Hiçbir özellik göstermeksizin sadece uçan güvercine, "Misiri" diyorlar. Palende atarak dönenin adı, "Bozalı". Kanadını kısarak aşağıya ineni, "Hünkari" diye adlandırılıyor. Beyazı, siyahı, kahverengi olanı, aynalı dedikleri gri kırmızı karışımı renk içereni sık görülenleri arasında.
Taklacı olarak tanımladıkları türe ayrı bir parantez açıyor Yılmaz Ergör ve anlatıyor:

"Taklacı havalandıktan sonra adeta gökyüzünde unutur kendisini. Takla ata ata 12 saat hiç yere inmeden gökyüzünde kalanı vardır. Onu yukarıda takla atarken izlemenin keyfi hiçbir şeyde yok. Doyamaz takla atmalara. Ancak yorgunluktan bitap düştüğünde gelir konak tüneğine. Böyle bir kuşun, alıcıları tarafından 150 bin TL'ye kadar değer gördüğü oluyor".

KÜLTÜREL AĞ

Güvercin yetiştiriciliğinin tarifsiz bir his olduğunun altını özellikle çizen Yılmaz Ergör, *"Bu büyük bir sevdadır"* diyerek şunları söylüyor: *"Güvercin tutkusuyla yürürken başı göklerde dolaşanları biliyorum. O kuşların kanat sesi için yaşayan var desem abartmış olmam! Gece gündüz damlarda yaşayanlar var. Bu kuşçuluğa gönül verenlerin bir arada bulunduğu, kuşçular kahvehaneleri vardır. Oralarda sohbet hep güvercinler üzerine olur. Güvercin yetiştirenler zamanla birbiriyle tanışa tanışa etkileşim halinde oluyorlar. Birbirinden çok şey öğreniyorlar. Bunun yanı sıra kültürel ve sosyal bir ağ kuruluyor. Ege'de Aydın, Denizli'de de İzmir'de olduğu gibi bu işe gönül verenler çoğunlukta. İzmir'de ise Buca çevresinde yoğunlaştığını görüyoruz".*

Yaman ÜSKÜPLÜ
Gazeteci

Şehirde yaşayıp doğa özlemiyle dolu olan bir sanatçıyla tanıştırmak istiyoruz sizleri. Doğa tutkusunu, lodosla birlikte, şehrin sahiline vuran kuru dal parçalarından ürettikleriyle vücuda erdiriyor. Hayallerini resmetmenin yolunu lodosun getirdiklerine bağlamış bir sanatçı o. O, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde aldığı sanat eğitiminin karşılığını, attığı her adımda olduğu gibi denizin ve fırtınaların kendisine sunduğuyla alıyor.

Lodosa Meftun

Seda Dizlek. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Tasarım Bölümü'nde akademik eğitimini alır. Fakültedeki bölümler arası iletişim ve etkileşimin tüm olanaklarından, daha öğrencilik yıllarında yararlanmaya başlar. Süreç onu, bakmak ile görmek arasındaki farkı algılamaya taşır. Şehirde yaşayan bir doğa tutkunudur kendisi. Eşiyle birlikte, özellikle yağmurlu ve fırtınalı havaların ardında sahilde adımlamak ruhlarını besler… Gel zaman git zaman, İzmir'in ünlü lodosunun sahile taşıdıklarına daha dikkat kesilir. Şöyle anlatıyor lodosun getirdiklerinin kendisi üzerindeki etkisini: *"Kimileri için çöp, kimileri için yakılabilecek tahta parçası olan dallar benim gözümde çok farklı bir dönüşüm geçiriyor. Akademinin bana verdiği disipline etme yeteneğiyle onlara yeni bir form katıyor".*
Bakmak ile görmek arasındaki farkın kapısını John Berger ile açtığını söyleyen Seda Dizlek ile sizler için söyleştik.

- Sizin pencerenizden, denizin hayata sundukları nelerdir?

-Deniz kimileri için bir yaşam kaynağı, kimileri için ekmek teknesi. Bazen huzur bulduğun en güzel ortam ve koku... Benim içinse en büyük hazine kaynağı. Deniz bana sonsuz hayal gücü ve kullanabileceğim malzeme çeşidi sunuyor.

Deniz görmesini bilene sonsuz hayat kaynağı… Özgürlük, mavinin huzuru, dışa açılma ve sizin üzerinde durduğunu gibi sanat eserine dönüşen unsurlar…

- Nasıl tasarlıyorsunuz eserlerinizi? Sahilde, lodosun getirdiklerini toplamazdan önce zihninizde tasarladığınız semboller oluyor mu? "Deniz bana, önceden imgelemimde yaşadığımı vücuda erdirecek materyaller getirmiş olsun" dediğiniz oluyor mu? Ve üretim sürecinizi nasıl şekillendiriyorsunuz? Ne kadar sürüyor bir yapıtı ortaya çıkarmak?

Lodos parçalarını güzel ülkemin sahillerinden, nehir yataklarından, ormanlarından toplamakla başlıyorum bu çalışmalarıma... Rüzgâr ve fırtınaları takip ediyorum. Fırtına çıktığı zaman, rüzgâr çıktığı zaman ben seviniyorum çünkü hazinelerim kıyıya vuracak ve ben gidip toplayacağım. Bu havalardan sonra birkaç gün bekliyorum ki toplayacağım malzemeler doğal ortamında kurusun. Her mevsim topluyorum ama genellikle kış sonu, baharda yaz sezonu için kumsallar temizlenmeden gidiyorum. Sonraki aşama temizleme, zımparalama ve gerekliyse eğer şekil verme ya da kısaltma kısmı oluyor. Sonrası tamamen hayal gücüme bağlı. Bir araya gelen malzemeler bazen tepede tek başına bir ev olabiliyor. Bazen de rengârenk, yan yana evleriyle, deniz feneriyle bir sahil kasabası olabiliyor... Ufak bir ayrıntı içime sinmediği zaman uygun parçanın gelmesini aylarca beklediğim oluyor. Bazen de bulduğum parçalar birbirine o kadar uyumlu oluyor ki birkaç günde ortaya çıkarabildiğim çalışmalarım oluyor. Tasarım tamamen bulduğum parçalara göre oluşuyor. Bulduğum anda başlıyor tasarım süreci ama ev olabileceğini düşündüğüm bir parça, başka bir parçayla bir araya geldiğinde bambaşka bir üründe çıkabiliyor ortaya...

-Lodos ve fırtına sizin için ne anlam ifade ediyor? Denizciler için korkulu rüya ama sizin yaratım sürecinizin başlangıcı ve bu bağlamda neler söylersiniz?

Dediğim gibi; fırtına çıkınca ben seviniyorum çünkü hazinelerim kıyıya vuracak ve ben gidip toplayacağım... Lodos dalları doğanın sunduğu en güzel hazinelerden biri. Kimi için taze pişmiş ekmek kokusu, çimen kokusu, yağmurun kokusu mistiktir. Benim mistik kokum ise bu lodos dallarının, ahşabın kokusu... Ben hayallerimi boyalarla tuval üzerine değil de doğanın bize sunduğu malzemelerle bu şekilde resmediyorum. Aynı zamanda kendimi ifade etme yöntemlerimden birisi. Hayallerimi en doğal şekilde yansıtabildiğim ve paylaşabildiğim bir sanat dalı keşfetmemi sağladı bu lodos dalları...

-Lodos mizacınızla eşleşen bir doğa olayı mı? Eserleriniz, kişisel fırtınalarınızdan sonra ortaya çıkan, sükut yansımaları mı? Ya da sakin bir insansınız da fırtınayı o eserler aracılığıyla mı çıkarıyorsunuz?

Sakin bir mizaca sahibim. Ruhumda kopan fırtınaları saklamayı becerebilen bir mizaç. Kavgadan ve tartışmadan kaçan, yanlış ve kırıcı sözler kullanmaktan sakınan bir mizaç. Sanırım karakterimin bu özelliğinden dolayı bazen kullandığım renkler, bazen dalların ve ağaçların görünümü, bazen arka fonun gece ya da gündüz olması, bazen de ay ya da güneşi kullanmam içimde biriken keşkeleri çalışmalarıma yansıtıyor. Ruhumda fırtınalar varsa eğer sonbahar temalı, hüzünlü bir tasarım, huzurlu ve sakinsem eğer güneşli bir yaz günü olabiliyor tasarımlarım.

Seda Dizlek

-Doğada hiçbir şey yok olmuyor ve sadece dönüşüyor… Şöyle ki: Bir dal kök salmış toprağında yaprak açıyor, ürün veriyor… Sonrasında o ağaç doğal bir döngüye giriyor ve yenileri çıksın diye yapraklarını döküyor, kuruyor da yaprakları kopuyor… Bir tarafta yenilenme, yeniden doğuş öte tarafta yok oluş süreci… O yok oluş sürecine dahil olan parça sizin elinizde yeniden doğuyor. Nasıl tanımlarsınız bu süreci?

Bu süreç çocuk sahibi olmak gibi bir süreç benim için. Yoktan var etmek, beslemek, ortaya çıkarmak, bir karakter vermek, ruh üflemek gibi... Çöp olarak nitelendirilen malzemeler benim ellerimde kendimi, hayallerimi ifade edebileceğim bir esere dönüşüyor. Bu süreç çok heyecan verici ve aynı zamanda yorucu, uğraş gerektiren, kusursuz bir bütünlük oluşturabilmek için oldukça titiz çalışmak zorunda olduğum bir süreç. Yaptıkça öğrendiğim, keşfettiğim, yeni yollar ve teknikler geliştirdiğim, bittiğinde çok mutlu olduğum, bazılarından ayrılırken hüzünlendiğim bir süreç...

-Hangi sanat disipliniyle eşleşiyor eserleriniz?

Driftwood bir geri dönüşüm sanatıdır. Çalışmalarımda kullandığım lodos dallarının oluşumu uzun zaman alıyor. Doğadan kopan dallar, ahşap parçaları nehirlerle denize ulaşıyor. Tuzlu deniz suyu ahşabı çürütüyor ve temizliyor. Dalgalarla ve fırtınayla uzunca bir süre yoğrulan bu dallar şekil alıyor.

Deniz tekrar bu dalları kumsala atıyor dalgalarla... Kumsalda güneş kuruturken son şeklini ve kokusunu alıyor. Bu lodos dalları benim için doğanın bizlere sunduğu bir hazine. Ben bunları topluyorum. Bu malzemelerin dokusu, kokusu ve şekil verilebilir oluşu sonsuz bir hayal gücü ve malzeme çeşidi sunuyor bana. Çalışmalarımda kullandığım tüm malzemeler doğadan topladığım malzemeler. Atık haldeki çiviler, vidalar, somunlar, kozalaklar, dallar, kurumuş deniz süngerlerini kullanıyorum ve devamlı kullanabileceğim malzeme arayışı içindeyim. Kullandığım bu atık malzemelerle çevre ve doğa bilincini güçlendiren çalışmalar yapmak her zaman önceliğim. Çöpten sanata geri dönüşüm diye ifade edebilirim bu sanat dalını.

-Türkiye'de ve dünya genelinde sizin uğraşınızda olan başka sanatçılar var mı?

Driftwood sanatı dünyada ve Türkiye' de yeni tanınmaya başlayan bir sanat dalı. Genelleme yaparsak kadın sanatçılar daha küçük ve işlevsel çalışmalar yapıyor. Erkek sanatçılar ise daha büyük, heykel şeklinde çalışmalar yapıyor. Özellikle Rus sanatçıların bu sanat dalında çok iyi ve öncü olduklarını düşünüyorum...
Hobi olarak başladığım bu sanat dalında ustalaştıkça eğitim ve sergi konusunda projelerimde oluşmaya başladı. Ülkemizde birkaç serginin ve televizyon programının olduğunu biliyorum. Öncelikle driftwood sanatının tanıtımıyla, sonrasında da eğitimini vermem ile ilgili projelerin ilk adımını oldukça yakın bir tarihte atmış bulunmaktayım. Ülkemiz üç tarafı denizlerle kaplı, doğa harikası bir ülke. Bu sanat dalı için malzeme konusunda da oldukça zengin. Ayrıca bu sanat dalını insanın önlenemez tüketim hırsına, doğa duyarlılığına, çevre bilincine, geri dönüşüm konusuna dikkat çekmek için ortaya çıkan bir sanat dalı olarak adlandırırsak, tanıtımını ve eğitimini yapmak benim için çok önemli ve gurur verici olacak.

-Kaç yıldır bu uğraşın içindesiniz ve nasıl başladınız? Ve ileriye dönük hedefiniz nedir?

Yaklaşık olarak on yıldır bu uğraşın içindeyim. Şehir hayatı ve stresi doğaya ve doğal olan her şeye özlemimi arttırdı ve zamanla beni bu sanata yöneltti diyebilirim. Önceleri hatıra olarak gittiğim yerlerden topladığım taş ve dalları boyayarak kendim için bir şeyler yapmaya başladım. Taşa şekil verememek beni daha çok ahşaba yöneltti. Yaptıklarımı gören arkadaşlarımdan, akrabalarımdan siparişler almaya başladım. Sonrasında da sosyal medyada dikkat çekmeye başlayınca bu günlere kadar geldim. Ben İzmir Bornova'da yaşıyorum. Bu malzemeleri yoğun olarak topladığım Karaburun'a yerleşme sürecindeyim şu anda. Bu sanat dalına ilgi duyanlar ve öğrenmek isteyenler için bu sanat dalının ilk aşaması olan lodos dallarını toplama aşamasından başlayarak, bir eğitim projesi için ilk adımı attım. Bu lodos dalları nereden toplanır, hangileri uygun, hangileri ile neler yapılabilir ve nasıl temizlenir? Uygun sahillerde öğrencilerimle beraber toplayarak, toplarken etraftaki plastik atıklarını da toplayıp geri dönüşüme verecek şekilde bir eğitim süreci projelerimden sadece birisi. Sonrasında atölyede herkesin kendi topladığı lodos dallarıyla ortaya çıkardığı eserleri yerinde sergilemek. Bu proje on yıllık bir proje. Sonrasında ise karavanla tüm sahilleri dolaşıp farklı yörelere ait topladığım lodos dallarıyla çalışmalar yapmak, gittiğim birçok şehirde bu sanat dalını tanıtmak ve gezgin bir driftwood sergisine sahip olmak projelerimden bir kaçı...

-İlgi nasıl eserlerinize? Yapılarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz? Bir sergilemeniz oldu mu?

Ürettiğim eserlere ilgi beklediğimden daha büyük oldu, Özellikle kadınlardan yapım süreci ile ilgili çok soru geliyor. Kendisi için satın alanlar sonrasında hediye etmek içinde alıyor. Ben bu eserlerimi şimdilik sosyal medya aracılığıyla sanatseverlere sunuyorum. Almanya'da bir sanat merkezi için on dört adet çalışma yapıp teslim ettim. İlgi çok olunca otuz adet daha toplu sipariş aldım. Şimdi bu otuz siparişi yapmaktayım. Sonrasında evet, bir sergi açmayı düşünüyorum ve dediğim gibi uygulamalı olarak bir eğitim verme projem var.

Resmin bohem karakteri İbrahim Çallı, en kapsamlı sergisiyle İzmir'de... Bugüne kadar gerçekleştirilmiş olan en kapsamlı İbrahim Çallı sergisi olarak tarihe geçen sergide, ünlü ressamımızın 80 eseri yer alıyor. Hazırlık süreci beş yılı bulan sergi Folkart Gallery'de sanatseverlerin izleniminde.

Bohem Bir Misafir

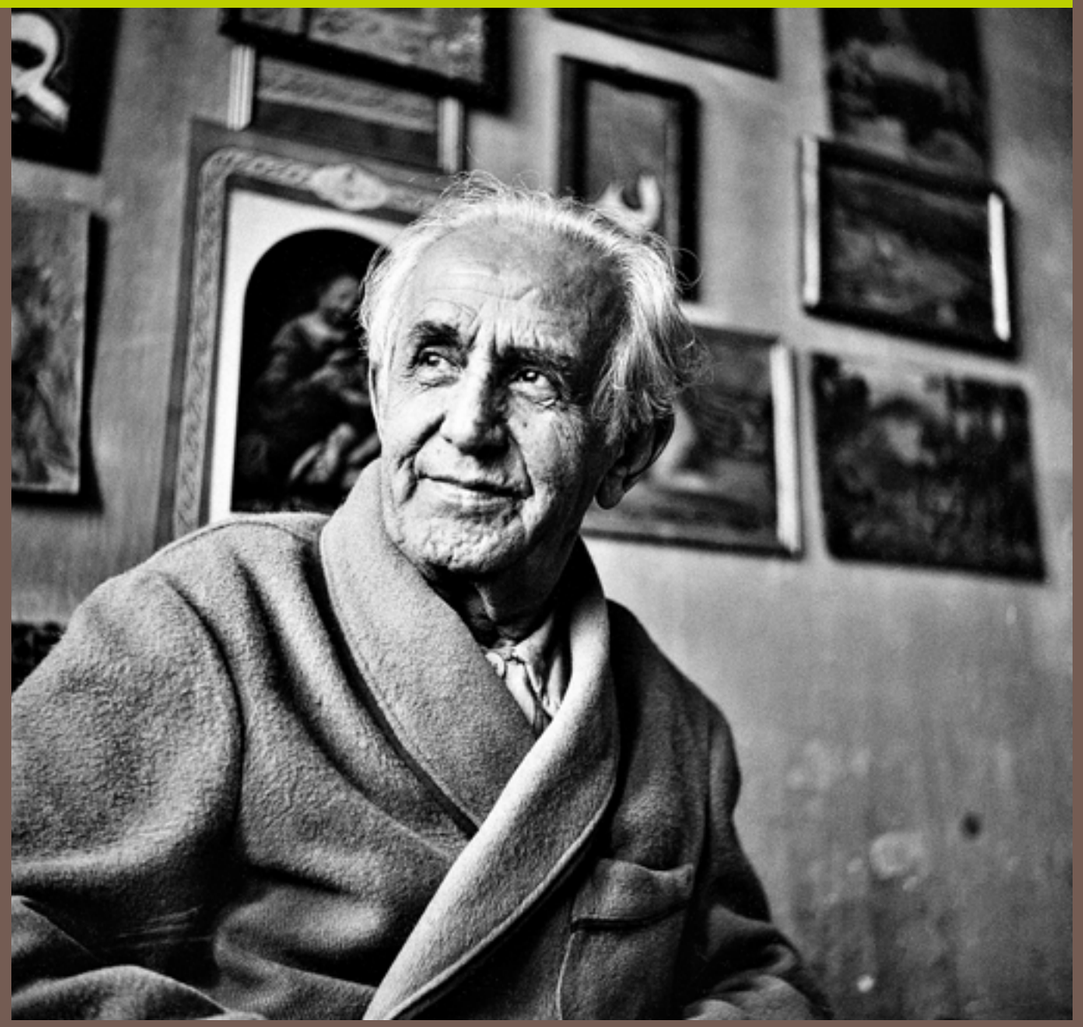

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Ticaret Odası, Yapı Kredi Bankası, Türkiye İş Bankası, Ziraat Bankası başta olmak üzere; birçok kurum ve özel koleksiyonerin elindeki eserlerden derlenerek hazırlanan serginin proje direktörlüğünü Fahri Özdemir üstlendi. Sergide İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Müzesi'nde bulunan ve Çallı'nın baş yapıtlarından biri olarak kabul edilen "Mustafa Kemal Atatürk" portresi de yer alıyor. Eserler arasında İbrahim Çallı'nın peyzajları ve natürmortları da bulunuyor. Çallı'nın en iyi eserleri olarak nitelendirilen Mevleviler serisi de, serginin en dikkat çeken eserlerini oluşturuyor. Beş yıllık bir hazırlık evresinden geçerek İzmir'de sunuma hazır hale getirilen sergi 17 Nisan 2022 tarihine kadar açık kalacak. Sergi ile birlikte Türkçe ve İngilizce olarak 400 sayfalık kapsamlı bir albüm de hazırlandı. Albümde, Doğan Hızlan, Prof. Dr. Zafer Toprak, İlona Baytar, Abidin Celal Bizzet ve Evrim Altuğ'un, İbrahim Çallı ile ilgili inceleme yazıları bulunuyor. Albüm de, sergi gibi bugüne kadar hazırlanmış en kapsamlı İbrahim Çallı albümü olma özelliği taşıyor.

Natürmort - Kontrplak üzerine yağlı boya
Tuba - Serdar Yurter koleksiyonu

İBRAHİM ÇALLI (1882-1960)

Türk Empresyonist Ressam İbrahim Çallı 1882 yılında, o dönem İzmir'e bağlı bulunan ve günümüzde Denizli ili sınırları içerisinde yer alan Çal kasabasında doğdu. 1906'da Şeker Ahmet Paşa'nın desteğiyle Sanayi-i Nefise'ye giren İbrahim Çallı, 1910 yılında buradan mezun olduktan sonra Hikmet Onat ve Ruhi Arel'in de aralarında olduğu bir grupla Paris'e resim öğrenimine gönderildi. Ünlü ressam, Paris'te L'Ecole des Beaux Arts'da, Fernand Cormon Atölyesi'nde eğitim gördü. Çallı, I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla yurda döndü. İbrahim Çallı, müdürlüğünü Halil Erdem'in yaptığı Sanayi-i Nefise'ye hoca olarak girdikten sonra Hikmet Onat, Nazmi Ziya, Feyhaman Duran, Avni Lifij, Namık İsmail ile birlikte okulda hocalık yapmaya başladı. Çallı, çok iyi bir ressam olmakla birlikte, bu süreçte iyi bir öğretmen olduğunu da kanıtladı. Elif Naci, Mahmut Cuda, Muhittin Sebati, Ali Avni Çelebi, Zeki Kocamemi, Bedri Rahmi Eyüpoğlu gibi isimler, Çallı'nın öğrencisi oldu. İbrahim Çallı, ışık ve gölgede, renk armonisinde, özellikle kıvrak fırça darbeleriyle çok güçlü bir tekniğe ve ustalığa sahipti. Sanatçının eserleri arasında; portreler, nüler, peyzajlar ve natürmortlar daha ağırlık kazandı. İbrahim Çallı, 22 Mayıs 1960 yılında mide kanamasından vefat etti.

Yapılarıyla uluslararası sanat dünyasında adından söz ettiren seramik sanatçısı Tüzüm Kızılcan, üretmeyi ve aydınlatmayı sürdürüyor.

Sanat Yolu

Yarım asrı geçen tecrübesiyle sanat yolunda ilerleyen seramik sanatçısı Tüzüm Kızılcan'ın retrospektif sergisi, Kızılcan'a saygı niteliğine büründü. Öğrencileri ve sanatseverler tarafından yoğun ilgi gören sergi kapsamında ünlü sanatçıya bir de ödül verildi.

Seramik sanatına yaptığı hizmetleri ve yetiştirdiği öğrencileri odak alan Karşıyaka Rotary Kulübü, Tüzüm Kızılcan'a, "Meslek Hizmet Ödülü" sundu. Kulübün eski üyelerinden olan Kızılcan, ödül ile gururlandığını söyledi. Karşıyaka Rotary Kulübü Başkanı Şebnem Guda, bu yıl kültür, sanat ve arkeoloji alanında ödüller vermeyi kararlaştırdıklarını söyleyerek, "Kültür ve sanatı destekleyerek uygarlık seviyesini aşabileceğimizi düşünüyoruz. O sebeple de İstanbul Teknik Üniversitesi Elektirik Mühendisliği Bölümü'nü bırakarak, 1960 yılında Eczacıbaşı Sanat Atölyesi'ne girip seramik çalışmalarına başlayan, seramik aşkıyla uluslararası alanda da kendini kabul ettirerek bir dünya markası olan, seramiğin Türkiye'de yaşayan en büyük ustası Tüzüm Kızlcan'a, Meslekte Üstün Hizmet Ödülü'nü vermekten büyük onur duyuyoruz." dedi.

Rotary Kulübü Bölge Federasyon Başkanı Nedim Atilla da törende yaptığı konuşmada, "İzmir'de yaşayıp evrensel bir üne sahip olan sanatçı sayımızı çok değil. Yani bu kent ile özdeşlemiş evrensel anlamda tanınmış insan sayısı sınırlı. Kentimiz seramik alanında son derece önemli işler yapıyor. Tüzüm Kızılcan gibi değerli bir seramik sanatçısının bu şehirde yaşıyor olmasıyla biz gerçekten gurur duyuyoruz" dedi.

Seramik Sanatçısı Tüzüm Kızılcan, yapıtlarının önünde toplanan kitleye hitaben, "İzmir'de seramiği yapabilmek için çok uğraştım" diyerek şu görüşlere yer verdi: "Sevdiğim şehrim için her şeyden fedakarlık ettim. Başka bir yerlerde var olmaktansa burada olabildiğim kadarıyla olmayı tercih ettim. 20, 30, 40 yıldır beraber olduğum talebelerim var ve onlar benim için çok değerli… Bir şeyleri pay ederek büyüyebiliyorsunuz, bir şeyleri sadece almak değil vererek almak daha güzel… O zaman daha büyüyor, daha oturuyor, daha da sağlam oluyor. Ben İzmir'de olmaktan mutluyum ve iyi ki İzmirliyim".

Mavisel YENER
Yazar

“Oyumu hep çocuklara verdim,” diyen, çocuğa ve çocukluğa duyduğu hayranlığı dile getiren, çocukluğunda yapamadıklarını öykü kahramanlarına yaptıran eşsiz kahramanımızdır o. Anadolu kültürünün renklerini, seslerini, kokularını bütün yapıtlarına yansıtan hemşehrimiz Muzaffer İzgü, çocukların gülmece ile beslenmesini çok önemsedi. Çocuğu mizahla beslemenin gülmeyi, hoş görmeyi, eleştirmeyi, düşünmeyi bilen bir toplum inşa etmek ile eş anlamlı olduğunun altını çizdi. Türk edebiyatına değerli katkılar yapan, sayısız çocuğa okuma heyecanı tattıran kıymetlimiz Muzaffer İzgü, kitaplarıyla yaşayacak, onun adresi her zaman çocukların yüreği olacak. Çocuklar, kuşlar, balonlar, kitaplar, çiçekler ve İzmir, onu; tam da istediği gibi hep gülümseyerek anıyor...

İzmir’in İzgü’sü, İzgü’nün İzmir”i...

Çok özledim onu. Sesini duyuyorum yüreğimde; daralınca, yazdıklarını okuyup dağları devirebilecek kadar umut topluyorum. “İleride beni sen anlatırsın kızım” demişti, hak ettiğince anlatamam ama sözcükler aracılığıyla onu bir kez daha kucaklayabilirim, kucaklayabiliriz… Çağdaş edebiyatımızın yazın emekçisi, hümanist, çevreci, aydın, bilge, düşlemenin, düşünmenin, umudun ustası; Anadolu’nun, toplumumuzun, dilimizin yüz akı Muzaffer İzgü. Eserlerindeki sarı, kırmızı açan akşam sefaları, bir gecekondunun penceresinden sarkan pembe küpe çiçekleri, sarı kameriye çiçekleri, kokulu ateş kırmızısı karanfiller, badem çiçekleri, yemyeşil tepeler, gri-mavi sular, keklikler, tibili kuşları, imbat ve nice renk, ses, koku, yüreğinde izi olan üç kente ait: Adana, Aydın, İzmir. Adana, Muzaffer İzgü’nün çocukluğunun kenti. “Sarı gülü pek severim Mavisel,” dediydi. “Eskiden Adana gül kentiydi. Anam tenekeye sarı gül ekerdi. Sevdiklerine de ‘gülüm’ diye seslenirdi,” diye açıklamıştı gül sevgisinin nereden geldiğini. Muzaffer İzgü’ye soyadının anlamını sorduğumda “Akıllı ve adil demek,” demişti erinçle. “Cumhuriyet’in onuncu yıldönümünde Onuncu Yıl Marşı eşliğinde doğduğum için adım Muzaffer” diye eklemişti.

29 Ekim 1933’te Cumhuriyet Bayramı’nda Adana’da dünyaya gözlerini açan Muzaffer İzgü, 30 Ağustos 2017 Zafer Bayramı günü İzmir’de aramızdan ayrıldı. Adının, soyadının hakkını vererek yaşayan Muzaffer İzgü, çağdaş edebiyatımıza unutulmaz eserler kazandırmış üretken bir yazar, aynı zamanda bir kâşiftir. Çocuklar, gençler ve yetişkinler için kaleme aldığı 154 kitap, 24 tiyatro oyunu, iki yüze yakın radyo oyununun arkasında Atatürk’ün söylediği “Çok çalışacağız arkadaşlar,” sözünün olduğunu vurgular, “Ben Atatürk’ün gösterdiği yolda ilerledim, onun dediği gibi çok çalıştım,” derdi.

İLK HEYECANLARI

Muzaffer İzgü, ortaokuldan sonra, Diyarbakır Öğretmen Okulu'na yatılı öğrenci olarak gider. Mezun olduktan sonra okul arkadaşı Günsel Hanım ile evlenirler. Birlikte Silvan'a atanırlar. Orada dört yıl kaldıktan sonra Aydın'a gelirler. Çocukları da vardır artık. Aydın'da Hüraydın gazetesinde öyküleri yayımlanmaya başlar. Daha sonra Demokrat İzmir, Milliyet gazetesi ve Yeni Asır gazetesinde öyküleri yayımlanır. O yılların en önemli gülmece dergisi olan Akbaba'ya öykülerini gönderir. Fakat, neredeyse bir yıl geçmesine karşın dergiden hiç ses çıkmaz. Bunun üzerine İzgü, derginin yazı işleri müdürü Yusuf Ziya Ortaç'a telgraf çekerek "Akbaba kadrosuna girinceye dek biliniz ki Türkiye Postaları, İzgü'den Ortaç'a çalışacaktır!" diye yazar. Böylece Y. Ziya Ortaç'ın ilgisini çekmeyi başarır ve 1962'de Akbaba'da yazıları yayımlanmaya başlar. On bir yıl ilkokul öğretmenliği, on beş yıl Türkçe öğretmenliği yapar, 1978'de emekliye ayrılıp İzmir'e yerleşir. Yazdığı ilk oyun, Nejat Uygur için kaleme aldığı İnsaniyettin'dir. İlk romanı Gecekondu, 1970'te Remzi Kitabevi tarafından yayımlandı. Bazı eserleri TV'ye uyarlanan İzgü; 1977'de Akşehir Ulusal Gülmece Öyküsü Yarışması'nda üçüncülük kazandı. Attilâ İlhan ile tanıştıktan sonra kitaplarını Bilgi Yayınevi'nde yayımlayan İzgü'nün bu yayınevi tarafından basılan ilk kitabı Donumdaki Para (1977) idi. "Donumdaki Para" adlı kitabıyla Türk Dil Kurumu Öykü Ödülü'ne değer bulundu. "Dayak Birincisi" adlı çocuk romanıyla da Bulgaristan Altın Kirpi Ödülü'nün sahibi oldu. Milliyet Sanat Dergisi'nin açtığı bir yarışmada ikincilik ödülü, Çocuk Kitapları Fuarı'nda, "Uçtu Uçtu Ali Uçtu" masalıyla birincilik ödülü aldı. 1977'den sonra kitapları hep Bilgi Yayınevi tarafından yayımlandı, yayınevinin sahibi Ahmet Tevfik Küflü'yü kardeşi gibi sevdi, çocuklarına "Ben öldükten sonra kitaplarımı asla Bilgi Yayınevi'nden almayacaksınız! Hep o yayınevi yayımlayacak" dedi.

OYUNU HEP ÇOCUKLARA VERDİ

İzgü, bir yazısında der ki; "Ah ne sıkıntılıydı çocukluğum! Ve ah ne güzeldi çocukluğum!". Belki de bu nedenle, "Oyumu hep çocuklara verdim," demiş, çocuğa ve çocukluğa duyduğu hayranlığı dile getirmiştir. Hayat hikâyesi, onun neden güldürürken düşündüren bir yazar olduğunun ipuçlarını verir. "Babam, tahta parçalarından bir ev yapmıştı bize. Adana'ya yapılan ilk gecekonduydu bu. Ondan önce gecekondu bilinmiyordu Adana'da. Gecekondunun damı çinkodandı; babam eskiciden almış, üzerini çamurla sıvamış, tek oda bir şey: Yatak odası, yemek odası, oturma odası, misafir odası, mutfak, hatta banyo hepsi o oda..." diye anlatmaya başlar; sonra, ısınmak için gitmeye başladığı "ikinci yuvam" dediği Adana Halkevi Kütüphanesi'ne sözü getirirdi. Onu yemeğine ortak eden kütüphane görevlisini, kitap sevgisinin bu kütüphanede filizlenişini neşeyle aktarırdı. Muzaffer İzgü, Ekmek Parası ve Zıkkımın Kökü adlı kitaplarında, çocukluk ve gençlik dönemlerini kendi kaleminden aktarırken yoksulluk içindeki zorlu yaşam koşullarından söz eder. Bu koşulların beslediği düşler, onun kitaplarında yerini bulmuştur. Çocukluğunda yapamadıklarını öykü kahramanlarına yaptırmış biridir o. Örneğin, çocukken çok istediği halde müzik aleti çalamadığı için öykü ve romanlarında kahramanlarının çoğu düdük, kaval, keman gibi müzik aletleri çalar. Muzaffer İzgü'nün çocukluk hayallerinde hep balonlar vardır.

Parası olmadığından onları alamayacaktır ama balonları biraz daha görebilmek için baloncunun ardı sıra koşturup durur. Balonu olamadığı için, kahramanlarına hep kırmızı balon armağan eder. İzgü'yle okullarda, fuarlarda, seçici kurullarda, yolculuklarda nice anımız var. Bir de balonlu hastane anımız var ki, aklıma her geldiğinde yüreğim titrer. Hastanede yatarken ona kırmızı bir balon götürdüğümde çok sevinmiş "Annem bana hiç balon alamadı biliyor musun Mavisel!" demişti. Onu serum askısına bağlatmıştı. Sonrasında, koridordan geçerken odadaki balona imrenerek bakan bir çocuğa, armağan ettiğini öğrendim. Muzaffer İzgü'nün çocukluk hayallerinden biri de bisiklettir, o nedenle öykü kişilerinin çoğu bisiklet tepesindedir. Büyük olasılıkla, bu nedenle motosiklet kullanmayı çok sevmiş, eşiyle kaskları takıp dere tepe dolaşmıştır. Yaşı ilerleyince, çevresindekiler motosiklete binmesinin tehlikeli olduğunu, artık bu sevdasından vazgeçmesi gerektiğini söyleseler de o içindeki çocuğun sesini dinlemeyi yeğlemiştir. Eşinin hastalığı sırasında evde birlikte hayali motosiklet gezileri yaptıklarını ballandıra ballandıra anlatınca kahkahalarımızı nasıl da çoğaltmıştık. Anadolu kültürünün renklerini, seslerini, kokularını bütün yapıtlarına yansıtan İzgü, çocukların gülmece ile beslenmesini çok önemser. Çocuğu mizahla beslemek demek gülmeyi, hoş görmeyi, eleştirmeyi, düşünmeyi bilen bir toplum yetiştirmek demektir. İzgü kitapları geleceğin iyi okurunu yetiştirmek adına Türk çocuk ve gençlik yazınında önemli bir rol oynar.

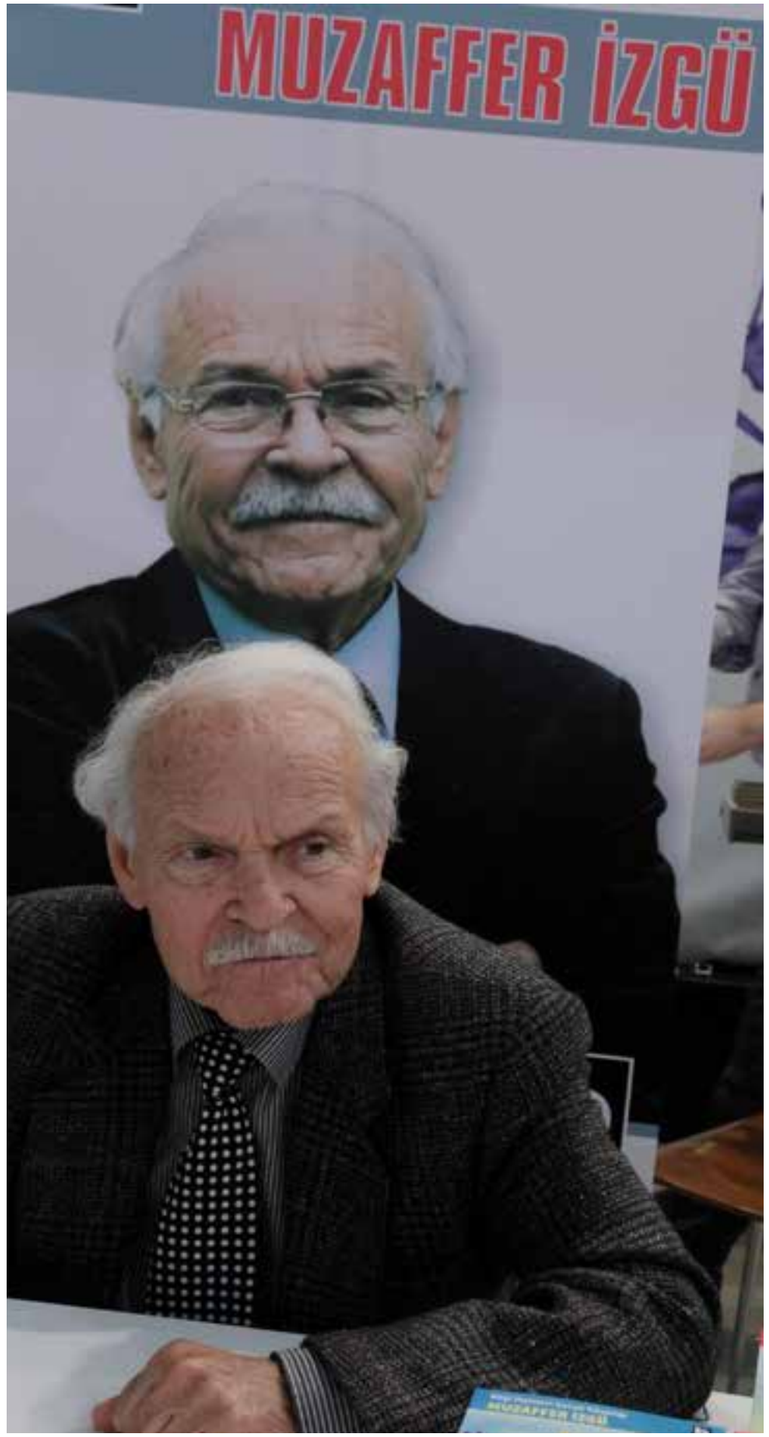

İzgü, Aziz Nesin, Rıfat Ilgaz'la beraber Akbaba kuşağından gelmiş, mizah anlayışı öyle beslenmiştir. "Yazın insanıysanız Türkçeniz sağlam olacak. Türkçeyi iyi bileceksiniz" diyen kara gülmecenin ustası Muzaffer İzgü, yazdığı kitaplarda Türkçe'nin tüm zenginliğini ortaya koyar. Yalın, akıcı anlatımıyla öne çıkar.

ALFA KUŞAĞININ İLGİSİ

X, Y, Z kuşağının ardından Alfa kuşağı da onu okuyor. Sırada Beta kuşağı ve diğerleri var. Muzaffer İzgü'nün kuşaklar boyunca okunmasının sırlarından biri, onun içtenlikli dilidir. Çocuk ve gençlik kitaplarında, seslendiği yaş grubunun dil özellikleri, sözcük ve deyim dağarcıklarını her zaman göz önüne alan bir yazardır. İzgü'nün yazdıklarını kuşbakışı gözlemlediğimizde, çocuklar için üretirken günceli yakalamaya çaba gösterdiğine de tanık oluruz. Üçüncü neslin onu okumasının sırlarından biri de budur!

Muzaffer İzgü'nün yapıtlarında gülmece öğesi büyük önem taşır. Çocuk okurun bir kitabı gülerek okuması, metinle olan bağını güçlendirir. İzgü, çocukları güldürür, şaşırtır, meraklandırır, düşündürür. Çocukların komik bulduğu kitaplar kaleme almak, onun yeni kuşaklara seslenebilmesini sağlayan bir başka nedendir.

İZGÜ'NÜN KENTLERİ

Adana, Aydın ve İzmir'in Muzaffer İzgü'nün yüreğinde ve kitaplarında yeri başkadır. Üç kentin kültürü, iklimi, yeme içme kültürü, coğrafyası, insanı onun esin kaynağı olmuştur. Adana çocukluğudur, elbet vazgeçemez ondan. "Ben Çocukken" serisinde çocukluğunun Adana'sını anlatır. Uzun yıllar Aydın'da öğretmenlik yapmış, bu kentte 'yazar' olmuştur. "Aydın, bir vatan benim için. Geldiğim gün 'bardacık' sözcüğüyle uyandım" sözleriyle Aydın'a ilk gelişini anlatır. 1978'de emekli olunca Aydın'dan ayrılıp İzmir'e taşınır. Gazeteci dostumuz Kadir İncesu bir röportajda İzgü'ye neden İzmir'i tercih ettiğini sorar. Muzaffer İzgü, "Çünkü İzmir uygar bir kent. Ayrıca, iklimi Adana'ya çok benziyor. Sebzesi, meyvesi bol. Sağ olsun gelen başkanlar da İzmir'imizi güzelleştirmeye çalışıyorlar" diye yanıtlar. Kaçak Kız ve İçimde Çiçekler Açınca adındaki iki gençlik romanı aynı zamanda İzmir güzellemesi sayılabilir. İzmir için "sevgilim" diyen İzgü, Alsancak'ta, Kıbrıs Şehitleri Caddesi'ne çıkan Muzaffer İzgü Sokağı'nı ölmeden gördüğü için çok mutluydu. "Bu sokak benim, mal sahibiyim. Kirayı artırmamdan korktukları için buradaki lokantalar zamansız saatsiz önüme rakı koyuyorlar" diye şaka yapardı.

Kuşkusuz, İzmir Büyük Şehir Belediyesi'nin değerbilirlik gösterip 2018'de açtığı Muzaffer İzgü Parkı'nı da görse çok mutlu olurdu. İzmir onu her zaman bağrına bastı, Alsancak'ta ve Karabağlar'da yaşadığı iki dönemde de yerel yönetimler onun bu kenti taçlandırdığının bilincinde oldu. 1996'da birincisi düzenlenen İzmir Kitap Fuarı'nın en ilgi gören yazarıydı, sonrasında da kitap fuarlarında onun imza kuyrukları hiç azalmadı. Aramızdan ayrıldıktan sonra, Bilgi Yayınevi'nin emeğe saygı ifadesi olarak düzenlemeye başladığı "Muzaffer İzgü Çocuk Romanı Yarışması"nı ustanın genç yazarlara el vermesi gibi değerlendirebiliriz. 2021 Muzaffer İzgü Çocuk Romanı Yarışması birincilik ödülünü İzmir'de yaşayan yazar Dilge Güney aldı. İzgü adını yaşatan bu yarışma, edebiyatımıza nice yapıt kazandıracak.

GÜLÜMSEYEREK

Türk edebiyatına değerli katkılar yapan, sayısız çocuğa okuma heyecanı tattıran kıymetlimiz Muzaffer İzgü, kitaplarıyla yaşayacak, onun adresi her zaman çocukların yüreği olacak. İzgü'nün sözlerini bir kez daha anımsayalım: "Cervantes Donkişot'u bundan üç yüz yıl önce yazdı. Acaba o zaman İspanya'nın kralı kimdi? Madrid'in valisi kimdi? Mutlaka o zaman da orada onların bir ses sanatçısı vardı, acaba o kimdi? Onların hiçbiri yok, salt Cervantes var. Niçin var? Gerçek bir yazın insanı olduğu için var." Çocuklar, kuşlar, balonlar, kitaplar, çiçekler ve İzmir onu hep gülümseyerek anacak. Tam da istediği gibi…

Duygu
ÖZSÜPHANDAĞ YAYMAN
Gazeteci - Yazar

Edebiyat ile Beslenen Çocuklar Olalım…

İkisi de çocuklar için yazmaya önce kendi çocuklarıyla başladı. İkisi de küçük okurlarına sorular sordurmayı, onları düşündürmeyi seviyor. İstiyorlar ki çocuklar kendilerinin, dünyanın, doğanın, farklılıkların, eşitliğin ve adaletin farkına varsın. Bu yolda yaşamla barışık olsun. Çocuk edebiyatının sevilen yazarları Handan Gökçek ve Nergis Seli'den söz ediyoruz.

Yazıya başlama açısından aralarında dönem farkı olsa da kuşak çatışması yok. Bilakis, diğerinin dilinden anlamanın yaştan bağımsız olduğunu; bunun kimseyi "öteki" olarak görmemekten geçtiğini ortaya koyuyorlar.
Yazıya şiirle, şarkı sözüyle başlayıp asıl derdinin hikaye anlatmak olduğunu bulmakta gecikmeyen Handan Gökçek, dönem romanlarıyla ve görünmez kılınmaya çalışılanların öyküleriyle çok sevildi. Tiyatro oyunları sahnelenen, senaryolar yazan Gökçek, çocukları Özge ve Berkay'ı büyütme sürecinde çocuk öyküleri yazmaya başladı. Ardından yeğeni Mert'e uydurduğu hikayeler geldi. İnsanlığın her halini anlatıyordu; küçük insanlara neden yazmasındı… İnsan insanı ne kadar anlatırsa o kadar anlayacaktı. Çocukların dikkatini, "Minik Yağmur Damlasının Maceraları"nda doğanın döngüsüne, "Gökyüzü Perileri ve Yeryüzü Çocukları"nda gökyüzünün kirliliğine çevirdi. Biyografik romanları "Piri Reis", "Agatha" ve "Charlie" ile küçük okurlarını, alanlarında çığır açmış kişiliklerin hayatlarına dahil etti. Bütün bunları ise macera dozu yüksek, heyecanlı, eğlenceli, asla didaktik olmayan öykülerle yaptı. Yeni kitapları da geliyor. Okullarda, fuarlarda, çeşitli etkinliklerde çocuklarla buluşup interaktif öykü atölyeleri düzenleyen Gökçek, çocukları öykülerin içine katıyor. Edebiyatın, hayatın ta kendisi olduğuna dair elinde ciddi kanıtları var; yazar ve sinemacı Özge Gökçek ile tiyatro oyuncusu Berkay Gökçek'in annesi o.
Nergis Seli, öyküyle başladı yazı serüvenine. Yetişkinlere yazdığı öyküler karanlıktı; orada insanın yalnızlığı, varoluşsal sorunları, dünyanın acıları, toplumun dertleri vardı. Ama kara gün kararıp kalmazdı. Kızı Kumsal'ı büyütürken onunla çocuk kitapları alemine daldı. Çocuklar İçin Felsefe eğitimi alarak bu küçük insanların düşünce dünyasına girdi. İnsan, karanlığını çocukların ışığında sabaha vardıracaktı. Nergis Seli'nin çocuk öyküleri böyle çıkageldi.

İlk kitabı "Rüzgârla Uçan Çocuk"ta felsefenin en eski sorularından birini, kendini bilme ve kabul etme meselesini maceralı ve eğlenceli bir hikayeye dönüştürdü. Oğlu Okyanus'a hamileyken yazdığı "Görülmemiş Bir Çiçek"te doğanın dilini dinledi. "Bazıları Bazen"de toplumun dayattığı aile kavramını sorguladı. Yine bir kimliğini arama yolculuğu olan son kitabı "Annem Dokuz Doğurdu"da ise tek tipleşmeye karşı özgürlük bayrağını açtı! Okulunun düzenlediği karikatür yarışmasında üçüncü olan Kumsal, bir gün annesinin hikaye kitaplarını da resimleyecek. Nergis Seli'nin buna inancı tam. Tıpkı, "Kendiniz olun!" dediği öykülerini okuyan çocuklara inancının tam olduğu gibi…
Ne de olsa edebiyatla beslenen çocuklar onlar; kendi yollarını bir gün mutlaka bulacaklar.

Çocuklara “Kendiniz olun!”
diyen öykülerin yazarı:

Nergis Seli

Nergis Seli, felsefenin en eski meselelerinden birini, “kendini bilmek”i dert edinmiş bir yazar. Zaten bütün öyküleri, çocuk edebiyatıyla felsefeyi buluşturuyor. “Asıl mesele şu: Çocuklara, kendiniz olun, diyorum. Farkında değilim ama hep peşinde koştuğum bu” diyen yazar, kendini bulamamış insanların kendini bilmeyen bir toplumu oluşturduğunu söylüyor ve Aziz Nesin’in şu sözünün, edebiyat yoluyla gerçek olabileceğine inanıyor: “Çocuklara daha güzel bir dünya bırakmak yerine, dünyaya daha güzel çocuklar bırakırsak sorun kendiliğinden çözülür.”
“Annem Dokuz Doğurdu” adlı son kitabı bu yılın başında Kırmızı Kedi Yayınlarından çıkan Nergis Seli, “Rüzgârla Uçan Çocuk”, “Görülmemiş Bir Çiçek”, “Bazıları Bazen”in ardından yine çocuklara, felsefi bir hikâye anlatıyor. Felsefe öğretmeni Yılmaz Murat Bilican ile altı kitaplık “Düşünme Çemberi”nin yazarlarından olan Nergis Seli, çocuk edebiyatıyla felsefeyi buluşturuyor. “Çünkü” diyor, “çocukların bilgiden önce düşünmeyi öğrenmeye ihtiyacı var.” Eğer düşünürlerse kendilerini bilirler, keşfederler, kendisinin ve diğerlerinin farklılıklarını kabul ederler. Ancak o zaman dünya güzel olur. Çocuklar İçin Felsefe (Philosophy for Children – P4C) eğitimi alan yazar, Yılmaz Murat Bilican, Nurşah Yılmaz ve Aysel Güler ile kurdukları Çocuklar İçin Felsefe Derneğiyle bu eğitimi öğrencilere ulaştırmaya çalışıyor. Yazarak ise okurlara… Her kitap, yeni okurlar yetiştiriyor. Nergis Seli’yle yazarlığını konuştuk.

- Edebiyatla nasıl tanıştınız?

Ben biraz yalnız bir çocuktum. Annemle babam çok çalışırdı. Mahalledeki çocukları eve çağırıp makarna filan pişirirdim. Onun dışında da kitap okurdum. Bir de bizim zamanımızda böyle değildi, çizgi filmler. Telefon bile yoktu. Bugünün çocuklarının kitaplardan uzak olmasının nedeni belki de bu çokluk. Bunlar, beni kitaplara itti. O dünyayla tanışınca vazgeçemedim. Bunun yanı sıra babamın lisede yaptığı bir defter var. Ciltlemiş, resimler yapmış, şiirler yazmış. Yetişkinliğime kadar o şiirlerin babama ait olduğunu sanırdım. Yazarlık hayali kurma sebebim, belki de o defterdir. Hem yalnızlık hem de annemlerin çok zor bir hayatı oldu, yoklukla, mücadeleyle geçen bir hayat, bunların hepsini görmek... Dünyadaki acıların farkında bir çocuktum.

- Edebiyatın okura yaptırdığı şeyleri deneyimlemişsiniz…

Yazılarımda hep acı vardı. Başkalarının dertleriyle dertlenmeye başlamışım. Annemlerin kıyafetlerini, pirinçleri, bulgurları alırdım, 5 çocuklu aileye götürürdüm. Çocuğun acıyı görmesi onu başka bir insan yapıyor. Bence bu sayede sanatçı olabiliyor insan.

- Yazmaya aslında şiirle başladınız. Yetişkin öyküleri ve sonra çocuk öyküleri geldi. O nasıl oldu?

Karanlık şiirler, karanlık yazılar yazardım. Yokluğun, ötekileştirmenin hâkim olduğu. Kızım Kumsal oldu, çocuk kitapları okumaya başladım. Bir süre sonra etrafımdaki her şey, kulağıma çocuk edebiyatı fısıldamaya başladı. Bir gün bir arkadaşım dedi ki, “Neden çocuk edebiyatına ürün vermek istemedin?” Böyle bir şey de duyunca o gece “Benim Adım Kumsal”ı yazdım. Kızıma isim koyma hikâyemi hikâyeleştirdim. Bir sürü yayınevine gönderdim, hiçbiri kabul etmedi ve çok üzüldüm. Belki bir yıl geçti. Bir gün arkadaşımla yürüyoruz, inanılmaz bir rüzgâr var. Dedim ki, “Ya çocuk olsak? Uçmuştuk.” O gün “Rüzgârla Uçan Çocuk”u yazmaya başladım. Aslında bilinçli bir şey değil yazarlık. Bu bir akış... Okumak da öyle bir şey. O serüvenin içindesin ve alttan alta birikiyor her şey.

- Çocuklara yazarken daha mikro bakmak mı gerekiyor?

Bende böyle bir matematik olmuyor. Bir fikir geliyor aklıma ve en güzel nasıl anlatabilirim, onun derdine düşüyorum. Çocuklara her şey anlatılabilir ve anlatılmalı. En acı olaylar da savaş da mülteci sorunları da... Çocuk edebiyatında ürün vermeye devam etmemin bir sebebi de bu. Konular çok standart, her şey çok güzel… Her şey çok güzel değil! Elbette hitap ettiğin yaş grubunun anlayabileceği bir dille yazmak gerekiyor ama her şey yazılabilir. “Bazıları Bazen”de bunu yaptım. Kumsal’ın babasıyla ayrıldığımız zaman ona okuduğum kitaplarda hep anne baba ve çocuk var, aile bundan ibaret. Sürekli empoze edilen bir aile kavramı var. Ama aile olmak böyle bir şey değil. İki yıl düşündüm. Sonunda iki A4’ü geçmeyen, şiir gibi bir şey çıktı. İnsanlar Instagram’dan sesli mesajlar atmış, ağlayarak. “Kanayan yaramdı bu. Bir öğrencimi kaybediyordum…” diyenler. O kadar az şey söyleyerek o kadar büyük bir şey yapmışım ki çok gurur duydum. İyi ki yazıyorsun Nergis, dedim. “Dünyaya daha güzel çocuklar bırakalım”

-Farklılıklarla yaşamak var hep kitaplarınızda. Örneğin, “Rüzgârla Uçan Çocuk”… Farklılıklar ve kendin olmak üzerine neler söylersiniz?

Hayattaki en önemli şey, insanın kendini bilmesi. İkincisi, insanın kendini olduğu gibi kabul etmesi. Sonra da başkalarını olduğu gibi kabul edebilmesi. Toplumumuzun hatta dünyanın sorunu bu. Bizler birbirimizi kabul edemiyoruz. İnsanlık tarihi boyunca hep bu öğretilmiş. Çünkü savaşın, kapitalizmin, sermayenin buna ihtiyacı var; bizi ötekileştirmeye. Aziz Nesin’in çok sevdiğim bir lafı var: “Çocuklara daha güzel bir dünya bırakmak yerine, dünyaya daha güzel çocuklar bırakırsak sorun kendiliğinden çözülür.” Yazmaktaki nihai amacım bu. Güzel bir dünyanın, insanca yaşamanın, savaşsız da yaşanabileceğinin tohumlarını ekmemiz gerekir. Her milleti etiketliyorlar. Ben de şunu yapıyorum: Sen farklısın ve çok güzelsin. Ama şunu da bil; o da farklı ve o da çok güzel. Sen onu sev, o da seni sevsin. Ursula K. Le Guin “Rüyanın Öte Yakası”nda diyor ki, “Irkçılık sorununa bir çözüm bulmalıydım, bütün insanları gri yaptım, berbat bir çözümdü.” Bütün insanları gri yaparsak savaşlar yüzde doksan azalır çünkü hepimiz birbirimize benzeriz ama o zaman dünya güzel bir yer olur mu? “Hayatın Sırrı Nerede?” diye bir kitap yazdım, çocuk hayatın sırrını arıyor. Bu, her insan için farklı. Dönüp dolaşıp farklılıklarımıza geliyoruz.

- Çocukları okur haline getirme meselesine de geliyoruz. Buna kafa yorarken nasıl bir çıkış yolu buluyorsunuz?

Kumsal iki buçuk yaşındayken televizyonu kaldırdım. Tablet, telefon yoktu. İlkokula başlayana kadar hep kitap okudum. Ailelerin çok büyük sorumluluğu var. Çocuğuna mesai harcamalı. Kitap okumalı, o kitapları önce kendi okumalı. İyi kitaplar seçmeli. Çocuk okumayı yazmayı öğrenince de, “Benim görevim bitti” deyip çocuğu kitaplarıyla baş başa bırakıyoruz. Diyelim yeni bir dil öğrendiniz, harika konuşmanızı bekleyip “Hadi

bakalım, Fransa sokaklarında kendi başına var ol" demek gibi bir şey. Çocuk okuma yazmayı öğrendiği zaman onu yalnız bırakmamak, ona okumaya devam etmek lazım. Belki 9, 10, 15 yaşına kadar… Belki bir sayfa okumak, "Çok merak ediyorum, okusana bana bir sayfa…" demek belki... O yolculuğu olabildiğince uzatmak, iki taraf için de güzel bir hale getirmek, okur olmaları için büyük bir adım.

- Okullarda öğrencilerle bir araya geliyorsunuz. Eğitimciler ne kadar bu dünyanın içinde?

Okuldan ziyade önemli olan öğretmen. Bazı öğretmenler gerçekten çok güzel. Anaokulundan lise sona kadar hepsini kapsıyor bu dediğim. Çocukları iyi kitaplarla buluşturmak, iyi insanlar olmalarını sağlamak için çabalıyorlar. Bazen de okulların kitap listeleri geliyor; berbat kitaplar okutuyorlar. Dikte eden, nasihat veren... İnisiyatif almak lazım. Takip etmezsen ipin ucu kaçıyor. Sonra kavgacı, zorbalık yapan, empatiden yoksun çocuklarla doluyor etraf.

- Felsefenin de ilk meselelerinden biri, kendin olmak. Kitaplarınız felsefeyle yakın ilişki içinde. Felsefeyle edebiyatı nasıl buluşturuyorsunuz?

Çocuklar İçin Felsefe (P4C) eğitimi aldım. Çocuklarımıza düşünmeyi öğretmeden bilgi yüklemeye çalışıyoruz. P4C kurucusu Matthew Lipman, buradan yola çıkarak bu pedagojiyi üretiyor. Çocuklarımıza önce düşünmeyi öğretmemiz lazım. Biz çocuğumuza otorite olursak herkes olabilir. Yarın, daha büyük ve daha güçlü olan herkesin karşısında çocuk susacak. Bu düşünceyi biz bileceğiz ve çocuğumuzla felsefi tartışmalar yapabileceğiz. Sence kendin olmak ne demek, özgürlük nedir diye konuşmak... Asıl derdim bu. Sen kimsin, ne istiyorsun, bu dünyada neden varsın, sen bu dünyada ne yapacaksın. Çocuğa sorduğumda da kalem bir yolculuğa gitmiş oluyor. Son kitap, tek tipleştirmeye bir itiraz

- Son kitabınız "Annem Dokuz Doğurdu" da kendini arama yolculuğu. Nasıl ortaya çıktı?

Üç yıl oldu yazalı. Ben hep güzel bir fikir, hikâye arıyorum. Gelip beni bulmasını bekliyorum ve buluyor. Bir gün Kumsal ve Okan'la arabada sohbet ediyoruz. Okan diyor ki "Off Kumsal, ya ikiz olsaydın ne yapardık!" Kumsal da "Üçüz olsaydım…" dedi. "Aman dördüz olsaydın. Beşti, altıydı, ondu, yirmiydi…" derken, hikâye yazdıklarını fark ettim. Otuz çocuk olsa bir kere isim koyamazsın dedim ve not aldım: Annem Otuz Doğurdu. Sonra editörümle onu dokuza indirdik. Bütün çocuklar aynı isme sahip olursa ne olur, dedim. Adlar nasıl konmuş? Bu beni bir sorgulamaya itti. İnsanın kendi ismini koyamaması ne talihsiz bir şey. Hikâyede anne baba, bütün çocuklara Özgür ismini koyuyor. Çocuklar büyüyor ve işler karışıyor. İlk Özgür diyor ki, "Çıkalım, isimlerimizi arayalım." Oylama yapıyorlar, tam oyla çıkıyorlar. Kızılderililer gibi isimlerini hak ediyorlar. Hepsi karakterlerindeki özelliği fark ediyor. Çocuklara, kendiniz olun diyorum. Farkında değilim ama hep peşinde koştuğum bu.

- Kimliğini bulamamış insanlar ne olurlar? Toplumun bugünkü dertlerine bakınca temelinde bu yatıyor mu?

Yatmaz mı! Kendini bulamamış insanlar hayatı boyunca ezik, yoksun ve vicdan azabıyla yaşıyor. Ressam olmak istiyor ama avukat, muhasebeci, memur oluyor. Çünkü baskı var. Para kazanmak var, toplumun, ailenin ona empoze ettikleri var. Ben de diyorum ki hayalinin peşinden koş. Önce kendini bul. Sonra dedikleri gibi olmayacaksın. Yaşamanın sadece bir biçimi yok. Çocuklara diyorlar ki, hepiniz aynı formayı giyeceksiniz, saç tıraşınız şöyle olacak… Sürekli bir tek tipleştirme var. Bu kitapta buna itiraz ediyorum. Hepinize aynı ismi koyacaklar ama siz diyeceksiniz ki biz farklıyız. Bize verdiğiniz isimleri kabul etmiyoruz.
O yüzden P4C'nin müfredata girmesi çok önemli. Eğer kendini bilmiyorsan kendini bilmeyen bir toplumu oluşturuyorsun. Kendini bilmeyen bir toplum yönetilmeye, ezilmeye, savaşlara mahkûm. Kuşaklar boyu bir talihsizlik bu. Engin Geçtan "İnsan Olmak" kitabında öyle diyor. Annene babana kızsan ne olacak. Onun anne babasına kızman lazım. Bu kuşaklar boyu bir kızgınlık. Kızmayı bırak, farkına var ve artık o mirası yüklenme diyor. Çocuklara anlatmaya çalıştığım şey bu.

- Çocuk edebiyatının bir yerden bir yere geldiğini düşünüyor musunuz?

Bence ulaşıyor ama tabii ki daha çok yol var. Kâğıdını üretemeyen toplum, kitabını nasıl bassın. Her geçen gün daha az insan şans buluyor. Yayınevlerine de bir şey diyemiyorum, herkese nasıl şans verecekler? Yeni edebiyatçılarla buluşmamız daha az mümkün oluyor. Bunlar ülkenin ekonomisine bizi getiriyor. Kendini kabul ettirmiş, satacak kitaplara yatırım yapılıyor. Bunların artması için de ülke ekonomisinin iyi olması lazım. Telifler de düşük. Çocuklarıma sadece yazarak bakabilir miyim? Belki beş yıl sonra, daha çok tanınınca bakabilirim. Bugün daha iyi kitaplar üretmek için yazmam lazım; karnımın tok olması, çocuklarımın kıyafetlerini alabiliyor olmam lazım.

- Çocuk edebiyatında meseleler çeşitlendi mi?

Sadece Türk edebiyatı değil, çeviri edebiyatla bakarsak mülteci sorunundan savaşa, aile kavramına, ölüme kadar her konunun ulaştığını görüyoruz. İnançlar üzerine yazmak istiyorum. Bu da yasaklı bir konu. Bu budur, şu şudur, diye kestirip atamayız. Çocuklar soruyor. Tatmin olmaya ve özgür olmaya ihtiyaçları var. Empoze etmeden seçebilmelerine fırsat vermemiz lazım.

On sene sonra kendini nerede görüyor?

"Bu yolda olduğum için çok mutluyum. Çocukluk hayalimdi. Herkes hayaline kavuşamıyor, o yüzden çok şanslı hissediyorum kendimi. 'Rüzgârla Uçan Çocuk' basıldığında, acaba tesadüf mü demiştim. Bana hep, "Başaramazsın!" dedi toplum. Ama ben başardım. Sonra dedim ki, bir daha kabul etmezler… Ama ettiler. Yenileri de geliyor. Beş, on yıl sonra çocuk edebiyatında kendimi önemli bir yerde görüyorum çünkü bu yolda düşünmeye, üretmeye devam ediyorum. Küçük bir çocuğum var, çocuklara yazıyorum ama çocuk büyütmek, anne olmak çok zor bir şey. Bu toplumda kadın olmak zaten çok zor. Bütün yük annelerin üstünde ama ben çok güzel şeyler başaracağıma inanıyorum çünkü vazgeçmeye hiç niyetim yok. Çocuklarıma, başka ek gelire ihtiyaç duymadan yazarak bakabileceğime de inanıyorum."

Okunası kitaplar…

"Sara Şahinkanat, Tülin Kozikoğlu en sevdiğim yazarlardan. Asa Lind'in Kumkurdu serisi en sevdiğim kitap. Pippi Uzun Çorap, Yazı Yazan İnekler, Küçük Ağaç çok sevdiğim kitaplar. Sopa ile Taş, çok güzel bir dostluk hikayesi. Küçük Prens ve Küçük Kara Balık'ı söylememe bile gerek yok! 9 - 10 yaş ve üzeri için Momo, Yanlışlıkla Dünyanın Öbür Ucuna Uçan Çocuk, Kaşif'ten çok etkilendim. Süper İyi Günler, otizm üzerine yazılmış çok güzel bir kitap. Pal Sokağı Çocukları, her çocuğun okuması gereken bir kitap. Aklıma ilk gelenler bunlar."

Dünyanın canı yanmasın
diye yazılan hikayeler:

Handan Gökçek

Yetişkinlere yazdığı romanlar ve öyküler kadar çocuk edebiyatının da sevilen ismi Handan Gökçek, pek çok şehirdeki okulların söyleşilerinde, çocuklarla interaktif hikayeler kuruyor. Onlara sorular soruyor ve cevaplara göre bazen suyun döngüsünü anlattığı kitabının kahramanı Minik Damla diyar diyar geziyor; bazen hikaye, sihirli bir ormanda geçiyor… Gökçek'in, yazmakla kalmayıp yaşattığı maceralarının peşindeki çocuklar, doğaya ve dostluğa dair farkındalık kazanıyor.

Handan Gökçek, roman, öykü, tiyatro oyunu eserleriyle olduğu kadar çocuk öyküleriyle de çok sevilen bir yazar. Kısa süre önce Yakın Kitabevi Yayınlarından çıkan ortak kitap "Geliyorlar"da "Minik Sarı" adlı öyküsüyle yer alan Gökçek, çocuk yazarlığına kendi çocuklarıyla başlamış. Oğluna ve kızına küçükken masal anlatırken onlarla birlikte hikaye kurarlarmış. Ardından yeğeni Mert'le devam eden bu süreç, ilk ürünlerini ortaya çıkarmış: "Gökyüzü Perileri ve Yeryüzü Çocukları", "Minik Yağmur Damlasının Maceraları." Her ikisi de çok satan bu çocuk kitaplarıyla İstanbul'dan Eskişehir'e, Kocaeli'nden Ankara'ya, İzmir'e pek çok okuldan davet alan Gökçek, söyleşilerde çocuklarla interaktif hikayeler kuruyor. Gökçek, onlara en çok doğayı ve dostluğu anlatmayı seviyor. Çünkü "Doğanın üzerini betonlarla örtüyoruz ve dünyanın canı çok yanıyor. Dünyanın canı yandıkça insanların canını yakıyor" diyor. Sırada basılmayı bekleyen "Meraklı Kayık" ve "Elif ile Masal Perisi" de doğanın dilinden konuşuyor. On iki yaş üstüne hitap eden biyografik romanları "Piri Reis", "Charlie" ve "Agatha" ise iz bırakan karakterleri yeni kuşaklara belletiyor.

Mark Twain'le başlayan yolculuk

-Bir okur olarak edebiyatla ilişkimiz çocukluktan başlıyor. Sizin nasıl başladı?

İlkokul 4'te kitap okuma alışkanlığı edinmekte zorlanıyordum. Öğretmenim bir kitap verdi, "Mutlaka oku" dedi. Okumuyorum ve kızmıyor. Neden kızmadığını merak ettiğim için okudum. Öğrencisini tanıyan bir öğretmendi. Mark Twain'in Tom Sawyer kitabıydı. Üst üste iki defa okudum. Neden bütün yaramazlık erkek çocuklarına atfediliyor, bir kız çocuğu da yaramaz olamaz mı, dedim. Çok yaramaz bir çocuktum. Oturdum, romanın kız versiyonunu yazdım. Öğretmenime, yazdığım öyküyle birlikte götürdüm kitabı. Yüz ifadesini unutamam. Twain'in ne kadar kitabı varsa bir liste verdi bana, bayağı uzun bir dönem okudum. Sonra Jules Vernes'e geçtim. Hala aynı heves ve heyecanla gidiyor.

-Ama yazarlığa çocukla başlamadınız. Şiirler, şarkı sözleri, öykü, roman derken çocuk edebiyatı nasıl geldi?

Tabii kendi çocuklarımla... Özge ile Berkay'a anlattığım masallar vardı. Onlara sorular soruyordum. Kimin hikayesini anlatalım bu gece? Ormanda kaybolan bir tavşanın. Suyun kenarında yönünü şaşıran bir tavşan. Hikaye, aşağısı neresi, yukarısı neresi hikayesine döndü. İlk yazdığım, onların hikayesiydi. Yıllar önceydi, TUDEM'e gönderdim, Burhan Bey o dosyayı kaybetti ve bir daha da yazmadım. Nüshası da yok, elle yazıyorum o zaman. Araya öykü kitapları ve roman girdi. Sonra yeğenim Mert'le de aynı oyunu oynamaya başladık. Neyin hikayesi olsun, deyince, damlanın hikayesi olsun, dedi. Minik maceracı bir damla. "Minik Yağmur Damlasının Maceraları" kitabım, Mert'e sorduğum sorular ve onun cevaplarıyla birlikte kurduğumuz bir hikayeydi. "Gökyüzü Perileri ve Yeryüzü Çocukları" da biraz Mert, biraz ben... İlk yazdığım Minik Damla ama ilk basılan Gökyüzü Perileri. Damla her yere düşmüştü, çok uzundu. Onu dört mekan, dört mevsim ve suyun döngüsü etrafında topladım. Çocuklar için yazmayı sevdim. Oyunbaz bir hikaye kurmak durumundasın. Yetişkin edebiyatında mizah yazamıyorum. Çocuk hikayeleri yazarken çok eğleniyorum.

Doğa üzerine farkındalık kazandırmak

- Kitaplarınızın meselelerine baktığınızda daha çok ne görüyorsunuz?

Minik Yağmur Damlası, suyun döngüsü üzerine. Doğa var. Gökyüzü Perileri'nde de doğa var. Hem dostluk yardımlaşma üzerinden okunabilir hem de gökyüzünün kirliliği üzerinden. Gökyüzünde yaşayan periler, uçakların motorlarından, lazer ışıklarından, dumanlardan zarar görüyor. Çocuklara hep, sokaklarımızı, denizleri kirletmeyelim, diyoruz ama gökyüzü kirliliği üzerine giden kitapla karşılaşmadım. Benim kitaplarımda daha çok doğa var.

-Özellikle doğayı tema olarak seçme nedeniniz ne?

Doğanın üzerini betonlarla örtüyoruz ve dünyanın canı çok yanıyor. Dünyanın canı yandıkça insanların canını yakıyor. Bunun farkına varsınlar, böyle büyüsünler istiyorum. Bir ağacın önemini, kuş cıvıltılarının güzelliğini, tertemiz bir denizin dalgalarla sahile koşmasını, çakıl taşlarının seslerini. "Meraklı Kayık"ta da doğanın dilini anlatıyorum. Gökkuşağındaki bütün renklerin dili var. Meraklı Kayık o dili çözdükten sonra kendini yalnız hissetmiyor. Dalgaların sesini dinliyor. Dalgalar, çakıl taşlarıyla konuşuyor. Ağaçlar rüzgarın yardımıyla ve yapraklarıyla konuşuyor. Doğanın dilini çözdükten sonra denize açılmaya cesaret edebiliyor. Hikaye resimlenecek ve basılacak. Doğa üzerinden farkındalık yaratmaya çalışırken dostluk, yardımlaşma temaları var.

-Doğayla ilgili hikaye anlatırken didaktik olmama dengesini nasıl kuruyorsunuz?

Bir macera boyutu yaratmak zorundasınız. Ders vermeden maceranın, hikayenin içinde farkındalık kazandırmak gerekiyor. Yağmur ve kar yağmıyor, gökkuşağını göremiyorlar, ağaçlar, çiçekler boynunu büküyor. Bu dört çocuk yağmuru nasıl yağdırabilir? Perilerin kutuları var, mevsimleri değiştiren. Bir hikayenin içinde, karakterler üzerinden, çiçeğin dilinden, ağacın hışırtısından farkındalık yaratmaya çalışıyorum.

-Yetişkinlere de eser veriyorsunuz. Kalem orada işlemeye devam ederken çocuk diline nasıl dönüyorsunuz?

Neye konsantre olduğunla alakalı. Çok rahat empati kurabilen bir insanım. Yetişkin edebiyatında da hep aynısını söylerim; karakteri iyi tanıyın. Kaç yaşında, erkek mi,

kadın mı, nasıl bir ailede yetişmiş, beden dili nasıl, nasıl ağlıyor, sinirlendiğinde nasıl tepki veriyor. Çocuk edebiyatında da böyle. Onlar, küçük insanlar. Kararları var, karakterleri, seçimleri var. Bizden farklı düşünüyorlar ve bence daha derin düşünüyorlar. Gittiğim söyleşilerde de görüyorum, öyle güzel sorular soruyorlar ki. Şunu anlıyorum; yazdıklarınızın dışında da şeyler anlatmışsınız ve çocuk alt metni okumayı biliyor. Biri dedi ki, yazarlık hayatınızdaki en önemli üç dönüm noktası nedir? İlkokul 3. sınıf öğrencisi. O yaşa indirgeyerek cevap vermeniz gerekiyor.

Avcıdan kaçan ayı, çok yalnızmış…

-Öğrencilerle çok sık bir araya geliyorsunuz. Onlardan aldığınız hikaye fikirleri oluyor mu?

Tabii. İnteraktif hikaye kurmaca oynuyoruz. Sorularıma gelen cevaplar, çocuğun psikolojisini de gösteriyor. Klasik hikayemiz şudur; hikaye nerede geçsin?
Sihirli bir orman, bir gezegen, bir lunapark… Mesela, "Nasıl bir sihirli orman burası, anlatalım" diyorum. Rengarenk ağaçlar, konuşan çiçekler, gökkuşağı renginde bir nehir… Çocukların hayal gücünü de öldürdüğümüzü görüyorum. Nasıl ağaçlar var deyince, "Yeşil ağaçlar, kahverengi gövdeleri" diyorlar. Hayır, yeşil ağaçlar yok burada, burası sihirli orman. İstediğiniz renk ağaç olabilir. Sonra açılıyorlar yavaş yavaş. İki karakter seçiyoruz. Ormanda gezerken bir şeyden çok korkmuşlar, ne görmüş olabilirler, diyorum. Parmak kaldırmak yasak. Benim sihirli kulaklarım var, hepinizi aynı anda duyabilir. Çünkü birine söz verdiğimde öbürü inciniyor. O gürültünün içinden canavar, ejderha, ayı diyen oluyor. Tamam, ayı olsun diyorum ama bilmiyorum ayı diyen çocuğu. Ayı görmüşler, çok korkmuşlar ama "Korkmayın benden" diye peşlerinden geliyormuş. Sizce niye böyle diyormuş? Biri dedi ki "Çünkü çok yalnızmış." İşte hikaye geldi bana. Hatta yetişkin hikayesi geldi. Avcılardan kaçıyormuş. Avcıları yakaladık, bilge ağaca gittik dallarını aldık, avcılar uyurken etrafına diktik, avcıları hapsettik. Avcıların silahları var, silahlar tehlikeli, ne yapalım bunları? Bir tanesi, "Gökkuşağı nehrine atalım, rengarenk balıklar olsun" dedi. Haydi, gidiyoruz gökkuşağı nehrine…

-Bunları yazmayı düşünüyor musunuz peki?
Yazacak çok hikaye birikti. Bu avcı hikayesi ve silahların balığa dönüşmesi, aklımın bir köşesinde duruyor.
- Öğretmenler, okullar çocukları okur haline getirme meselesine yeterince eğiliyor mu?

Çocuk ödev olarak algıladığında uzaklaşıyor. İnteraktif hikaye kurmaca yaptığımızda, işte bir yazar da kendine sorular soruyor ve cevaplar hikayeye dönüşüyor, diyoruz. Bu söyleşileri yapma nedenimiz, bir yazarın dünyasını ve hikayeyi nasıl yazdığını da göstermek. Yazar kendine sorular sorar ve onu arar, cevap vermez. Edebiyat aramak zaten. Sonuç bulmak, finale varmak değil. O zaman didaktik oluyor işte. Yazmaya yaklaştırılan çocuk, okumayı da merak ediyor. Çocukların ilgi alanlarına göre kitaplar seçilmeli. Her çocuğa, ilgi alanına göre kitap seçmek doğru. Öğretmenim beni çok iyi tanıdığı için kitabın ve yazarlığın kucağına attı. Aileler de çocuklarını iyi tanımalı, ilgi alanını bilmeli. Birlikte kitap seçsinler. Çocuk kendi seçtiği kitabı okumaya daha yakın olur. Kendileri de okusunlar. Çocuk taklit ederek öğrenir çünkü. Evde kitap okuyan biri varsa çocuk onu taklit ederek başlar zaten. Birlikte okuma saatleri yapabilirler.

- Biyografik romanlarınız var. Tarihi kişileri roman karakteri haline getirmeye nasıl yöneldiniz?

Piri Reis, Charlie Chaplin ve Agatha Christie benim için de önemli üç kişi. Belli isimlerle büyüdük, onları unutsunlar istemedim. Charlie'yi okuyan çocuk, anne babasının telefonuyla kısa film çekmeye başlıyor. Filmlerini izliyorlar. Lise yıllarım Agatha Christie ile geçti. Mart Twain'den sonra çok okuduğum yazar.

-Kendi meraklarınızın izini de sürüyorsunuz…

Evet. Yazar da yazarken öğreniyor. Merak etmek önemli. İlgi varsa merak vardır, merak varsa yetenek vardır, yetenek de varsa ortaya çok güzel şeyler çıkabilir. Üç biyografik roman, bu minvalde çıktı. Çocuklardan çok ilgi gördü. Charlie'nin hayat hikayesini şapka, baston ve ayakkabısının gözünden ve yaşama tıpkı onun gibi bakan Martin karakterini yaratarak anlattım. Bir müze yıkılacak ve yerine avm yapılacak, Martin bunun savaşını veriyor. Charlie de kapitalizmle savaşıyordu. Martin, çağımızdaki haline karşı savaş veriyor. Piri Reis'in ejderha arkadaşı sayesinde denizleri, dalgaları, yazdığı kitapları anlattım.

-Yeni çıkacak kitabınızdan da söz edebilir miyiz?

"Elif ve Masal Perisi"nde de doğa var; kuşlar, ağaçlar, büyülü dağ. Biraz mitolojik kahramanlar da var. Dağın ruhu Whimphy, Elif'e yol gösteren Satir. Masal yazmayı, anlatmayı ve resim yapmayı sevmeyen bir çocuk, masalı dinlemeyi seviyor. Bir gün yaprağın üzerine minik kar tanesi düşüp eriyor. Tekrar kar tanesi olması gerekiyor. Masal Perisi, çok üzüldü bu damla, ne yapmamız gerekiyor, diyor. Elif de diyor ki Buzdağına götürmek gerekiyor. Buzdağı nerede. Çok uzaklarda. Şu çiçeğin resmini çizsene diyor. Çiziyor. Peki, nasıl gidebiliriz buzdağına? Bahçedeki ağacın altına ekmek kırıntısı koyuyoruz, orada bir sürü kuş var, onlardan yardım isteyebiliriz diyor. Maceralı yolculuk başlıyor. Albatros kuşuyla, kel akbabalarla karşılaşıyorlar…

-Çocuk edebiyatında meselelerin bir yerden bir yere geldiğini düşünüyor musunuz?

Meseleler çeşitlendi. Artık çocuklara her şeyi anlatabiliyoruz. Eskiden çok daha pembe bir dünya vardı. Tacizi, "Bana dokunma" demeyi, öfkeyi anlatıyoruz. Desen yayınlarının çok iyi kitapları var, Shaun Tan resimle muhteşem anlatıyor mesela.

Minik Sarı'nın eşitlik hikayesi

-Yeni çıkan ortak kitap "Geliyorlar"da "Minik Sarı" adlı öykünüz var. Farklılıklar üzerine ne düşündünüz bu öyküyü yazarken?
Yetişkinler üzerine mülteci ve şiddet temalı ortak öykü kitapları yazdık, öteki temasını çalışıyoruz. Bunu çocuğa nasıl anlatabiliriz diye düşündüm. Rengarenk civcivler üzerinden kurdum. Pazarlarda satılan rengarenk civcivlere çok üzülürüm. Çocuklar onların o renkte olduğunu zannediyor. Kendi rengini üstünde tutan sarı ve siyah civcivler var, bir de renkli civcivler. Hepsi kendi rengine döndüğünde, "Özde hepimiz aynıyız" diyor hikaye. Eşitlik mesajı veriyor. Seni ötekileştirdiğim zaman kendi yaşam alanımı daraltıyorum diyor. Siyah civcivi ötekileştiriyorlar ve kendilerini engelliyorlar, onun oynadığı yere gidip oynayamadıkları için.

Çocuklara kitap önerileri

"Behiç Ak, Sevim Ak, Samed Behrengi, Shaun Tan, sevdiğim yazarlardan… Cornelia Funke'nin özellikle Mürekkep üçlemesi çok iyi. Charlie Mackesy'nin 'Çocuk, Köstebek, Tilki ve At', Mac Barnett'ın 'Kurt, Ördek ve Fare', Barbara Cantini'nin 'Esrarengiz Gölde Tatil' kitaplarını öneririm. Felsefe var artık çocuk edebiyatında. Mesela Nergis Seli var, hikayelerinde felsefi altyapıyı kuran bir yazar. Psikoloji, felsefe, mitoloji altyapısıyla çocuk edebiyatı sağlam bir noktaya geldi."

Lütfü DAĞTAŞ
Gazeteci

Kuleli Askeri Lisesi ve ardından Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitiren, halen Koç Üniversitesi İngiliz Dili ve Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde öğretim üyesi olan şair, akademisyen ve çevirmen Nazmi Ağıl çocuklar için şiirler yazıyor. Bu kitapları çeşitli yayınevleri tarafından basılan Nazmi Ağıl çabasını şu sözlerle özetliyor: "Çocuklarda en sevdiğim şey dünyaya umutla bakmaları".

Dünyaya Bir Çocuğun Gözleriyle Bakmak

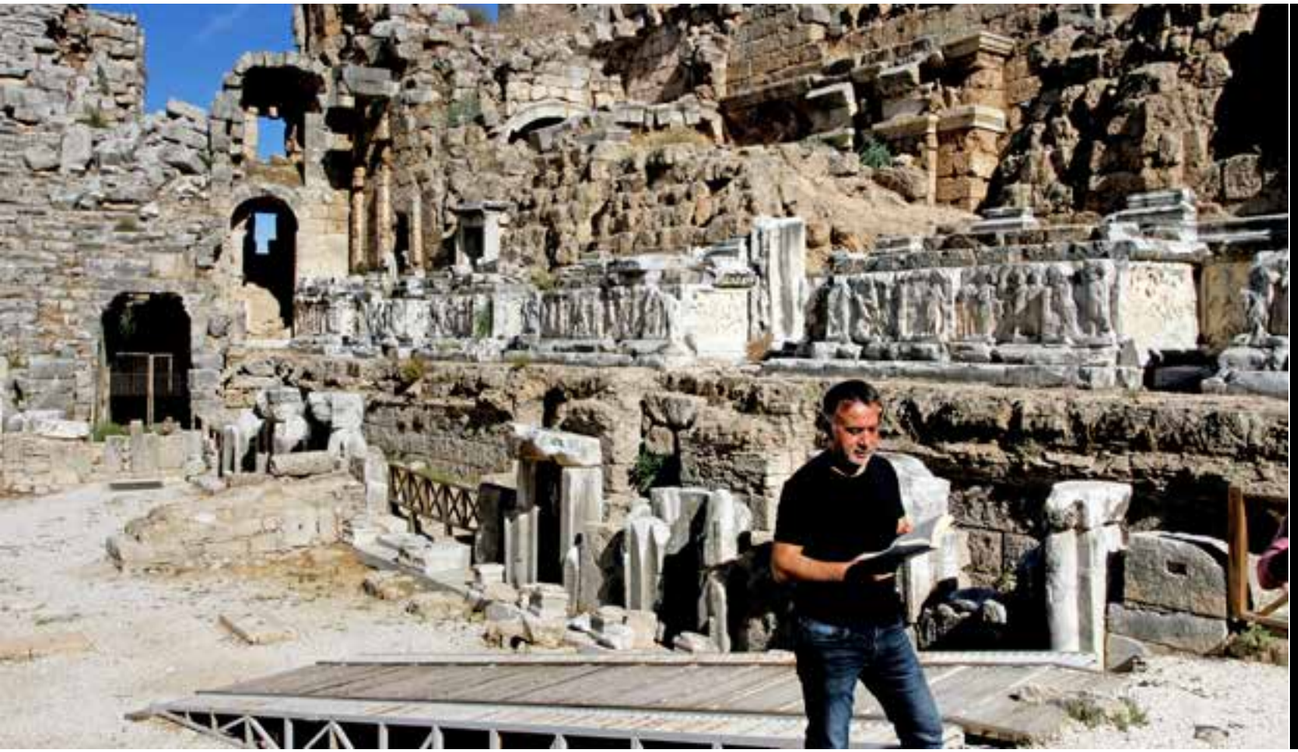

Sevgili Nazmi Ağıl, KNK'nın bu sayısında çocuklara ağırlık verdik. Çocuklar, diyerek işi edebiyat boyutunda ele aldığımızda seninle, onların duygu dünyalarına seslenen şair kimliğinden hareketle, söyleşi yapmamız gerekiyor.

-Şair Nazmi Ağıl olarak çocukları, özellikle de günümüz çocuklarını senin gözünden görmek istiyoruz. Bize bu konuda özetleme yapar mısın?

Çocuklar bana hep ayrı bir tür gibi gelmiştir, öyle kendilerine özgü, minik yaratıklarmış gibi. Bu nedenle onları izlemekten büyük haz alırım. Bir mucize onlar. O bitmeyen enerjileri, merakları, naif yaklaşımları ve dobralıkları biz yetişkinlerden ne kadar da farklı. Oğlum minikken bir misafirimizin getirdiği hediye için, "Size layık değil ama" demesi üzerine, "Layık değilse neden getirdiniz?" diye soruvermişti mesela. Geçenlerde bir ilkokulda şiirler okumuştum, sonrasında bir kız çocuğu kendi eliyle kağıttan kestiği bir kalp hediye etti bana, bir diğeri yine kendisinin yaptığı kitap ayracını verdi. Yetişkinlerin metroda, asansörde birbirlerinin yüzüne bakmadığı dünyalarına nispet bu sokulganlık, bu sıcaklık insanın içini ısıtıyor. İnsan yaş aldıkça gözlerindeki ışık sönüyor, hayal kurmaz oluyor. Bu yüzden çocuklarda en sevdiğim şey gözlerdeki pırıltı, dünyaya umutla bakmaları, hayal kurmaları. Her dönemde böyle olmuştur ama günümüzde çocuklar bazı bilgilere çok daha erken ulaşabiliyor, bu da onların o dünyaya şaşkınlıkla bakan sevimli hallerinden biraz eksiltiyor mu diye düşünmeden edemiyorum. Ama bu durumun telafi edici yanları da yok değil. Şimdikiler çok daha zeki ve kıvrak düşünebilme yetisine sahipler bence. Bunun farkındalar da üstelik ve çoğu zaman bu nedenle büyüklere minnetleri yok. Haliyle eskiye göre daha asi, daha başına buyruklar. Doğrusu hem ülke hem dünya olarak içinde bulunduğumuz bütün olumsuz şartlara rağmen, gelecek konusunda endişelenmeme gerek olmadığı duygusunu veriyor çocuklar.

-Sadece şiir yazdığını biliyoruz. Başka bir tür değil de anlaması daha zor olan şiir türünü tercih ediyorsun, niye?

Yetişkinler için yazılan şiirlerin pek rağbet görmediği bir çağdayız. Öykü, roman daha öncelikli. Çocuk edebiyatına baktığımızda durumun daha acıklı olduğunu görürüz. Hatta bu konudan söz ederken şiir akla bile gelmiyor çoğu zaman. Yazılan az sayıdaki kitaba baktığımızdaysa yine pek çok şiirin çocukların dünyasına eğilmekten, onlara yaklaşabilmekten uzak kaldığı bir gerçek. Bu nedenle ben çocuklara şiiri sevdirmek ve şiirin başka türlerden farklı olarak sunabileceği imkanları onlarla paylaşmak istiyorum. Bu imkanlar nedir, diye sorarsanız, şöyle yanıtlayabilirim: Şiir müziği, ritmi sayesinde çok daha eğlenceli olabilir. Yine bu özellikler çocukların dilimizi daha çok sevmesine hizmet edebilir. Şiir, onlara kısacık bir metin içinde, en yoğun bir anlatımın nasıl gerçekleştireceğini öğretebilir. Dahası; bilişsel gelişimlerine, soyut düşünme yeteneği geliştirmelerine, eksiltili anlatımı aracılığıyla, sıçramalı düşünme becerisi kazanmalarına yardımcı olur.

-Çocuklara dönük yayımladığın kitaplarından bazılarının adları şöyle: “Odamda İnek Var”, “N’olur Ödev Ver Öğretmenim”, “Kuşlar Konmuş Kitabıma”. Yapıtlarında, mizah yoluyla çocuklarla buluşma çaban konusunda neler söylemek istersin?

Mizah bir zeka göstergesi ve az önce de şimdiki çocukların çok daha zeki olduklarından söz etmiştim. Onların şiirlerimdeki söz oyunlarından, gerçekle kurgu arasındaki ayrımı görüp bir şiirdeki ironiyi şıp diye kavramalarından hem onlar zevk alıyor hem onları gördükçe ben. Ayrıca görebildiğim kadarıyla çocuk şiirlerinden çoğu onların dünyasına yeteri kadar inemeyen kimseler tarafından yazılıyor. Ya bir büyüklenme, öğretmen edasıyla bir yol gösterme, öğütler verme havasındalar ya da çok yapmacıklı bir çocuk saflığı taklit ediyorlar. Kitapların aslında çocuklar yerine anne babalar ve öğretmenler tarafından seçiliyor olması bunda büyük etken. Mizah dergilerinin daha çok gençlerce okunuyor olması düşündürücü. Çoğu yetişkin üniversiteden sonra mizah dergileri almayı bırakıyor. Bu dergilerin şekilde karga burgacık, minik harflerle basılıyor olmasının nedeni onları okuması istenmediğinden değil, dergileri çıkaranlar bunları zaten büyüklerin okumayacaklarını biliyor da ondan. Şimdi etrafta gördüğümüz bütün bu asık yüzlü insanlar birer anne baba aynı zamanda. Böyle bir kitlenin yapacağı seçimlerin ne kadar isabetli olacağını varın siz düşünün. Benim mizahı seçmem çocukların dünyalarını biraz olsun şenlendirmek. Kitaplarımın bu kendileri de şiir okumayan, gülmeyi epeydir unutmuş insanlar yerine çocukların kendileri tarafından seçilip elden ele dolaşması, kulaktan kulağa fısıldanarak piyasadaki kitaplardan farklı bir rota izlemesi hayalim. Şiirlerimi okurken çocukların güldüklerini, hatta gülmekten okuyamadıklarını düşlemek çok hoşuma gidiyor.

-Her ne denli çocuklara dönük yapıtlarından hareketle konuşuyorsak da yapıtlarında yediden yetmişe her yaştan okura ulaşabildiğini görmekteyiz. Bunun anahtarının ne olduğundan söz eder misin?

Büyükleri çok eleştirdim ama insanların içinde bir parça da olsa çocukluktan izler kalıyor. Çocukluğa özlem bu yüzden, tamamen unutulmuyor o hazlar, izleri daima o mutlu yılları anımsatıyor. Sanırım yetişkinlerin de şiirlerimden zevk alması o günlerdeki gibi şaşırmaya duydukları özlem. Büyümek bir kanıksama yaratıyor ve gittikçe daha az şaşırır oluyoruz. Benim şiirlerimde hep bir şaşırtmaca var, birden başka bir düzlemle, başka bir durumla ilişki kurma, bir sıçrama. Ayrıca şiirlerimdeki kafiyelerde zorlama olmamasına dikkat ediyorum ve doğal bir ritimle yazmaya. Bu karmaşık yaşama içinde belki insanlar bu ritme, sözcükler, sesler arasında buldukları uyuma yakınlık duyuyorlar. Şiirlerimde güncel olayların, kişilerin, popüler dünyadan nesnelerin yer alması da bir etken olmalı. Bunun en güzel örneği, Büyüklerle Yeniden Nasrettin Hoca adlı kitabım diyebilirim. Büyüklerle dedim ama elbette çocuklar da okuyabilir ve zevk alır. Bu kitapta birçok sözcük oyunu yaptım, son derece müzikli bir anlatım benimsedim ve günümüzün birçok unsurunu fıkralara yedirdim. Bu bağlamda, çok yakında çıkacak olan Modifiye Masallar adlı kitabımdan da söz edebiliriz. Çok bilinen peri masallarını yepyeni bir yaklaşımla yeniden yazdım. Sonlarını değiştirdim, bunu günümüz insanının bakış açısını yansıtarak yaptım. Her yaştan okurun çok eğleneceğini umuyorum. Son olarak, kimse bir şeyleri kendisine doğrudan anlatan yazıları sevmez, ama onları sezdiren ve bunu okurun kendisini zeki hissetmesini sağlayan yazılar gönüllerini okşar. Bir de bu noktayı gözeterek yazdığımı söylemeliyim.

-“Babalar ve Oğullar: Umut’un Defteri”, adlı kitabın sevgili oğlun ile doğrudan ilintili. Bunun öyküsünü bizlerle paylaşır mısın?

Bu kitaptaki şiirlerin doğuşu şöyle oldu. Oğlum liseye gidiyordu ve sonrasında ODTÜ’ye girip bilgisayar mühendisi olmak istediğini söylüyordu. Fakat bir ara kendini bilgisayar oyunlarına öyle bir kaptırmıştık ki etrafında olan bitenden habersiz hale gelmişti. Geceleri geç saatlere kadar uyanık kalıp ertesi gün ruh gibi dolaşıyordu. Haliyle çok kızıyordum. O yaşlarda anne babalarla arası pek iyi olmuyor çocukların. Aynı durum iş arkadaşlarım ve çocukları için de geçerliydi ve her sabah aynı şikayetleri konuşup dertleşiyorduk. Ben de evdeki durumu biraz mizahi bir tarzda ele alayım istedim ve bu şiirleri yazmaya koyuldum. Başlangıçta niyetim Umut’un hallerini tiye almakken yazdıklarım gitgide kendimi sorgulamaya dönüştü. Ve sonunda ortaya empati dolu, onu ve kendimi anlamaya dönük şiirler çıktı. İşin en güzel yanı, bunları oğluma gösterdiğimde çok hoşuna gitti ve inanın o günden sonra bal gibi oldu aramız. İngiliz şairi Auden toplumu sosyalizme çekip değiştiremediği için hayal kırıklığına uğrayıp, “Şiir bir şey yapamaz” demiş, ama işte bunu yaptı, daha ne olsun? Sanırım şiirden en büyük kazancım bu oldu, Nobel almasam da olur yani:)) Umut’a ne yaptı derseniz, ODTÜ’ye gidip bilgisayar mühendisi oldu ve şu anda bir oyun firmasında yazılımcı olarak çalışıyor. Bu arada bu kitabımın çocuklar için olmadığını okurlarımıza hatırlatalım.

-Son olarak, tezgahta neler var? Bizi, çocuklarımızı hangi kitaplar bekliyor?

Sırada az önce belirttiğim, Modifiye Masallar var, bu günlerde onu bekleme heyecanı içindeyim. Ardından 2022’de basılması planlanan ve kuşlar kitabımdakilere benzeyen otuz balık türünü tanıtan bilmece şiirler gelecek. Henüz bunun için bir çalışma yapmadım fakat sonrasında belki böceklere gelir sıra. İnanın sizler kadar ben de merak ediyorum neler çıkacak. Çünkü çocuklar için yazmak çok zevkli, meğer burada bambaşka bir dünya varmış da bunca zamandır uzak kalmışım. Çocuklar istediği sürece bu yeni keşfettiğim dünyadan çıkmaya hiç niyetim yok.

Eflatun Nuri Ulusal Karikatür Yarışması'na ilgi her geçen yıl daha da artıyor. Beşincisi düzenlenen yarışmanın teması, "iklim ve çevre" olurken, karikatürler başka bir dünyanın olmadığına vurgu yaptı ve gezegenimizin yaşadığı iklim krizine odaklandı.

Eflatun Nuri Işığındaki Çizgiler

Konak Belediyesi ve İzmir Gazeteciler Cemiyeti'nin (İGC) 5'inci kez düzenlediği Eflatun Nuri Ulusal Karikatür Yarışması Ödül Töreni'nde özgür basın ve özgür sanat vurgusu yapıldı.
Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, yarışmanın önemli bir misyonu olduğunu vurgulayarak, "Hem karikatürün daha özgür bir alana ihtiyacı olduğunu vurguluyor hem de törenimizi, özgürlüğü elinden alınmış gazetecilerin olduğunu düşünerek çok özel bir güne, yani 10 Ocak Çalışan Gazeteciler Günü'ne denk getirmeye çalışıyoruz. Ben çalışan ve çalıştırılmayan gazetecilerin gününü kutluyorum" dedi.
Başkan Batur, "Gazeteciler bu ülkede o kadar çok sorunla karşı karşıya ki ne yazık ki kutlanacak bir şey bulamıyorlar" diyerek, "Ülkemizde, doğru ve dürüst gazetecilik yapmak her geçen gün zorlaşıyor. İktidar bir zamanlar dördüncü kuvvet olarak bilinen ve gerçek demokrasilerde vazgeçilmez olan medyayı, gazetecileri ya bendensin ya da bu işi sana yaptırmam, zihniyetiyle baskı altında tutuyor" dedi.

1'inci - Mustafa Kurmalı

Başkan Batur, "Gazetecilik meslek etiği, iktidar yanlısı gazeteciler yüzünden ayaklar altına alınıyor" diyerek şunları söyledi: "O tür gazeteciler için tek hedef iktidarı her koşulda halka şirin göstermek. Doğrular, tarafsızlık onlar için gerekli değil. Basın, meslek ilkeleri onlar için hiç önemli değil. Onun için bu kadar baskı, tehdit, ifade özgürlüğü ihlallerine; özgürlüklerinin ellerinden alınmasına rağmen kaleminin hakkını, halkının çıkarlarını koruyan tüm gazetecilerin önünde saygıyla eğiliyorum".
Karikatüristlerin, sanatçıların eserlerini özgürce sergileyebildikleri, gazetecilerin bildiklerini özgürce ifade edebildikleri bir ülkeyi hep beraber yeniden inşa edeceklerinin altını çizen Başkan Batur, "Bu ülkede gazetecilik doğru, tarafsız, dürüst gazeteciler sayesinde yeniden onurlu hale gelecek. Bu umutla yaşamaya devam ediyoruz, umutluyuz. Bugünü kutlayacağımız güzel günler bizlere çok yakın. Ve işte o gün gelene kadar biz özgür basın mücadelesinde doğru, dürüst basının, gazetecilerin yanında olmaya devam edeceğiz" dedi.
Yarışmaya eser gönderen tüm karikatüristlere teşekkür eden Başkan Batur, "Her eser, etkilerini yaşamımızın her alanında hissettiren 'iklim ve çevre' konusuna ışık tutuyor, bizleri tekrar ve tekrar dünyayı ve önümüzdeki süreci düşünmeye itiyor. Karikatür de aklıyla, yaratıcılığıyla zaten böyle bir sanat dalı. Onu yaşatmak, karikatüristlerimize daha çok alan açmak, ülkemizde daha çok karikatürist yetişmesini sağlamak hepimizin görevi. Karikatüristlerin, sanatçıların eserlerini özgürce sergileyebildikleri, gazetecilerin bildiklerini özgürce ifade edebildikleri bir ülkeyi de hep beraber yeniden inşa edeceğiz. Yaşasın ifade özgürlüğü, yaşasın basın hürriyeti" dedi.

2'inci - Emrah Arıkan

3'üncü - Nurullah Şimşek

İZAHI OLMAYANIN MİZAHI

İzmir Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Dilek Gappi de, 10 Ocak 1961 yılından bu yana kutlanan Çalışan Gazeteciler Günü'nün tarihçesine değindiği konuşmasında, 10 Ocak'ın aslında gazetecilerin bayramı olduğunu ancak uzun süredir bayram yerine çalışamayan, çalıştırılmayan gazetecileri andıkları bir gün haline geldiğini söyledi. 2021 basın özgürlüğü endeksinde Türkiye'nin, 180 ülke arasında 153'üncü sırada olduğunu hatırlatan Gappi şöyle konuştu:
"Basın özgürlüğü yalnızca demokrasinin bir parçası değildir. Fikir özgürlüğünün, insan olma erdeminin de en önemli parçalarından biridir. Basın ne kadar özgürse halk o kadar özgürdür. Basın mensuplarının görevi sadece ve sadece halka gerçekleri anlatmaktır. Güç sahiplerine iltifat etmek, onları övmek değildir. Halkımızdan tek talebimiz doğru habercilikten yana olmanız. Ve bu doğru habercilik çizgisini sürdüren medya kuruluşlarının yanında olmanız. Bugünlerde çok zorlu süreçler yaşıyoruz. Söze, habere, fikre yasak getirildi ama hiç değilse çizgiler özgür olsun diyerek 5 yıl önce iddialı bir karikatür yarışması için yola çıktık. İzahı olmayanın mizahı olsun dedik."

İLGİ ARTIYOR

Eflatun Nuri Ulusal Karikatür Yarışması Koordinatörü, Karikatürist Sadık Pala da yaklaşık beş yıl önce İzmir Gazeteciler Cemiyeti'ne seçilen ilk ve tek karikatürist olarak yönetime geldiğinde bir karikatür yarışması yapmayı önerdiğini anımsatarak, "Çok olumlu karşılandı. Bunu güçlü bir paydaşla yaparsak temellerinin çok daha sağlam olacağın söyleyerek Konak Belediye Başkanı Sema Pektaş'a gittik. Hemen kabul etti. Daha sonra seçimle yönetime gelen Abdül Batur Başkanımız da yarışmayı çok daha ileriye götüreceğinin sözünü verdi ve gerçekten de öyle oldu. Bir iki hafta geçmeden de Eflatun hocamızın uzun yıllar yaşadığı Karataş semtinde, basın merkezi önüne büstünü diktirdi. Ardından çok güzel yarışmalar yaptık. Katılımcı sayısı her zaman arttı. 400'lerden 500'lere çıktık. Bu sene de 700'e yakın eser geldi" dedi. Bu yıl portre dalında karikatüristlerin mizahçı, tiyatrocu, yönetmen ve oyuncu Ferhan Şensoy'u çalıştıklarını belirten Pala, çok başarılı işlerin geldiğine işaret ederek, eserlerin yarışma sergisinin ardından Ferhan Şensoy Tiyatrosu'na yollanacağını açıkladı.

Eflatun Nuri Ödül Töreninde özgür basın vurgusu

FERHAN ŞENSOY'UN MİRASI

Usta sanatçı Ferhan Şensoy'un kızı, oyuncu Derya Şensoy'un video mesajı da ödül töreninde yayınlandı. Şensoy mesajında, "Babamın bizlere bıraktığı manevi mirasa bizler kadar sahip çıktığınızı ve değer verdiğinizi bilmek çok güzel. Hepimizin hayatına yazdıklarıyla, söyledikleriyle ve duruşuyla dokunmuş olması, onu ve eserlerini yaşatırken umarım en büyük gücümüz olmaya devam eder" ifadelerine yer verdi.

MOĞOLLAR KONSERİ

Karikatür sanatının yüceltildiği ve gazetecilerin doğru, dürüst, tarafsız haber yapma mücadelesinin simgesi Çalışan Gazeteciler Günü'nün kutlandığı, 5'inci Eflatun Nuri Ulusal Karikatür Yarışması Ödül Töreni'nde, efsane müzik grubu Moğollar da konser verdi.

Konak Belediyesi Özel Ödülü - Turan İyigün

Jüri Özel Ödülü - Banu Acar

Mustafa Bora Portre Özel Ödülü - Mehmet Ali Güneş

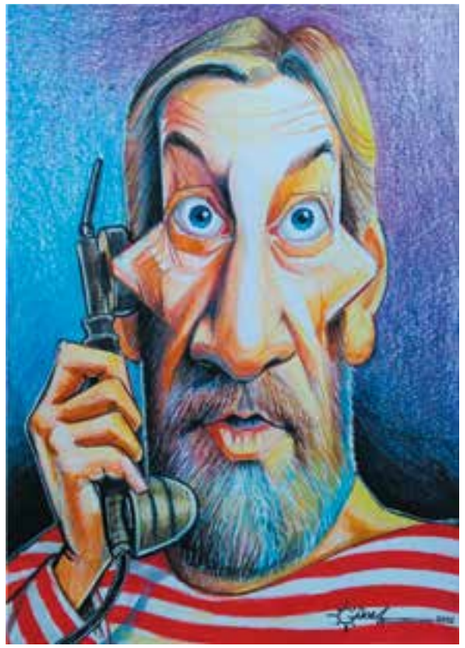

Konak Belediyesi olarak ilkini gerçekleştirdiğimiz, “Kadın Öyküleri Kısa Öykü Yarışması”na ülkemizin dört bir yanından ilgi oldu. “Kadınlar, Kentler, Umutlar” başlığıyla yapılan yarışmada birinciliği, “Umuda Köprü” adlı eseriyle Özlem Tezcan Dertsiz kazandı. Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, “Biz belediye başkanlarına düşen, edebiyata yansıyacak şehirlerin, ilçelerin hayatlarını daha güzel, daha yaşanabilir kılma konusunda mücadele etmek ve çalışmaktır” dedi.

Kadının Öyküsü Dünyanın Öyküsü

Fotoğraf: Ozan Yayman

Konak Belediyesi'nin ev sahipliğinde, bu yıl ilk kez düzenlenen ve "Kadınlar, Kentler, Umutlar" temalı "Kadın Öyküleri Kısa Öykü Yarışması"nda dereceye giren öykücülere ödülleri törenle verildi. Edebiyat dünyasına yeni yetenekler kazandırmayı ve kadınların gözünden geleceğe eserler bırakmayı amaçlayan yarışma, ilk yılında büyük bir başarıya imza attı. 18 yaşını geçen kadın katılımcıların eserlerinin kabul edildiği yarışmanın jürisinde edebiyat dünyasını başarılı kadın yazarlarından Handan Gökçek, Müge İplikçi, Raşel Meseri, Nergis Seli, Hülya Soyşekerci yer aldı. Jüri 3 aylık değerlendirme sürecinde ön elemeyi geçen 250 eseri titizlikle inceledi.

4 eserin ödül aldığı yarışmada birinciliği Özlem Tezcan Dertsiz "Umuda Köprü" adlı öyküsüyle, ikinciliği Zehra Gül Ergün "Bütün Yollar Bizimdir" isimli öyküsüyle, üçüncülüğü Alkım Doğan "Kestim Kara Saçlarımı Gülten Abla" isimli öyküsüyle, jüri özel ödülünü de Hilal Özegen Coşkun "Havva'nın Gölgesi" adlı öyküsüyle kazandı. Başkan Batur, Kadın Öyküleri Kısa Öykü Yarışması'nın daha ilk yılında büyük bir ilgi gördüğünü belirterek yarışmaya katılan tüm kadın yazarlara ve titiz çalışmalarından ötürü jüri üyelerine teşekkür etti. Batur, "Yarışmamız daha ilk yılında büyük bir ilgi gördü. Bu da bizi gururlandırdı. Türkiye'nin dört bir yanından öykücülerimiz 670 eserle yarışmamıza katıldı. Kıymetli eserlerini bizimle paylaşan tüm öykücülerimize teşekkür ediyorum ve hepsini kutluyorum. Tabii her yarışmada dereceye girenler oluyor. Kıymetli jüri üyelerimizin değerlendirmesinden geçerek dereceye giren öykücülerimizi kutluyor ve başarılarının devamını diliyorum" diye konuştu.

Başkan Batur, neden Öykü Yarışması düzenlediklerini ise şu sözlerle açıkladı: "Son yıllarda öykücülüğe ilginin iyice arttığı ve öykü yayınlayan mecraların, öykü yarışmalarının yazarlar için çok kıymetli olduğunu biliyorum. Biz de Konak Belediyesi olarak yazarlarımıza yeni bir alan açmak istedik. Yarışmamızı her yıl düzenleyerek geleneksel bir hale getirmeyi de hedefliyoruz. Eğer bu yolla edebiyat dünyasına yeni yetenekler kazandırabilir, kadın yazarlarımızı teşvik edebilirsek ne mutlu bize. Aynı zamanda geleceğe kadınların gözünden eserlerle bakılmasına destek olmak anlamına da gelecek ki; bundan da büyük bir mutluluk duyacağız." Büyük Usta Yaşar Kemal'in, "Bir toplum bütünüyle edebiyatına yansır" sözlerini aktaran Başkan Batur, "Biz belediye başkanlarına düşen, edebiyata yansıyacak şehirleri, ilçeleri; o şehirlerin, o ilçelerin hayatlarını daha güzel, daha yaşanabilir kılmak konusunda mücadele etmek ve çalışmaktır. Daha aydın bir toplum için çalışmak, çabalamak en önemli görevimiz. Bugün yaşanan tüm zorluklara rağmen, tüm ekonomik sıkıntılara rağmen karamsar olmadan bunu başaracağımıza bütün kalbimizle inanıyoruz" dedi.

Fotoğraf: Levent Üregenç

Özlem
TEZCAN DERSTSİZ
Yazar

Umuda Köprü

Konak Belediyesi
Kadın Öyküleri Kısa Öykü
Yarışması Birincisi

Uzun uzun adaşını izledi Meriç. Çocukluğundan beri en büyük sırdaşı olan ırmağa, bir salkım söğütün gölgesinden baktı, baktı… Kalbi söz dinlemiyordu bugün, daha önce söylemediği bir şarkı söylüyordu. Susarak anlattı her şeyi. Anladı onu Meriç. Her zaman anlardı zaten. Coşkusuna alkış, hüznüne gözyaşı olurdu. Meriç'lerin ezgileri birbirine karıştı. Siddhartha'yı okumazdan çok önce ırmakla konuşmaya başlamıştı. Kitabı okuyunca –yalnız olmadığını anlayıp- kaybolmuştu içinde. Yıllar öncesinden bir arkadaş edinmişti sanki. Daha da bağlanmıştı Meriç'e, Meriç. Farklı bir gündü bugün. İki müjde aynı anda çalmıştı kapısını genç kızın. Köprünün üstünden şehre doğru ilerlerken hep yaptığı gibi taşlara dokundu. Yüzyıllar önce köprüyü yapan işçilerin, Mimar Sinan'ın heyecanını duydu yeniden. Üzüldüğü tek şey yakında bu kentten gidecek olmasıydı. Her sokağından tarih fışkıran, doğasıyla sarıp sarmalayan, ruhu olan bir kentti burası. Onun çocukluğu, ilk gençliğiydi. Ama şimdi geleceği için bir başka kente gitmek zorundaydı. İstediği bir yolda olmak nasıl da heyecanlandırıyordu… Hem de bir tomurcuk daha vardı kalbinde. Henüz kimseye söylemediği… Yok, yalnızca Meriç'in bildiği… Uzaklardan bir klarnet sesi yayıldı. El ele gezen çiftlere gülümseyerek baktı Meriç.

***

Uzun uzun adaşını izledi Deniz. Çocukluğunun, ilk gençliğinin, kadınlığının tanığı olan denize, Ege'sine baktı, baktı… Kimseye göstermediği yaralarını bir o bilirdi. Hem de şu yaşına gelmişken. Başkalarının yalanlarını şıp diye ortaya çıkarırken, daha bakışlarından, beden dillerinden doğruyu söylemediklerini anlarken, kendisi nasıl da böyle bir yalanın içinde kalmıştı. Hem de yıllarca. Kalkıp iskeleye yürüdü. Uzun süredir binmemişti vapura. Ev ve iş arasındaki o kısır döngünün kölesi olmuştu o da, pek çokları gibi. Derin bir iç geçirip güverteye çıktı, martılara baktı. Çantasından sabah alıp yarısını bitirebildiği gevreğini çıkardı. Kopardığı küçük parçaları çığlık çığlığa bağıran martılara fırlatmaya başladı. Attığı her parçada daha iyi hissetti kendini. Birden genç bir kızken okuduğu Martı kitabı geldi aklına. Hani ilk okuyuşunda çok küçüktü, anlayamamıştı; birkaç yıl sonra ikinci okuyuşunda tüm taşlar yerine oturmuştu. Jonathan Livingston diğer martılar gibi olmak istemiyordu. Yalnızca karnını doyurmak değildi yaşamak. Nasıl da vurulmuştu okuduklarına. O da farklı olmak istiyordu. Sonra… Amacına ulaştı sanmıştı. İtibarlı mesleği, kendisine uygun eşiyle kumdan kale kurmuştu. Hayalleri, şiir sevgisi, küçük şehir turları, dost sohbetleri kaybolup gitmişti koşuşturmacaların arasında. Kumdan kalesi de zayıf bir rüzgârla yıkılıp gitmişti işte. Kolayca, düşünmeye bile gerek görmeden… Vapur iskeleye yanaşıyordu. Deniz, inmeden önce parmağındaki yüzüğü çıkardı, adaşına doğru fırlattı. Hızlı adımlarla Kemeraltı'na yürüdü. Ne çok severdi oralarda kaybolmayı… Bugün de kaybolmaya ihtiyacı vardı. Kendine uzaktan bakmaya, yeni bir anlam bulmaya ihtiyacı vardı.

***

Uzun uzun adaşını izledi Ilgaz. Hiç böyle karşıdan bakmamıştı dağa. Doğumunda sorun çıkmasa gelecekleri de yoktu kente. Şimdi bu parkta kucağında üçüncü çocuğu, kocasını beklerken bakıp durmuştu Ilgaz Dağı'na. Aslında Ilgaz değildi adı. Anneannesi onu büyütürken " Ilgaz gibi gururlu bu kızın bakışları" demiş, adı da Ilgaz kalmıştı. Bu adı çok severdi. Bunu bildiğinden mi acaba bir kez bile Ilgaz dememişti ona kocası. Annesini hiç tanımamış, anneannesiyle büyüyüp gitmişti. Arada bir uğrardı babası. Arada bir uğrardı da ortaokuldan sonra liseye gitmek istediğinde, hep gelir olmuştu. Hayır, demek için. Hayır demekle de kalmamış, bir yıl içinde evlendirmişti kızını Hasan Bey. Hayırsızın biriyle hem de. Oysa ortaokulda okuduğu o kitaptaki Feride gibi öğretmen olmak istiyordu Ilgaz. Başka diyarlarda, başka çocuklara dokunsun istiyordu. Ahh keşke… "Ayşe! Nereye bakıyorsun?" Kocasının bağırışıyla bebek de uyandı, ağlamaya başladı. "Ilgaz'a bakıyorum," dedi bebeğini göğsüne bastırırken. Ters ters baktı Sıddık. Evde ben sana gösteririm, bakışı. Bula bula eli dayaklı, ruhu katı, kalbi taş bir adam bulmuştu babası ona. Kendisinden sonra, azıcık büyüyen çocuklarına da başlamıştı Sıddık'ın eli. "Senin hastane işleri yüzünden kan ter içinde kaldım. Dağa bakarmış hanımefendi. Kalk, köyün arabası gitmeden. Sustur şunu da." Sıddık önde kendisi arkada kenti ikiye bölen derenin yanından yürümeye başladılar. Ne güzeldi, bir elmanın iki yarısı gibiydi kent. Burada öğretmen olsaydım, diye düşündü Ilgaz. Ilgaz Dağı da izleseydi beni uzaktan.

***

Kalabalıktan çıkıp ara sokaklara daldı Umut. Kadıköy'ün tüm ara sokakları dinlendirirdi onu. Zaman, daha yavaş akıp giderdi sanki. Ruhu, bu kentte nefes almıştı. Sarıp sarmalayan bir yanı vardı İstanbul'un.Tüm karışıklığına, kargaşasına rağmen… Geçen hafta katıldığı eylemi düşündü. Karakolda bitmişti sonu. Öğrencinin ne işi var eylemde, demişlerdi polisler. Gözlerini hepsinin üstüne dikip: " Benim babam, annemi öldürdü. Daha yedi yaşındaydım. Katılmayayım mı eyleme," diye bağırmıştı birden. Herkes sus pus olmuş, salıvermişlerdi hemen onu. Salıverilmekten çok başka sözler duymak isterdi oysa. Büyük önlemleri, ciddi yasaları anlatsınlar isterdi. Gözünü her kapadığında yeniden yaşadığı o kötü günü, başka çocuklar, genç kızlar yaşamasın isterdi. Küçücük bir dükkândan gazete aldı, denize karşı banklara oturdu. Korkarak üçüncü sayfaya baktı. Yaraya tuz basıyordu, biliyordu; ama kurtaramıyordu kendini bu haberlere bakmaktan. Her gün can acıtan, yürek yakan haberleri defalarca okuyordu.

"AYŞE ŞENGÜL BERAAT ETTİ!

Kendisine ve çocuklarına sürekli olarak şiddet uygulayan Sıddık Şengül'ü, kendisine saldırdığı bıçakla öldüren Ayşe Şengül beraat etti. Sanığın avukatı Meriç Poyrazlar, müvekkilinin yaşadığı şiddeti tanıklar ve belgeler eşliğinde mahkemeye sundu. Davanın hakimi Deniz Duru Işık, nefs-i müdafaaya karar verdi…" Haber devam ediyordu. Fotoğraflarda annesinin yüzünü gördü bir an. Yüreğini değişik bir duygu kapladı. Evet çözüm bu değildi, hiçbir zafere kan sıçramamalıydı. Ama… Umut umutla bir daha okudu haberi. Bir daha, bir daha…

Doç. Dr.
Akın
ERSOY

Değirmen İki Taştan, Muhabbet İki Baştan

Taşın kültürü ve kullanımı üzerine binlerce yıllara varan hikayeler anlatmak olası. Antik dönemlerden bu yana yaşamın aktığı coğrafyamızda, öncelimiz olan kuşakların taşı işleyerek birer başyapıta dönüştürmelerine, bildik mekanlar üzerinden tanığız. İnsan elinin değmesiyle, bir şehre, bir tapınağa, bir tiyatroya ve toplumsal hayatı biçimlendiren nice unsura inşa olan taş, bazen de iki sohbetin yankılandığı yuvalara dönüştü.

Antik Çağda Taş ve Suretleri

İnsanın ilk varoluşundan itibaren taş insanın yaşamında yer aldı. Taş bir bilenin veya ustanın eline geçinceye kadar taştır ve kültürel bir anlamı ve "değeri" yoktur. Taş ya da mermer yerinden koparıldığında veya ocaktan çıkarıldığında ustanın, sanatçının ve zanaatkarın eline geçmesi ile kültürel anlam kazanır. Tam da bu noktada arkeoloji biliminin ilgi alanına girer. İnsanın elinin değmesi ile taş doğumdan ölüme kadar yaşamın her alanında kullanılan bir objeye dönüşür. Kendini savunduğu bir silaha, mutfakta bir taş kaba, evinde ve ibadethanesinde yapı malzemesine, tanrılarını yonttuğu heykele ve kabartmaya ve en nihayetinde bir mezar taşına dönüşür. Elbette bunlar sadece bir kaçı..

Mimaride insanın elinde şekillenen taş kendi zamanında da ama şüphesiz daha çok günümüz insanı için büyüklük ve işçilik olarak hayranlık uyandırır. Örneğin İngiltere'de Stonehenge olarak bilinen dikilitaşlardan, 6 m yüksekliğinde ve 35 ton ağırlığındaki bir örneğin, günümüzden 5 bin yıl önce taş ocağından çıkarıldıktan sonra kullanıldığı noktaya kadar nasıl taşındığı ve nasıl dikildiği bizleri şaşırtır. Mısır'da Piramitlerin nasıl yapıldığı, Karnak'da, Kraliçe Haçepsut'un diktirdiği 29.5 m yüksekliğinde ve 325 ton ağırlığındaki obeliskin nasıl nakliye edildiği, bu ağırlıktaki bir dikilitaşın nasıl dikildiği hayranlık uyandırır. Geçmişte de bu büyüklükte taşların nasıl kaldırılarak yerleştirildiği ve dikildiği inanılmaz gelirdi dedik. Örneğin MS 1. Yüzyılda, "Doğa Tarihi" adlı ansiklopedik eserin yazarı, Yaşlı Plinius Ephesos Artemis Tapınağı'nın onlarca ton ağırlığındaki kapı lentosunun yerine konmasında, tanrıçanın kendisinin gücünü kullanarak başarıldığını yazacaktır. Bu anlamda, "Dünyanın 7 Harikası" arasında sayılan anıtlardan, Bodrum'daki Mausoleion olarak bilinen, Mausolos'un anıt mezarı ve Ephesos Artemis Tapınağı ile Mısır'daki İskenderiye Feneri ve piramitler büyüklükleri ve işçilikleri ile antik çağdan itibaren, "harikalar" olarak nitelenmiş olmaları boşuna değildir.

TAPINAKLARDA

Genel olarak bizim coğrafyamızda taşın kullanımı küçük boyutlu olsa da teknik ve sanatsal özellikleri ana tanrıçalar ve taş idoller, daha büyük boyutlu olmak üzere Hitit ve çağdaş kültürlerin kaya kabartma ve heykellerinde, Frig Kaya Anıtları'nda, yapı malzemesi olarak Lydia Tümülüsleri'nin mezar odalarında, MÖ 6. Yüzyıl ile birlikte tapınaklarda, surlarda ve diğer anıtsal yapılarda karşımıza çıkar. MÖ 6. Yüzyıl öncesine kadar ahşap ve kerpiçten yapılmış olan tapınaklar, bu tarihten sonra Mısır tapınak ve piramitlerinden ilham alınarak şekillendirilmiş blok taşlar ile inşa edilmeye başlanmışlardır. Tapınağın ev sahipleri tanrıça ve tanrılar da Mısır'daki benzerleri gibi, artık taştan yontulmaya başlandı. Konut ve tapınakların inşasında binlerce yıldır kullanılan ahşap kiriş, sütun, kapı, pencere, çatı elemanları ve diğer aksamlar özellikle tapınak ve diğer anıt yapılarda taşa dönüştü. Geleneksel kerpiç destekli ahşap yapıların tüm cephe özellikleri ve süslemeleri zanaatkarlar ve sanatçılar tarafından taşa ve taş yapılara birebir yansıtıldı.

FARKLI TASARIMLAR

Antik Çağ'da Dor, İon ve Korinth olarak bilinen ahşap işçiliğinin ve kullanımının taşa yansıtıldığı üç düzende tapınak ve diğer anıtsal yapılar inşa edildi. Bu düzenleri birbirinden ayıran en temel özellik sütun başlıklarının ve kısmen de bazı cephe özelliklerinin farklı tasarımlarıydı. Başlık tasarımları aynı zamanda hangi yapıda kullanılmışlarsa o yapının cephe özellikleri ve oranlarını da belirlemiş, diğer başlıkların kullanıldığı yapılardan onu farklılaştırmıştır. Ama asıl farklılık İon ve Dor mimarlık düzenleri arasında kendini gösterir. İon ve Korinth başlıkları ve onların kullanıldığı yapılar, cephe özellikleri ve oranları bakımından birbirlerine ise yakındılar. Son ortaya çıkan başlık tipi olan Kompozit başlık ise hem İon hem de Korint başlıklarını bir arada yorumlayan bir tasarımın ürünü oldu. Yerimizin darlığından Kompozit başlığa ve Pre-ionik ya da Aiolik olarak bilinen bir diğer başlık tipine bu yazıda kısaca değinip geçeceğiz. Her üç başlığın kökeni ahşap mimaride ahşap direklere ve başlıklarına dayanır. Ahşap başlıklar taş ustaları tarafından taş yapılarda kullanılan sütun ve başlıklarına yansıttılar. Dor başlığı iki basit parçadan oluşan basit geometrik tasarımı ile diğer iki düzenden daha eskidir. Antik Çağ'da her uygulama doğal olarak mitolojik bir öykü ve bir kahramana dayandırılırdı ve bu kaçınılmazdı. Nitekim MÖ 1. Yüzyılda, "De Arkitectura" (Mimarlık Üzerine) adlı eseri ile tanınan mimar ve mühendis Marcus Vitruvius Pollio, kitabında dorik tasarımın sahibi olarak, Peloponnesos (Mora Yarımadası) ve Akhaia'nın (Yunanistan) efsanevi Kralı Dorus'u işaret eder ve onun Argolis'te, Hera adına inşa ettirdiği tapınakta ilk kez kullanıldığını aktarır. Bu tapınağı tüm Yunanistan'da inşa edilen diğer tapınaklar izlemişti. Bu noktada bu düzenin en güzel örneği, Atina Akropolisi'nde inşa edilmiş olan, Athena Parthenos tapınağı olduğunu hatırlatalım.

İONİA'NIN KADINLARI

Mitolojiye göre, Atinalılar, sonuncu katılan Smyrna/İzmir olmak üzere, 13 kent kurmak için, Batı Anadolu'ya kolonistler/yerleşimciler gönderdi. Yerleşimcilerin başında İon adlı bir kahraman bulunuyordu. Atinalı yerleşimciler anlatıya göre bölgenin yerlisi olan, Karları ve Lelegleri kovarak bu kentlere yerleştiler ve bu kentlerin bulunduğu bölgeyi kahramanlarının adına atfen, İonia olarak adlandırdılar. Bu 13 kentin birliğini temsil eden, Panionion'daki (Güzelçamlı-Kuşadası) kutsal alanda ortak kimliklerini ve inançlarını yansıtacak olan Apollon Tapınağı inşa etmek istediklerinde (ki Anadolu'ya gelirken Delphoi'daki -Delfi Yunanistan- Apollon kehanetinden onay almışlardı), tapınağın sütunlarını hem etkin birer taşıyıcı, hem de görünüm açısından uygun güzelliğe sahip olmaları için bir arayış içine girmişlerdi. Bu arayışın sonunda insanoğlunun ayak izini ölçerek boyu ile karşılaştırdılar. İnsan ayağının insan boyunun altıda biri olduğunu keşfedince, aynı ilkeleri sütununa uygulayıp sütun gövde yüksekliğini, başlığı dahil olmak üzere, sütun taban kalınlık veya çapının altı-yedi katı olarak uyguladılar. Böylece Yunanistan'da köklerinin bulunduğu topraklardaki, Dorik yapıları daha matematik hale getirerek yaptıkları tapınak ve diğer yapılar insan vücudunun oranlarını, gücünü ve güzelliğini sergilemeye başladı. Nitekim insanı ölçek alan anlayış, Dorik yapıların en ve boyları ile diğer ölçüleri insanın ayak, el, parmak, kulaç gibi parçalarına göre hesaplanarak bundan sonra uygulanacaktı. Böylece Dorik sütunlar basit sütun başlıkları ile çıplak, yalın ve güçlü erkek figürünü yansıtmış oldular. Batı Anadolu'da, İonia topraklarında bir süre sonra Artemis (Artemis Ephesia) için tapınak inşa etmek istediklerinde, kadın tanrıçaya atfen yeni bir tasarım ortaya çıktı. Bu kez kadının narinliğini, zarafetini yansıtacak şekilde, bir sütunun kalınlık veya çapının sekiz-dokuz kat yüksekliği olan ve bu yüzden de Dor sütununa göre daha uzun sütunlar kullandılar. Bu sütunlar bir kadının ayakkabısını yansıtırcasına bir kaide üzerinde yükselirlerken, başlıkları ise kadının sağa-sola dökülen saçlarını stilize eden volütlere sahipti. Başlığın üst ve alt kenarına süslemeler ise kadının başına konmuş bir taç/diadem ile boynundaki gerdanlığı yansıtan oymalar yaptılar. Taç ve gerdanlığı inci-boncuk taneleri, çiçeklerle süslediler. Böylece Dor düzeninin erkeksi duruşunun aksine bu kez de kadının inceliği, zarafeti ve güzelliğini temsil eden İonik başlıklı sütunlar vücut buldu. Dorik ve İonik başlıkların mimaride giderek yaygınlaşmasının ardından Korint adı verilen üçüncü bir başlık ve düzen, yine bir kadını temsilen ortaya çıkmıştır. İonik sütunların oranlarını içeren Korint sütunları bu kez genç bir kadının narinliğini taklit ediyordu. Korint başlıkları genç bir kızın kıvır kıvır saçları ile onun taktığı tacı ve gerdanlığını yansıtır. Korint başlığının bu biçimiyle tasarlanmasında ilhamın kaynağına ilişkin, Vitruvius yine bir öykü anlatır. Evlilik çağına gelen Korintli genç bir kız evlenemeden yakalandığı hastalıktan ölmüştü. Sütannesi onun çocukluğundan beri sakladığı oyuncakları ve sevdiği eşyalarını bir sepete (kalatos) koyar ve mezarına götürür. Sepetin devrilmesini engellemek için üzerine bir çatı kiremiti yerleştirir. Rastlantı bu ya sepetin üzerine konduğu mezar toprağında yavaş yavaş bir kenger (akanthos) otu filizlenecek ve bahar geldiğinde kenger filizleri hızla büyüyerek sepeti saracak, ağırlık olarak yerleştirilen kiremitin baskısı altında sepetin ve kiremitin etrafından kıvrımlar yaparak yükselecektir. O anda Atinalı sanatçı ve mimar Kallimakhos mezarın yanından geçmektedir. Sepetin üzerinde yükselen akanthos filizlerini gören Kallimakhos, bu görüntüden esinlenerek Korintlilere yeni bir sütun başlığı tasarlayarak, onların inşa edecekleri tapınak ve diğer yapılarda bu başlığı kullanmalarını sağladı.

MS 2. Yüzyıla ait mermer bir kabartma. Top oynayan kızlı erkekli çocuklar.

İNCE YONTULAR

Mimar Vitruvius kadın ve erkeğin taşa yansımalarını böyle anlatmaktadır. Vitruvius korint başlığı ve sütunlarını zarif bir genç kıza benzetse de ondan bağımsız olarak Apollon ile özdeşleştirildiği görülür. Nitekim, Vitruvius'tan dört yüzyıl önce, MÖ 5. Yüzyıl'ın ikinci yarısında, Yunanistan'da, Bassae Apollon Epikouros Tapınağı'nda, tapınağın içinde olması beklenen Apollon kült heykelinin yerine dikilen sütunun başlığında ilk kez karşımıza çıkar. İyileştirici Tanrı Apollon'un doğadan toplanan bitki ve otlarla hazırlanan ilaçlar üzerinden insanlara şifa verdiği göz önüne alındığında, tanrıyı temsilen bir sütunun korint başlığı taşıması normal karşılanabilir. Nitekim bu tapınağın inşa edildiği tarihte, Yunanistan'da hızla yayılan veba salgınından, Apollon'un kendilerini koruması için Yunanlılar bu tapınağı inşa ederek tanrıya hediye etmişlerdi. Batı Anadolu, Antik Çağ'ın, İon ve Dorik düzenlerinin ortaya çıkmasında önemli rol oynadı. Aslında MÖ 6. yüzyılda Batı Anadolu'da bir başka kadın da İonik başlığa yaklaşan bir başka tasarım ile tapınakları süslemekteydi. Aiol başlığı olarak adlandırılan bu başlıkta boynunda gerdanlığı ve kabarık saçları ile taş başlıklarda yansıtılmıştı. Bu başlık farklı varyanları ile Eski Smyrna Athena ve Neandria Arkaik Tapınağı'nda kullanılmıştı.

MERMER VE EPHESOS

MÖ 5. Yüzyıl'dan itibaren ancak bazı iddialı tapınaklar mermerden inşa edilirken, sonrasında ise hemen tüm tapınaklar mermerden inşa edilmeye başlandı. Bunu yine bir öykü ile destekleyelim. Yaşlı Plinius'a inanacak olursak, Ephesos, Anadolu'daki mermerin ilk kullanıldığı ve ocaklarının ilk tespit edildiği yerdi. Plinius'un anlattığı öyküye göre Ephesoslular, MÖ 6. Yüzyıl'da, Tanrıça Artemis'e mermerden bir tapınak yapılmasını istiyor ve dışardan mermer getirmeyi düşünüyorlardı. Tam da bu sırada, Ephesoslu Çoban Piksodoros'un, kentin kırsalında hayvanlarını güderken, sürüden iki koçun birbirleriyle tokuşurken boynuzlarının yakındaki bir kayaya çarpması ile son derece beyaz bir parçanın kopması dikkatini çekmişti. Kentteki tapınak ile ilgili tartışmaları duymuş olan çoban mermer olabileceğini düşündüğü kayalığı, hızla kente giderek haber vermişti. Yetkililer bu kayalığın mermer olduğunu belirleyince çoban Piksodoros onurlandırılacak ve çobanın adı, "iyi haber veren" anlamına gelen Evangelos olarak da değiştirilecektir. Ephesoslular bu noktada açtıkları mermer ocağı ile Artemis Tapınağı'nı baştan başa mermerden inşa ettiler. Plinius'a göre, Roma Dönemi'nde bile kent yönetimi, Piksodoros/Evangelos'un hayvan güttüğü mermer ocağının olduğu yere giderek ona kurbanlar sunuyorlardı. Ephesos yakınında en bilinen mermer ocağı Selçuk-İzmir Karayolu üzerindeki Kuşini Mağarası'dır. İlla bir mermer ocağı aranacaksa belki de öykü geçen mermer ocağı bu mağara olmalıdır.

Yunanistan'daki Bassae Apollon Tapınağı'nda ilk kez kullanılan Korint başlığının çizimi

Neandria Tapınağı'nın Aiolik başlığı

Kallimakhos a korint başlığının tasarımı için ilham veren genç kızın mezarı üzerinde yükselen akanthos filizleri

Anadolu'da, Prokonnesos (Marmara Adası), Dokimeion (Afyon-İscehisar), Herakleia (Aydın-Kapıkırı), Aphrodisias (Aydın-Geyre), Aizanoi (Kütahya-Altıntaş) ve Teos (İzmir-Beylerköy) mermer ocakları uluslararası ticaretin önemli parçaları idi. Bununla birlikte özellikle Batı Anadolu'da antik kentlerin her birinin ihtiyacını karşılayacak boyutlarda yerel taş ocakları da vardı. Örneğin İzmir (Smyrna) için Akçakaya ve Tirazlı taş ocağı bu örneklerdendir. Bergama'da granit ocakları açısından Kozak ön plana çıkar.

TAPINAKLARIN MALİYETİ

Konumuz taşın ocaktan inşaat şantiyesine nakliyesi olmamakla beraber yine de kısa bir not ile bahsetmeden geçmeyelim. Taş ocaklarından büyük zahmetle çıkarılan taş malzeme, kabaca işlenerek karadan şantiye yollarında, kızaklarla kaydırılarak en yakın karayoluna indirilip büyükbaş hayvanların çektiği çift veya dört teker "kağnılara" yüklenerek ya da nehir veya denize ulaştırılıp, mavnalarla kentteki şantiyeye ulaştırılıyordu. Malzemenin ocaktan çıkarılmasından bir yapıda yerine konmasına kadar geçen tüm aşamalar oldukça pahalı idi. Maliyetler nedeniyle bir kişinin veya bir kral veya yöneticinin tek başına bir anıtsal yapının giderlerini karşılaması mümkün değildi. Bu hem inşaatın süresini etkiliyor hem de başka bağışçılar bulunmasını da beraberinde getiriyordu. Örneğin Didyma'daki (Didim-Aydın) Apollon Tapınağı, MÖ 3. Yüzyıl'da başlayan inşaatı, aradan dört yüz yıl geçmesine rağmen, MS 2. Yüzyıl'a gelindiğinde halen bitmemişti. Tapınağın 14 metre yüksekliğindeki 70'er ton olan kapı sövelerinin, Bafa Gölü'ndeki ocaklardan kesilip, nakliye edilip, işlenip yerine yerleştirilmeleri zahmetli ve pahalı bir işti. Tapınağın inşası için ayrılan yıllık bütçe 40 bin drahmi iken, sadece kapı eşik ve söveleri için yaklaşık 50 bin drahmi harcandığı, 120 sütundan oluşan tapınağın 2 m çapında ve yaklaşık 20 m yüksekliğinde olan her bir sütununun maliyeti 40 bin drahmi idi. Burada bir parantez açarak her bir sütunun bugünkü yaklaşık değeri için ise 2 milyon Euro önerildiğini burada belirtelim. Bir sütunu dahi bu kadar maliyetli olan bir tapınağın finansmanı için bağışçıların maddi yardımları kadar, tapınağı yapılan tanrı veya tanrıçaya adanan kurbanlar ve diğer hediyeler de satılarak gelir sağlanmaya çalışılırdı. Kardeş kentler ve müttefikler de devreye girerdi. Doğal olarak kral ve imparatorlar da kentlere ve yapılara bağışlarda bulunurlardı. Örneğin Bergama Kralı Attalos II, Atina'daki Attalos Stoası'nın inşasına destek vermişti. Ancak bu bağışlar yapının tümüne değil, tek tek inşaat kalemlerini karşılamaya yönelikti. Örneğin MÖ 6. yüzyılda Lydia Kralı Kroisos, 100'den fazla sütuna sahip Ephesos Artemis Tapınağı'nda, 36 sütunun maliyetini sağlamıştı. İzmir için örnek verirsek, İmparator Hadrianus (MS 117-138) diğer Anadolu kentlerinin imar faaliyetlerine destek verirken, Smyrna'ya da maddi ve manevi ilgisini göstermekten kaçınmamış. Hatta MS 123/124 kışında Smyrna'yı ziyaret etmişti. İmparator oldukça bonkör davranarak Smyrna'ya yüklü miktarda bağışladığı para ile kentin imarına destek vermiştir.

124 yılında inşa edilmekte olan bir gymnasium için 72'si Synnada mermerinden, 20'si Numidia mermerinden ve 6'sı porphyr olmak üzere çok sayıda sütunu hediye etmiştir. Yine bu sırada inşa edilmekte olan Kybele Tapınağı için, 52 mermer sütunun maliyetinin de Hadrianus tarafından karşılandığı da öğrenilmektedir. Anıtsal bir yapının maliyeti konusunda bir başka örnek vermek gerekirse; Yunanistan'da, Epidauros'daki tiyatro Hellenistik Dönem'de, 60 bin drahmi harcanarak inşa edilmişti. Belki buradan çıkarım yaparsak; İzmir Tiyatrosu'nun inşa edildiği Hellenistik Dönem'deki ilk inşaat aşamasında, 2 katlı sahne binası ve yaklaşık 7 bin kapasiteli oturma bölümü ile sıradan bir tiyatro olarak benzer miktarda drahmi harcanmış olabilir. Didyma'daki sütun maliyet hesabından yola çıkarak söyleyebiliriz ki, Hellenistik İzmir Tiyatrosu, İzmirliler'e, 2 milyon dört yüzbin Euroya mal olmuştu.

Teos

Miletos

ROMA DÖNEMİNDE TAŞ

MÖ 2. yüzyılda Romalılar'ın Balkanlar'a ulaşması ve bu yüzyılın sonunda Batı Anadolu'ya ulaşmaları ile birlikte taş çeşitleri içinde özellikle mermere karşı olan ilginin daha da arttığı görülür. Romalılar'ın askeri ve idari yayılımı, MÖ 3. yüzyıldan itibaren İtalya coğrafyasını aşarak iki yüz yıl içinde Batı Avrupa'ya, Balkanlara, Yunanistan'a, Kuzey Afrika'ya, Anadolu'ya ve Mısır'a kadar ulaştı. Bu süreçte Romalılar kendilerinden önceki dönemin uygarlıklarının Yunanistan'da, Anadolu'da, Mezopotamya'da ve Mısır'da yarattığı taş anıtları gördüler ve tecrübe ettiler. Doğulu uygarlıkların yarattığı taş kültüründen (Piramitler ve Obelisk/Dikilitaşlar gibi) Romalılar'ın etkilenmemesi mümkün değildi. Roma yayılmacı politikası ile elde ettiği refah sayesinde taşı ve onun kültürünün bir yandan imparatorluğun Avrupa'daki eyaletlerine diğer yandan da imparatorluğun merkezi olan Roma'ya taşıdılar. Nitekim İmparator Augustus (MÖ 27-MS 14) yaklaşık 40 yıllık iktidarının sonunda Roma kentini "tuğladan bir kent buldum mermerden bir şehir bırakıyorum" (Urbem latericium invenit, Marmoream reliquit) diyerek bir yandan imparatorluğun ulaştığı refah seviyesine, bir yandan da taşın ama özellikle de mermerin değerine işaret edecektir. Romalılar, Anadolu ve Yunanistan'daki bilinirliğinden çok sonra mermeri, MÖ 2. Yüzyıl'da, Yunanistan'daki Pentelikon mermerinden ve MÖ 1. Yüzyıl'da ise İtalya'daki Carrara mermerinden tanımış ve kullanmışlardı. Ama asıl olarak Anadolu'ya ve mermerine (Afyon ve Marmara Adası başta olmak üzere) egemen olunca, yerel ve Roma'daki inşaatlarında büyük miktarlarda kullandılar. Öyle ki Romalılar'ın mermere olan yoksunluğu ilk yüzyıllarda heykelde ve mimaride Yunanlı, Anadolulu ve Suriyeli ustaların kullanmalarına neden olmuştu. Romalılar başta mermer olmak üzere diğer taş malzemeyi o kadar çok talep ettiler ki, MS 1. Yüzyıl'dan, 3. Yüzyıl'ın sonuna kadar hem mevcut taş ocaklarının büyütülmesi hem de yeni ocakların açılması ile Anadolu mermerini aşırı miktarlarda talep etmişlerdir. Geldiğimiz noktada Roma İmparatorluk Dönemi'nin, MS 1. ile 3. Yüzyılları, mimar ve mühendislerin zaman zaman dile getirdikleri gibi, "Mermer Çağı" adlandırması hiç de yabana atılır bir tanımlama olmadığını söyleyelim. Taş ama özellikle mermer malzeme tüm zahmetine ve üretim maliyetlerine rağmen mimariden mezar taşına ve diğer tüm diğer alanlarda alabildiğine kullanıldı.

Antik Kaynak

Vitruvius, Mimarlık Üzerine On Kitap, Çev: Dr Suna Güven, Yem Yayın, İstanbul 2013.

Modern Kaynaklar

Akın Ersoy, Büyük İskender Sonarasında Antik Smyrna (İzmir), İBB APİKAM, İzmir 2021.
J.T. Landels, Eski Yunan ve Roma'da Mühendislik, Çev: Barış Bıçakçı, Tübitak, Ankara 1978.
Orhan Bingöl, Arkeolojik Mimari'de Taş, Homer Kitabevi, İstanbul 2004.
Tulga Albustanlıoğlu, Roma İmparatorluk Döneminde Mermer ocakları Organizasyonu, Bilgin Kültür Sanat, Ankara 2011.

İonik düzende inşa edilen Didyma Apollon Tapınağı

Doğal taşlar Gülay Atıcı Ertan'ın elinde birer mücevhere dönüşüyor. İlk olarak değerli taş koleksiyoneri olan ve bu ilgisini, taşları işleme istemiyle, taş oyma ustalığına dönüştüren bir sanatçı Gülay Atıcı Ertan. Doğal haldeki bir taşın, mücevher taşına dönüşümünü merak ile başlayan süreçte, uzun yıllara dayanan araştırmalar yapan sanatçının atölyesi, bir mücevher kutusu gibi.

Taşın Sihri

İnternet üzerinden öğrendiği doğal taş işlemeciliği zanaatını sanat boyutuna taşıyan Gülay Atıcı Ertan şimdilerde uluslararası ödüller alan bir doğal taş biçimlendirme ustası. Selçuk Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu olan Gülay Atıcı Ertan, son 22 yılını taşların dilini çözmeye ayırmış. Halen Kemeraltı'ndaki Kızlarağası Hanı'nda yer alan atölyesinde çalışmalarını sürdüren sanatçı, taşlarla 2000 yılında hobi olarak ilgilenmeye başladığını ve o dönem mineral koleksiyonu yaptığını anlatarak, "Ardından bu taşların mücevhere nasıl dönüştüğü yönünde araştırma yapmaya başladım. Türkçe kaynak bulmakta güçlük çektim. Araştırmalarımı internet üzerinden, yabancı kaynaklardan sürdürdüm" diyor.

Gülay Atıcı Ertan, süreç içerisinde taş kesimi konusunda dünyanın belli başlı isimlerine yine internet üzerinden ulaştığını söyleyerek, "O ustalardan çok şey öğrendim. 2002 yılında uğraştığım iş üzerine tasarlanan bir makine alarak profesyonelliğe adım attım" görüşlerine yer veriyor. Atölyesinde, "Meet point faceting" tekniğiyle Unique ve butik taşlar kesen Gülay Atıcı Ertan, Türkiye'de bu teknik ile taş kesen ilk kişi. Kesilen taşın tek olması anlamına gelen Uniqe ve butik tarzın ilk uygulayıcısı olan Gülay Atıcı Ertan, "Var olan mücevher taşlarındaki kesim tekniği maksimum ağırlığı elde etmek üzere kesilmiş taşlardır. Yüzeyleri rastgele yüzeylerdir. O yüzden de desenler standarttır. Desenin ötesine çıkmazlar" diyor.

FARKLI BİR TEKNİK

“Meet point faceting tekniği”ni, “Taşta nokta birleştirerek yüzey oluşturmak” olarak açıklayan Gülay Atıcı Ertan şunları söylüyor: “Bu teknik uzun bir işçilik gerektirir. Hammadde kaybını göze almanız gerekir. Ayrıca taşların her birinin kritik açıları var. Bu taşların her birinin açısına uygun açılarla kesilmesi gerekir. Dolayısıyla matematiksel bir işlem de gerektirir. Her taşın ayrı bir sertlik derecesi var. Taşların mücevhere dönüşebilmeleri için sertlik dereceleri önemlidir. En sert taş, elmastır.

Ayrıca her bir taşın farklı kesim tekniği olur. Yumuşak taşlar bazen daha zor kesilir. Ama benim işleme kriterlerimde en önemlisi, şeffaf olmasır. Çünkü maksimum yansımayı sağlamak benim kesimdeki hedefim, amacım. Sadece şeffaf taş çalışıyorum”. Eline aldığı her taşı büyük bir sabırla işlediğinin altını çizen Gülay Atıcı Ertan, “En kolay dediğim taşı en az 8 saat işliyorum. Bu işlem taşın zorluk derecesine göre bir aya kadar çıkabiliyor” diyerek, “Taşlarla bir tür satranç oynuyorum. Bir hamleyi taş yapıyor, bir hamleyi ben yapıyorum. Sonunda, bitmek isteyen taş bitiyor” yönünde görüş belirtiyor.

EL VERMEYE HAZIR

Doğal taş kesip birer sanat eserine dönüştürme işlemini sabırlı olan herkesin yapabileceğinin altını çizen Gülay Atıcı Ertan, “Bir taşın başında bir ay uğraşıp istenen sonucu alamama ihtimali göze alınabiliyorsa, benim tekniğim uygulamaya değer” diyor. Sabrının, emeğinin ve kendi deyimiyle taş ile satranç oynamanın karşılığını da uluslararası alanda ismi bilinen ve bol ödüllü bir usta olarak almış Gülay Atıcı Ertan.

United States Faceters Guild (Amerikan Taş Kesimciler Derneği) üyesi olan sanatçı, taş kesim ustalığına ilgi duyanlara tekniğini öğretmek istediğini vurguluyor. “Nasıl ki bana birileri bana öğrettiği için bu noktadayım ben de hevesli olanlar kapımı çalırsa, zevkle tekniğimi öğretirim. Amacım doğal ve kıymetli taşlar konusunda çok zengin olan ülkemizin bu değerine değerler katmak.

ÖDÜLLER

Taş ustası Ertan’ın aldığı ödüller arasında, United States Faceters Guild (USFG) 2008 Tek Taş Faset Yarışması Pre-Master Kategorisi’nde dünya birinciliği, USFG 2007 Tek Taş Faset Kesim Yarışması Novice Kategorisi’nde dünya altıncılığı, Harmony Akademi ve İzmir Kuyumcular Odası’nın ortaklaşa düzenlediği ve Dokuz Eylül Üniversitesi’nin bilimsel destek verdiği Renkli Taş Uzmanlığı Sertifika Programı’nda 2007 yılı birinciliği bulunuyor.

Gülay Atıcı Ertan

Fotoğraflar: Levent Üregenç

Doç Dr.
Şerif DEMİR
Siirt Üniversitesi

İngiltere'nin 70 yıldır tahtta olan kraliçesi II. Elizabeth, 1971 yılında İzmir'e geldi. Kraliçenin İzmir günlerine ilgi yoğundu.

Kraliçenin İzmir Günleri

İngiliz kültüründe ve siyaset geleneğinde kraliyet ailesi çok değerli bir kurumdur. Kraliyet ailesi, devlet yönetiminde şekil olarak sembolik bir yerde olmasına rağmen, İngiltere'nin izlediği iç ve dış politikada önemli bir yere sahipti. Kraliyet ailesinin yurt içi ve dışı gezileri, tamamen siyasi ve devlet politikasına uygundu. Hükümetle işbirliği içinde faaliyet gösteriyorlardı. Buna göre kraliyet ailesinin politik tasarrufları her şekilde İngiltere'yi bağlıyordu.

İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth, tahta çıktığı ilk günden günümüze kadar Türkiye'yi üç kez ziyaret etti. Kraliçe, Türkiye'ye ilk ziyaretini 6 Mart 1961 yılında yaptı. Bu ziyaretin temel amacı Yassıada Mahkemeleri'nde, Adnan Menderes ve arkadaşları hakkında verilecek olası idam kararlarını engellemekti. Kraliçe II. Elizabeth'in ikinci ziyareti 18 Ekim 1971'de gerçekleştirildi. Kraliçenin bu ziyareti, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ve ailesinin 1967'de İngiltere'ye gerçekleştirdikleri resmi ziyaretin iadesi oldu. Kraliçe'nin üçüncü ve son Türkiye ziyareti Cumhurbaşkanı Abdullah Gül döneminde, 13 Mayıs 2008'de gerçekleşti.

Bu ziyaretler arasında kraliçenin en uzun ziyareti sekiz gün süren ikinci ziyareti oldu. Bu ziyaret programında İzmir'e de ayrı bir yer ayrıldı. İngilizler geleneklere büyük önem verirlerdi fakat kraliçenin protokol ve programına çok daha farklı bir titizlik gösteriyorlardı. Kraliçe, Türkiye'ye gelmeden evvel yapacağı bu ziyaretin her dakikası en ince detayına kadar planlanarak, üst düzey bürokratlara ve devlet erkânına dağıtıldı. Kraliçenin yanında uyulması gereken diplomatik ve nezaket kuralları kapsamlı bir şekilde önceden bildirildi. Türkiye bu değerli misafirini ağırlamanın heyecanı içindeydi.

51 YIL ÖNCE

Gezi süresince kraliçe ve ailesinin kullanacağı kraliyet yatı Brittannia, 16 Ekim'de İzmir limanına geldi. Kraliçe'ye bu ziyarette eşlik edecek olan eşi Prens Philip ve kızı Prenses Anne, 17 Ekim'de İzmir'e gelerek geceyi bu kraliyet yatında geçirdiler. Prens Philip ve kızı Anne, Kraliçe Elizabeth, Ankara'ya geldiğinde İngiliz heyetine katıldılar. Kraliçe'nin Türkiye ziyareti 18 Ekim 1971'de Ankara'dan başladı. İki gün Ankara'da kalan kraliçe, resmi görüşmeler ve çeşitli ziyaretler yaptı. Kraliçe Elizabeth 20 Ekim Çarşamba günü saat 10.50'de eşi ve kızıyla birlikte Ankara'dan ayrılarak saat 12.00'da İzmir Çiğli Havalimanı'na geldiler. Böylece kraliçe'nin İzmir ziyareti başlamış oldu.

Kraliçenin yer aldığı bu konvoya halk büyük ilgi ve sevgi gösterilerinde bulundu. Havalimanından şehir arasındaki 27 km'lik yol bu yoğun ilgi ve sevgi gösterileri nedeniyle bir saati aşan bir sürede güçlükle tamamlanabildi.

VALİ AĞIRLADI

İzmir'de Büyük Efes Oteline yerleşen kraliçeye yerel yöneticilerde büyük ilgi gösterdiler. Öncelikle İzmir Valisi, kraliçe onuruna bir yemek verdi. Kraliçe, saat 15.00'de özel ziyaretçileri kabul etmeye başladı. Özellikle İngiliz uluslar topluluğuna üye ülke vatandaşlarıyla bir araya geldi. Bu ziyaretçi kabullerinden sonra kraliçe, 15.45'te Türk-İngiliz işbirliğiyle kurulan BMC fabrikasını ziyarete gitti.

BMC kamyon ve traktör fabrikasını gezen kraliçe, fabrika yetkililerinden üretimle ilgili çeşitli bilgiler aldı. Kraliçe bu fabrika ziyaretinden sonra kraliyet yatına geçerken, halk coşkun sevgi gösterilerinde bulunmaya devam etti. Kraliçe, 18.30'da Britanya yatında resmi bir kabul töreni düzenledi. Vali, belediye başkanı ve askeri yetkililerin katıldığı bu tören, saat 20.00'a kadar sürdü. Kraliçe ve beraberindekiler gece 21.00'de Britanya yatı ile şehir merkezinden ayrıldılar. İki savaş gemisinin eşliğindeki kraliyet yatı, Kuşadası'na geçti.

EFES'TE

Geceyi yatta geçiren Kraliçe Elizabeth, 21 Ekim sabah 10.00'da bir motorla Kuşadası'na çıktı. Limanda bulunan bütün gemiler Kraliçe'ye saygı gösterisinde bulundular. Aydın valisi kraliçeyi karşılayarak, "Hoş geldiniz" dedi.

Kraliçe öğrenciler tarafından çiçek yağmuruna tutularken folklor ekipleri, yerel oyunlardan çeşitli örnekler sunan bir gösteride bulundular.

Halkın yoğun tezahüratları altında kraliçe, Efes Antik Şehri'ne gitti. Kraliçe, Efes'teki tarihi yapılarla yakından ilgilenerek yetkililerden pek çok detay hakkında detaylı bilgi aldı. Efes ziyareti sonrasında kraliçe, 12.10'da Selçuk Müzesine geçti. Oldukça zevkli geçen bu müze ziyareti sonrasında heyet, Kuşadası koyuna bakan Osmanlı Haneden Ailesi'nin soyundan gelen bir kişiye ait bir restoranda yemek yediler. Kuşadası'nda Efes ve Selçuk müzelerini gezen misafirler, oldukça mutlu ve güzel bir zaman geçirdiler.

ŞEHİTLERE SAYGI

22 Ekim sabahı bir kruvazör eşliğinde Brittannia Kraliyet Yatı, Kuşadası Limanı'ndan ayrıldı. Çanakkale Boğazı'nda top atışlarıyla karşılanan kraliçe ve ailesi, Gelibolu Yarımadası'na geldiler. Saat 9.40'da askeri törenle karşılanan kraliçe, öncelikle Çanakkale şehitler anıtına bir çelenk koydu. Anıt şeref defterine kraliçe, "İki ulusun birbirine karşı ebedi bir saygı kazandıkları Gelibolu savaşlarında şehit olanlara layık bir anıt" cümlesini yazdı.

Kraliçe, Fransız mezarlığının ardından İngiliz mezarlığına geçti. Mezarlığın girişinde kraliçeyi Çanakkale savaşlarına katılmış İstanbul'da yaşayan iki İngiliz askeri karşıladı. Kraliçe daha sonra Yeni Zelanda ve Avusturalya mezarlıklarını da ziyaret ederek kraliyet yatına geri döndü. Kraliçe Gelibolu'daki ziyaretleri sonrasında Fransa Cumhurbaşkanı, Avusturalya ve Yeni Zelanda Genel Valileri ile İngiltere'deki Gelibolu Derneği Başkanı'na duygularını ileten bir telgraf çekti. Kraliçe Elizabeth telgrafında; "Bu günümü sakin plajlar, tepeler ve anıtlar arasında Gelibolu'da geçirdim. Zihnim beni pek çok kahramanın, şerefli ve cesur bir hasım karşısında hayatlarını feda ettikleri 1915 yılının farklı görüntüsüne iletti. Bugün eşim, kızım ve Türk Hükümeti'nin temsilcileriyle birlikte 56 yıl önce burada kahramanca hayatlarını feda edenlerin hepsinin karşısında tazimlerimi sunmaktan gurur duydum" dedi. Çanakkale'den ayrılan Kraliçe ve beraberindekiler, saat 11.05'de Dolmabahçe'den İstanbul'da karaya çıktılar.

SAMİMİ HATIRALAR

Halkın coşkun sevgi gösterileri arasında kraliçe, Türk-İngiliz siyasi ve ticari ilişkilerine son derece olumlu bir katkı yapan başarılı bir ziyaret gerçekleştirmiş oldu. Türkiye'nin oldukça zorlu bir siyasi konjonktürden geçtiği zor bir zamanına tesadüf eden bu ziyaretle, ülke gündemi soluk aldı ve siyasi kavgalara geçici bir süre ara verildi. Son derece samimi ve dostane geçen bu ziyaretten her iki tarafta çok memnun kaldılar. Sadece devlet yetkililerin değil halkın da bu kadar çok ilgi ve sevgi gösterisinde bulunması kraliçeyi çok memnun etti. Kraliçenin, sekiz günlük Türkiye ziyaretinin iki gününü İzmir ve Kuşadası'na ayırması çok önemliydi. Bölgenin tarihi önemi, kültürel değeri ve tabiat güzellikleriyle birlikte cana yakın insanları, misafirlerini en güzel şekilde karşılamanın mutluluğunu yaşadılar.

Sanatıyla, Anadolu kilim tekniğini işleyen ve aktaran hemşehrimiz Fırat Neziroğlu, İzmir'den başladığı yolculuğunda, eserleriyle tüm dünyadan alkış alıyor. Ve alkışlar en çok da mezun olduğu Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde yankılanıyor.

Dünyaya Armağanımız

İzmirli bir ailenin çocuğu, doğma büyüme İzmirli ve şehrimizin köklü sanat okulu DEÜ GSF'den mezun. Henüz çok genç bir sanatçı, ancak eserleri, Anadolu'nun en derinlerine saldığı kök ile binlerce yaşında.

Sözünü ettiğimiz sanatçı Fırat Neziroğlu'dur. Anadolu'da bilinen en eski sanatlardan biri olan geleneksel dokuma formunu çağdaş dokuma tekniğiyle bütünleştirdi. Neziroğlu'nun dokuma alanında kullanılan ilk misina malzemesi ile klasik dokuma resim geleneğine farklı bir bakış açısı kazandıran eserleri Londra, İstanbul, Münih, Paris, New York, Dubai, Abu Dhabi, Oslo, İncheon, Washington, Hawaii, Kitakyushu, Şangay, Yeni Delhi, Venedik, Meksika, Adelaide, Buenos Aires, Como, Roma, Maniago gibi farklı şehirlerde sergilendi. New York Moda haftası defilesinde YEN koleksiyonu ile Anadolu'yu dünyaya tanıtan Neziroğlu'nun eserleri, Sotheby's ve Christie's gibi birçok müzayede evinde yer aldı. Fırat Neziroğlu'nun çalışmaları, özel üretim için yurtdışındaki birçok resmi etkinliğe davet edilmesini sağladı.

KRALİÇENİN PORTRESİNİ DOKUDU

Dokuma sanatına kattığı farklı üslup ile adından söz ettiren Fırat Neziroğlu, Londra'dan gelen istek üzerine, İngiltere Kraliçesi 2. Elizabet'in dokuma üzerine portresini yapan ilk sanatçı olarak da uluslararası bir ün sağladı. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü'nden 20'sinde mezun olup 21'inde aynı fakültede akademisyen olan Fırat Neziroğlu'nun, dokuma ile ilişkisi 16 yaşında başlıyor. İzmir'de futbolcu bir baba ve terzi bir annenin tedrisatından geçiyor. Anne ve baba da sanata pek meraklı olunca çocukları bu eksenin dışında kalmıyor. 1981 doğumlu Fırat Neziroğlu'nun eğitim sürecindeki ilmekler resim, müzik, dans ve spor ile atılmaya başlandı. Şu sözlerle anlatıyor Neziroğlu, o günleri: "Benim için oyun gibiydi. Yapmaktan çok keyif aldığım, yaparken zamanın nasıl geçtiğini unuttuğum anlardı. Ailemin yönlendirmesiyle sanat eğitimine yöneldim.

O kadar istiyorlardı ki sanat fakültesinde okumamı, sanki o eğitimi almasam beni evlatlıktan red mi edeceklerdi, neydi bilemedim".

Süreç onu, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü'nde öğrenciliğe taşıdı. Belli bir zaman sonra yaptığı işlerinin okuldaki bazı hocaları tarafından kabul görmemesi ardından, İzmir'deki akademiyle ilişkisini keserek, hayallerinin peşinden gitmeye karar veriyor. İlk olarak dünyaca ünlü Sotheby'a gider ve ilk işi orada satılır. Ardından, Christie's dergisine kapak olur. Bunun sonrasında BBC'den kendisine Kraliçe Elizabeth'e hediye edilmek üzere bir portre sipariş eder ve portreyi tamamlar. Eser ilk olarak İngiliz Büyükelçiliği'nde sergilenir ardından da Londra'da kraliyete gider. Neziroğlu, dünyada kraliçenin dokuma portresini yapan ilk sanatçı olur.

RÖNESANS İZLERİ

Sanatının temelini insana dayandırdığını vurgulayan Neziroğlu, "İnsan temelli bir şey yaparken mutlu oluyorum" diyerek dokumadan portreler işleme sürecini şu sözlerle anlatıyor: "Çağdaş ve günümüz sanatçısı gibi unvan ile değerlendiriliyor olsam da ben aslında Rönesançı'yım. Daha eski, zanaat ve sanatın bir arada olduğu teknikler kullanıyorum. Anadolu kilim tekniğini hiç bozmadan portreler dokuyorum. Sadece yaptığım şey portre. Görüntüsü yeni gibi dursa da çağdaş gibi gelebilir ama özüne baktığımızda

Anadolu kilimi dokuyorum. Dansta yine eski teknikleri kullanıyorum. Daha çok beden hareketinin içinde kavramsal alt yapılar değil, insanın günlük yaşamındaki hareketlerini kullanıyorum. Hepsi birbirinin tam içinde ve sadece birisi beni anlatmıyor". Yaptığı uğraşı, Anadolu kilim tekniğini işlemek ve aktarmak olarak aktaran Neziroğlu, "Hayatımızın içinde çok fazla kültürel öğe var. Kültürel öğeleri değiştirmeden birebir aktarıyorum. Yurt dışında ilgi görmemin nedeni bundan kaynaklanıyor.

Onlara kendi dilleriyle gitmiyorum. Ben, kendi dilimde ve kültürümde olanları yapıyorum. Böylelikle dışarıdan kabul görüyorum. Çağdaş bir kilim yapıyorum. Ama Anadolu'nun hisleriyle yapıyorum" diyor. Anadolu'yu karış karış gezdiğini söyleyen Fırat Neziroğlu, her şeyin modernleşme çabası içinde olduğunun altını çizerek ekliyor: "Gittiğim her yere, lütfen modernleşmeyin diyorum. Modernleştikçe bilmediğimiz sularda boğuluyorsunuz. Kültürümüze sahip çıkmamız gerekiyor. Kültürde olmayan herhangi bir şeyi modernize edip aktaramayız. Anadolu'daki kadın, doğasındaki çiçek hangi renk ise onu kullanır. Bu yüzden güzel olur. Temel derdimiz modernleşmek"

ÇOK YÖNLÜ SANATÇI

5 yaşında klasik ve modern dans eğitimi almaya başlayan Fırat Neziroğlu, 2011'de İzmir'in ilk ve tek modern dans topluluğu Modern Dance Lab'i kurdu. İnternet üzerinden bir duyuru yaptı ve hayali dans etmek olan 12 kişi için Modern Dance Lab'i kurdu. Ne salonları vardı ne de sahneleri. Evlerinin salonunda, Bostanlı sahilinde, fitness salonlarında dans ettiler. Küçük Prens ile başladılar maceralarına. Kitabı baştan sona anlatan tek perdelik bir eser sahnelediler. Ardından kızı Feraye'den izin alarak Müzeyyan Senar'ın hayatını anlatan müzikal formatta bir eser hazırladılar. Kültür Bakanlığı tarafından telif hakları onaylanan eseri için, Müzeyyan Senar'ın kostümlerinin birer replikasını yaptılar. 164 kostüm ile Müzeyyen Senar'ı ilk kez sahnelediler.

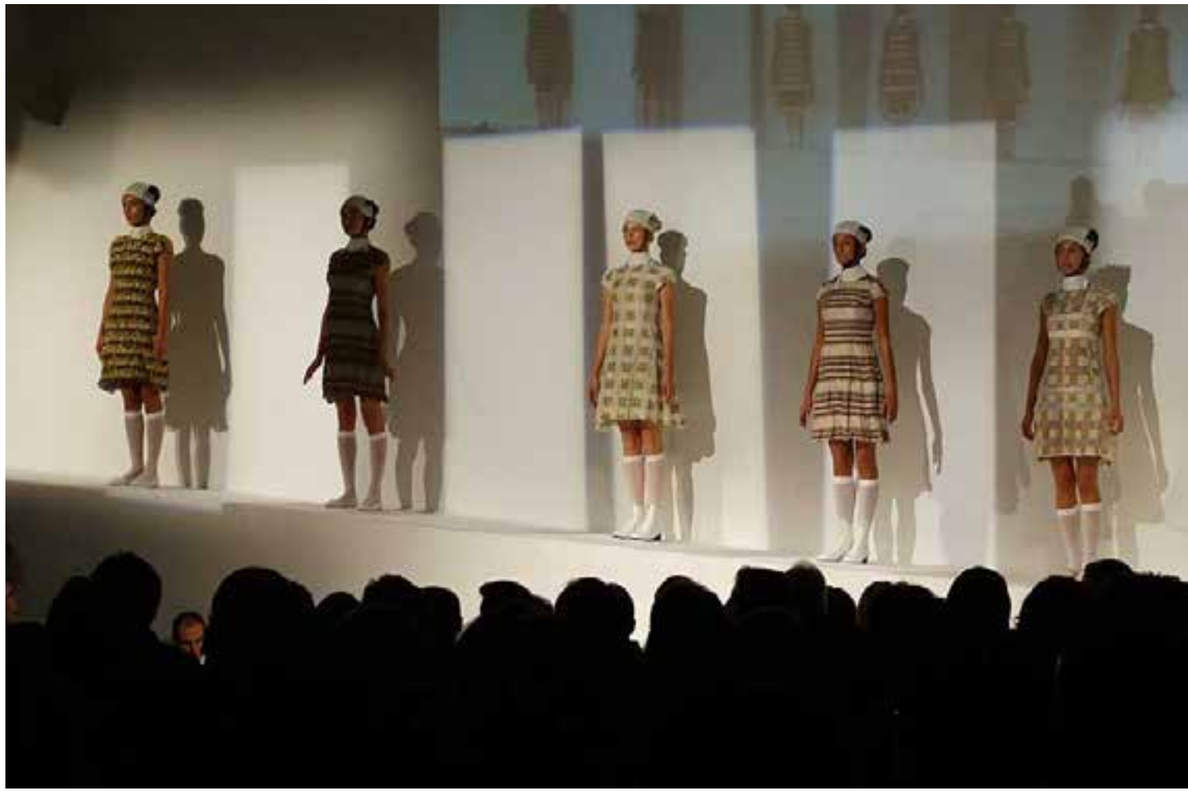

Efe
ELMAS
Tiyatrocu, Yazar, Eğitmen

Kainata İlmek

Selfie tek parmak dokunuşu ile bir saniye… O selfie'yi dokumak ise ince el hareketleriyle 600 saat. Peki bir Selfie'ye dokuduğunuzda o tek saniyelik görüntü ile 600 saatlik dokunuşlarla ortaya çıkan dokumanın imgesi arasında ne fark var? "Hiçbir şey yaratılmamışken, önce boşluk vardı." der ortak bir fikirde birleşmiş gibi tüm kadim zamanların mitleri. Ardından "Evren yaratıldı." diye devam eder. Evren o boşluktan ilmek ilmek 13 milyar yılda dokunmuştur... Aynı annenin rahmindeki boşlukta bir bebeğin varoluşu gibi. Dokuma bir ritimdir, evrenin yaratılışı bir ritim, yaşamla kutsanmış bir hücrenin bölünerek bebeğe dönüşmesi de bir ritim içerir, müziğin kendisi de. Yaratılışın dinamikleri evrenden, bebeğe, bir bitkinin büyümesinden, bir musikiye ve dokuma sanatına kadar aynıdır. Varoluş bu yüzden boşluklar arasına ritimlerle dokunmuş minik düğümlerden oluşur. Atom boşlukların içindeki elektron, proton ve nötronlardan oluşur, nefes akciğerin boşluğuna dolar, rüzgar boşluğun içinden akar, insan bedeni hareketini vücuttaki boşluklara borçludur…. Varoluş boşluklardan meydana gelir.

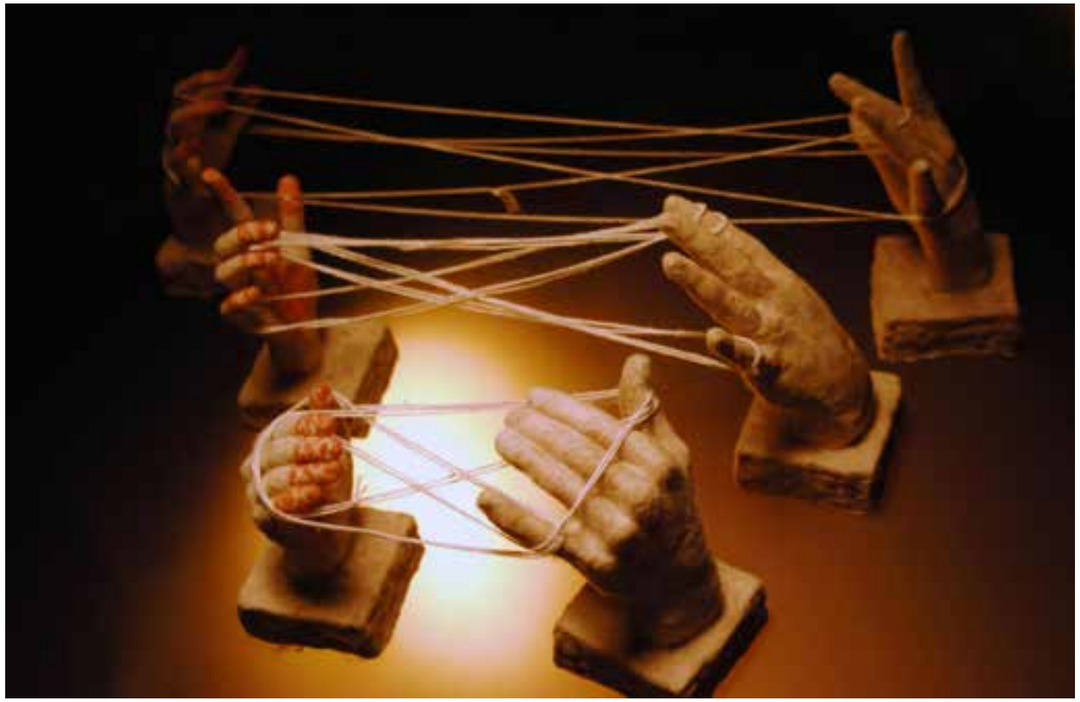

Yaratımın gizi, boşluklarda ve o boşluklardaki ışık ile gölgelerdedir. Fırat Neziroğlu tek anlık donmuş selfie imgelerini, 600 saatlik dokunuşlarla, yaratılışın ritmi ile dokuyarak ruhu olan, yaşayan selfie dokumalar sunuyor bize sanatında.
Eller, eski dönemlerde Tanrısal bir hediye olarak düşünülürdü çünkü diğer hayvanlardan farklı olarak insana yaratıcılık kattığının farkındaydı topluluklar. Bu yüzden eller tanrısal yaratımın sembolleridir.

Kil çömleklerden, hasırlara, devasa binalardan, tapınaklara, kutsal resimlerden, avcılık aletlerine ve sihirli nesnelere kadar insana sonsuz bir fiziksel yaratım sağlar; hayalde olanı bu dünyada meydana getirmeyi sağlayan kutsal organlardır. Modern çağda ise artık elleri kullanmıyoruz, her işimizi bir iki parmak hareketiyle gerçekleştiriyoruz, tanrısal yaratıcılığımızı unutmaktayız.

Fırat Neziroğlu, ellerin tanrısal yaratıcılığını hatırlatıyor, kadim zamanlar ile gelecek arasında köprü kuruyor ve sanatında toplum olarak neleri kaybettiğimizi, neleri kazandığımızı gösteriyor bizlere. Yaşayan bir şey yaratmaya, varoluşun ritmine dair canlı bir kanıt sunuyor. Onun dokuma sanatına bakarken, dokuduğu ipliklere dokunurken salt bir dokuma değil bir yaşanmışlık görüyorsunuz, derin bir ruh hissediyorsunuz; hayatın içindeki acıları, arayışları, aşkları, özlemleri, vazgeçişleri ya da hırsları…

Yani yaşama dair şeyleri hissedebiliyorsunuz.
Peki bunu nasıl başarıyor? Çünkü o sadece ipliği değil ışığı ve boşluğu da dokuyor; var olmayı ve yok olmayı, yaşamı ve ölümü, yani her şeyin bilgisini böylece o selfie dokumalarında görmek mümkün oluyor. Yaratımın aynı prensiplerini dokuma sanatında, desenlerde kullanıyor. Gölgeleri yaratıyor ve adeta her selfiesinde mitik bir evren, mitik bir figür sunuyor bizlere. İçinde kaybolabileceğiniz bir sanat vaat ediyor… Dokuduklarının duruşunda, gözlerindeki bakışlarında, yaşamı o ruhu görmek mümkün oluyor böylece. Sanki karakterler, imgeler yaşayan birer porte olarak canlanarak kendi diyarlarına çağırıyorlar. Onları yaratan düğümleriyle, ince ince dokunmuş iplikleriyle, resimden dışarı bu evrene taşan saçaklarıyla içsel bir yolculuğa davet ediyorlar. Dokumanın desenlerine dokunurken, incelerken adeta dokumaların, iplerin minik nefes alış verişini duyar gibi oluyorsunuz. Biraz kulak verdiğinizde dokumanın ritmini, nefesin ritminde hissediyorsunuz ve evrenin musikisini o ritmde hissediyorsunuz. Evren'in tek sesle yaratılması gibi sesle yaratılmış olduğunu anlıyorsunuz. Ruhun ince ince o minik düğümlerle ipliklere bağlandığını, dokunan ruhun, dokumanın boşluklarında, dokumanın karanlık ve aydınlık taraflarında dolandığını hissediyorsunuz… Anlıyorsunuz yaşam stabil ve durağan değil, zıtlıklar arasındaki uyumdan meydana geliyor; ölüm ve yaşam, neşe ve acı, düşüşler ve yükselişler, ayrılıklar ve kavuşmalar, boşluklar ve doluluklar varoluşu kutsal kılan şeyler…

Çağın gürültüsü içinde robotlaşmaktan, tek düze olmaktan, donup kalmaktan, selfie dokumalarıyla çıkarıyor sizi ve kendi müziğini, tüm deneyimiyle insan olmayı ve yaşamı yeniden keşfetmeye davet ediyor. Bize kim olduğumuzu hatırlatıyor. Bu yüzden Fırat Neziroğlu, sadece ipliği değil, boşluğu, ışığı ve gölgeleri dolayısıyla duyguları ve varoluşun tüm veçhelerini dokuyan bir sanatçı…

O, kadim, derin ve mistik bir geleneği, bir sanat olarak modern çağa uygun hale getiren bir kaşif, dokuduğu desenlerle, portreleriyle yüreklere dokunan bir şifacı.

Ahmet
GÜREL
Araştırmacı - Yazar

Cumhuriyet ilan edildiğinde 9 yaşında bir çocuk olan ve aydınlanma ilkelerinin değerleriyle yetişip bütünleşen hemşehrimiz Ayşe Mayda'yı, 105 yaşında sonsuz yolculuğuna uğurladık. Anısı önünde saygıyla eğiliyoruz.

Cumhuriyet Çınarı

İzmir'in kurtuluşunu, ertesinde çıkan yangını, Cumhuriyet'in ilanını ve de devrimlerin yapılışına birer birer tanık olan bir Cumhuriyet kadınıdır o. Tüm İzmir'in tanıdığı bir kişi olan Ayşe Mayda, 1916 yılında, Salepçioğlu camisinin arkasında doğmuştur. 9 Eylül 1922, evlerinin bitişiklerinde bulunan bir anaokuluna giden Ayşe Hanım, İzmir'in kurtuluşuna şöyle anlatır: "6 yaşındaydım, çok küçüktüm, Gazi Paşa İzmir'e gelecek deniyordu. O günü hiç unutmuyorum. Annemler, sabahlara kadar dikiş makineleriyle bayrak diktiler. Sabahlara kadar ay yıldızı kesiyor, bayrakları dikiyorlardı. Ama Gazi Paşa geldi mi, gelmedi mi farkında değiliz. Sabahleyin kalktık, bizim yanı başımızda Ardahan Oteli vardı, otelin önüne kocaman bir bayrak yukardan aşağıya indirdiler, hepimiz koştuk o bayrağa baktık, tabii ki ağlayarak koşuyoruz. Beyler sokağının ön tarafına çıktık, alkışlar kıyamet gibiydi, bir müddet sonra Türk askerleri geçti, süvariler atların üzerinde çok yorgundu, zavallı askerlere su veriyorduk. Tabii o zaman çok küçüğüm, ama gene aklım eriyor, her şeyi biliyordum. 9 Eylül günü çok hareketliyiz doğal olarak. Yangını ve yangın sonrasını hatırlıyorum. Yangın başladı, hepimiz telaş içindeyiz, herkes yangına bakıyor, alevler, dumanlar görünüyor. Kordon bize çok uzaktı, ama yangın kordon taraftan geliyor, ben arada bir o tarafa bakıyorum, kırmızı alevleri görüyorum. Korkudan başımı yastığa dayadım, hem ağlıyordum, hem saklanıyordum, yangın bize de gelecek, o zaman ne olacak, diye".

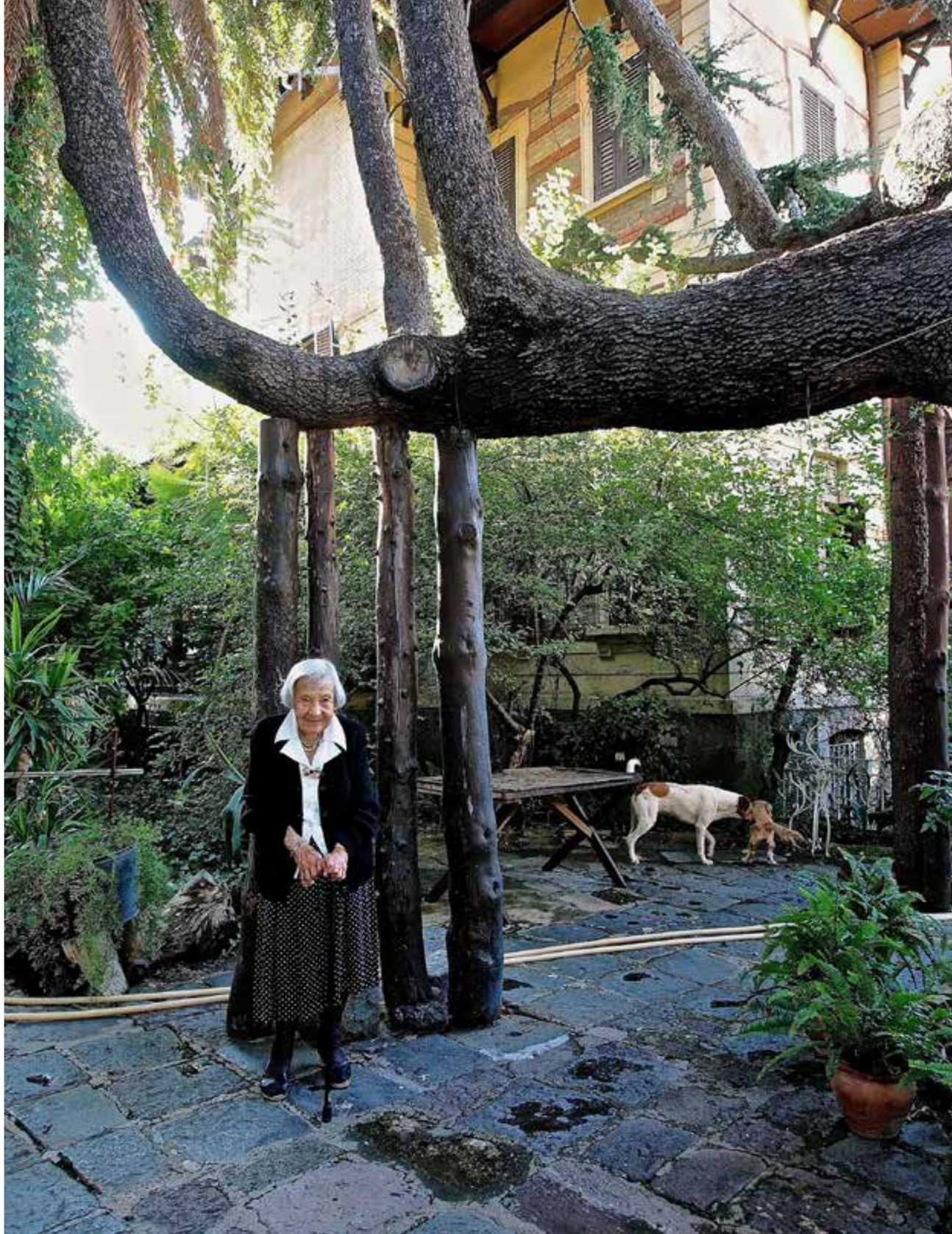

HER BİRİ MELEK

Ayşe Hanım, eğitim hayatına, Devlet Gureba Hastanesi'nin arkasında bulunan bir özel okul olan Ravzairfan'da başlar, kurtuluşun simgesi olan 9 Eylül törenlerini ondan dinleyelim: "9 Eylül törenleri başladı, biz okul olarak gitmeye başladık. Babamın atlı arabaları vardı, atları kadanaydı, kocaman ayakları vardı, çok kuvvetliydiler ve top arabalarını çekerlerdi. Bizim arabalar bütün 9 Eylül törenlerinde en önde top arabasını çekerek geçerdi. Biz Ravzairfan öğrencileri törende, kanat takardık ve melek olurduk. Hilali Ahmer'e (Kızılay) giderdik, orada bizi hazırlarlar, arabalar gelir kurdelelerle süslenirdi. Başımıza şapka giyerdik, sulh kızı olurduk, elimizde meşale olurdu. O zamanki törenlerde Basmane'den kalkan kortej, Kemeraltı'ndan çarşının içinden geçerdi. Halk Kemeraltı'ndaki dükkânların önlerine sıralanır, geçiş töreni izlenirdi. Bizim zamanımızda doğrudan doğruya askerler top arabalarıyla geçerdi, hiç unutmam."

EFELERİN TANIĞI

Damlacık semtinde oturan Ayşe Hanım'ın ailesi, daha sonra İngiliz bahçesinde iki katlı İngilizlere ait bir eve taşınır. Ayşe Hanım, o evde yaşadığı bir anıyı şöyle nakleder: "Atlı tramvay yayılmıştı, babamın atlı arabalarının şehre girişini yasaklamışlardı. 25–30 at bahçedeki ahırdaydı. Sanırım, yıl 1926'ydı. Babam Salih Ağa, Demirci Mehmet Efe ve Yörük Ali Efe ile arkadaştı. Ama iki efe de birbirleriyle küstü. Demirci Mehmet Efe erken gelmişti, Yörük Ali Efe bahçeye ahır tarafından girince, 'merhaba' diye havaya bir el ateş etti. Hemen Demirci Mehmet Efe de bir el ateş ederek, 'hoş geldin' diye cevap verdi. Evde birbirlerine sarılarak barıştılar, bu anıyı unutamam".

ATATÜRK İLE TEMAS

Ayşe Mayda'nın başka bir anısı ise:
"1934 senesiydi galiba, biz hala İngiliz bahçesinde oturuyorduk. İlk defa Atatürk'ü orada gördüm. Atatürk İran Şehinşahı'yla geldi ve bizim İngiliz bahçesinden Karataş'a geçti. Arabasının üstü açıktı, biz el salladık ve Atatürk öylece önümüzden geçip gitti." Baba Salih Ağa, Köprü'deki İzmir Valisi Kamil Paşa'ya ait konağı satın alır.
1905 yılında yapılan bu köşk, İzmir'in simgesi olan 'Saat Kulesi'nin mimarı Raymon Pere tarafından yaptırılmıştır. Ayşe Hanım da çok arzuladığı Amerikan Kolejine yazılır. Ayşe Hanım, okul günlerini şöyle anlatır:

"1937 yılında Amerikan kolejden mezun oldum. Benim zamanımda beyaz elbiseler yaptırırdık. Bizim zamanımızda kep yoktu, doğrudan doğruya beyaz tuvaletler giyilir, saçlarımız yapılırdı. Biz kolejden çıkınca, arabanın önünü keserler, para isterlerdi. Kordon'da Cumhuriyet Gazinosu vardı. Cumhuriyet Gazinosu'nda yemek yenirdi, orada eğlenilir, babası gelen babasıyla dans ederdi. Gelin alayı gibi öyle çok güzel geçti yani kolej hayatım. Artık resimlere baktıkça çok şeyler gelir aklıma."

ÜNLÜ BİR DİŞ HEKİMİ

Kolej bitince, İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği'ne kaydını yaptıran Mayda o yıllara ilişkin, "O devirde İstanbul'da bir kızın okuması çok zordu. Diş hekimi oldum, asistan oldum. 1945'de de İzmir'e döndüm" anılarını not düşer tarihe.
Mayda, İzmir'de ilk muayenehanesini nasıl açtığını şöyle anlatır.

"1945 yılında 2. Beyler sokağında Halim Alanyalı Pasajı'nda ilk muayenehanemi açtım. Prof. Dr. Kantorowicz'in uyarısıyla, sadece 'Ayşe Mayda' diye levha astım. Amerikan Koleji mezunları, öğrencileri ve Amerikalılar hastam olarak gelmeye başladılar. İzmir'in ilk ortodontistiydim, birden meşhur oldum ve tanındım.

İstanbul'da üniversitede Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'i tanıdım. İzmir'de önce Safiye Ayla'yı tanıdım. Naci Sadullah beni Cevat Şakir Kabaağaçlı'yla tanıştırdı. Arkadaş oldum, seramik sanatçısı Füreyya ve ressam Aliye Kabaağaçlı'yla arkadaş oldum.

İstanbul konservatuarını kuran Şerif Muhittin Targan ile tanıştım. Daha sonra Safiye Ayla ile evlendi. Ruhi Su'yla tanıştım. Sanırım 1960'lı yıllardı. Araba kullanıyordum, Çeşme'ye ve Şifne'ye götürdüm. Kaplıcada verdiği konser herkesi şaşırttı. Necati Cumalı'yı tanıdım, beraber geziler yapardık. Behçet Uz Bey komşumdu, çocuklarını tanırım. Osman Kibar'ı tanırım. Vedide Baha Pars, kolejde İngilizce öğretmenimdi, sonradan milletvekili oldu. Pakize Suda ve Sezen Aksu komşumuzdu."

ADI HER YERDE

Yüzyıla sığmayan ve dolu dolu yaşanmış bir ömür içinde, O'nu birçok kurum ve kuruluşa bağış yaparken görürüz. Dünya Ortodontistler Rehberi'ne adı yazılan ilk Türk kadını olan Ayşe Mayda için PTT posta pulu bastırmıştır. İstanbul ve İzmir Diş Hekimleri Dernekleri, Amerikan Kız Koleji'nden Yetişenler Derneği, İzmir Hayvanları Sevenler Derneği ve Soroptimistlerin kurucularından olan Mayda, 101 ülkeden 100 bini aşkın üyesi olan Inner Wheel Kulübü'nün Margarette Golding Ödülünü almıştır. Ayşe Mayda ve kardeşi Seniha Mayda'nın, İzmir'de bağışlarıyla yapılan ilkokul, kültür merkezi ve sağlık merkezi bulunmaktadır.
Ayşe Mayda'nın iki konuda en çok memnuniyetini belirtir, birincisi adının bir gölete verilmesi, diğeri ise oturduğu köşkün yanından geçen sokağa "Ayşe Mayda" adının verilmesidir. O'nu 105 yaşında sonsuzluğa uğurladık, O, yaşarken adını, sonsuza kadar altın harflerle yazdırandır. Işıklar içinde yat, İzmir'in Cumhuriyet kadını Ayşe Mayda...

Ozan
YAYMAN
Gazeteci

Sefarad Yuhudileri'nin göç yolculuğunu İzmir'de neticelendirdiği yıllarda, onlara mekan olan, tarihsel süreç içerisinde dar gelirli insanlara otel kimliğiyle yuvaya dönüşen kortejo evleri, şehrimizin kültürel hafızasındaki yerini, sanatçılar ve sanat eserleriyle perçinliyor. Geçmişin kortoje evleri arasında yer alan ve şimdilerde otel olarak hizmet veren Basmane'deki Manisa Akhisar Oteli, ülkemizin dünyaca ün yapmış sanatçılarının uğrak yeri olmaya devam ediyor. Sinema, tiyatro, edebiyat, müzik gibi farklı disiplinlerden yapıtlarıyla bilinen sanatçılar, Manisa Akhisar Oteli'nin sakinleriyle karşılıklı etkileşim halinde. Sanatçılar içerisinde yer alan sinema yönetmeni Canan Altınbulak'ın, otel ve sakinleri üzerine çektiği, "Bir Avlu Bir Kent" isimli belgesel film, adından söz ettirmeyi sürdürüyor.

Bir otelden çok fazlası

İzmir'i ilk hafızası olarak tanımlıyor. "Denizim" diyor; "Ailem, güneşim, ilk sevdiklerim, ilk adımlarımdır İzmir" diye aktararak ekliyor: "Her anlamda ilk adımlarımdır. Beni büyüten, yetiştiren, besleyen kentim. Çocukluğum ve gençliğim boyunca özgür ve güvende hissettiren, beni kendinden büyük kentlere, boyumdan büyük işlere hazırlamakta katkısı büyük olan şehrim.

İlk aşk gibi; unutulamaz". Canan Altınbulak'a ait yukarıdaki satırlar. Ödüllü bir belgesel film yönetmeni Canan Altınbulak ve halen yaşamını İstanbul'da sürdürüyor. İstanbul'da, İzmir'den aldıkları ve biriktirdikleriyle yaşıyor; üretiyor…

Canan Altınbulak'ın, şehrimizin Basmane Semti'nde yer alan Manisa Akhisar Oteli ve orada yaşayan sakinleri üzerine çektiği belgesel film, uluslararası alanda ses getirdiği gibi ödüller de almıştı. Çekilmesi üzerinden 12 yıl gibi bir zaman geçmesine karşın, "Bir Avlu Bir Kent" adını taşıyan belgesel film hala hafızalardaki yerini koruyor. Akademik çevrelerde ve şehrimiz kültür hayatında adından söz ettiriyor. Mekan tarihsel kimliği ve günümüzdeki gerçekliğiyle sanatçıların da uğrak yerleri arasında yer alıyor.

Ülkemizin uluslararası sanat dünyasına armağan ettiği sanatçılar gün geçmesin ki İzmir'e geldiklerinde, Basmane'deki bu otele uğramasınlar! Sıcak ilişkiler kurdukları otel sakinleriyle dayanışma sergilemesinler! Çeşitli dönemlerde fotoğraf sergilerinin de açıldığı Manisa Akhisar Oteli, bu anılan özellikleriyle de İzmir'in, farklı şehirlerde adından söz edilen noktaları arasında yer alıyor. İzmir'in önemli kültürel miraslarından biri olan kortejo-aile evlerinden birisi olan Manisa Akhisar Oteli, bir zamanlar, yaşadıkları ülkelerden göçe zorlanan Yahudiler'in, İzmir'e geldiklerinde yaşam alanı olmuştu. Tarihsel kimliğiyle çok kültürlü yaşama sahne olan İzmir'de, kortejolar izi silinmez bir hafızaya sahip. Ortak kullanılan mutfağı, kuyusu, tulumbası, çeşmesi olan, orta alanında dostlukların pekiştiği geçmiş yılların kortejo evi, günümüzün Manisa Akhisar Oteli ve şimdiki zamanın sakinlerine odaklanan Canan Altınbulak ile belgesel filmi ve konaklayanları üzerine söyleştik.

Gazeteci- Fotoğraf Sanatçısı Lütfü Dağtaş, bugün Manisa Akhisar Oteli adıyla bilinen eski Yahudihane'de bir buçuk yıl boyunca fotoğraf çalışması yapar. Sayıları 70'i aşan sanatın değişik dallarında ürün veren sanatçılar, Dağtaş'ın davetiyle değişik zamanlarda dünün Yahudihanesi, bugünün Manisa Akhisar Oteli'ne gelerek kendisine poz verirler. Mekanla ilgili "Bir Avlu Bir Kent" adlı belgesel filmin Yönetmeni Canan Altınbulak ile yaptığımız söyleşide Lütfü Dağtaş'ın objektifinden Yahudihane'de çekilmiş bu karelere yer verdik.

"Bir Avlu Bir Kent" belgesel filminin Yönetmeni Canan Altınbulak.

-Klasik bir soru ama klişe her zaman kurtarır diyerek: Basmane'ye ve Manisa Akhisar Oteli'ne ilgi nereden ve nasıl oluştu? Belgeseli çekmeye başlamazdan önce nasıl bir hazırlık süreci geçirdiniz?

Sevgili Birol Üzmez'in, Kortejo Aile Evleri fotoğraf sergisini ziyaret eden bir dostumun beni arayıp 'mutlaka görmelisin, senin çok ilgini çekecek bir yer' demesiyle başladı. Bahsi geçen sergi Basmane'deki Kortejo Evleri'nde günümüzde devam eden yaşamları konu alıyordu. Ben de ilk fırsatta bu sergiyi yerinde ziyaret ettim, yeri de Manisa Akhisar Oteli… Yani günümüze kadar kısmen en iyi şekilde gelmiş olan bir Kortejo Evi. Bu Yavuthane tarihsel süreçteki yerine, artık bir otel olarak devam ediyordu; Manisa Akhisar Oteli. İlk ziyaretimde avludan içeri adım atar atmaz garip bir enerjinin tesirine girdim. İlk anda tanımlaması zor olduğu için garip diyorum. O tarihi yapının duvarlarına sinmiş yaşanmışlıkların enerjisi beni sarmıştı sanki... Burayı gidip görenlerin etkilenmeyeceğini düşünemiyorum. O gün bu enerjinin etkisindeyken, buranın belgeselini yapmalıyım dedim ve böylelikle başlamış oldu.

-Belgeselinizin çekimine başlamazdan önce nasıl bir hazırlık süreci geçirdiniz?

Belgesel öncesi hazırlık süreci en zoruydu diyebilirim. Otelde kalan kişilerle tanışmak, ne yapacağımı nasıl yapacağımı anlatmak ve anlaşılmayı beklemek en yorucu ve stresli kısmıydı. Çünkü orası sadece erkeklerin kaldığı bir otel ve bu adamların hayatları oldukça dramatik, yaralı, yalnızlık dolu ve ben henüz genç bir kadın olarak, belgesel için onların hayatına bir misafir olarak girip çıkmak durumundayım. Set ekibiyle girmeden önce dengede bir samimiyet geliştirmek, tüm açıklığıyla belgeselde nasıl yer alacaklarını anlatarak desteklerini almak önemliydi ve bunu da başardım diyebilirim. Tabi en önemlisi otelin sahibi olan ailenin, işletmeciliğini yapan oğlu sevgili Salih Acar'ın niyetimi paylaştıktan sonra bana verdiği destektir. Kendisi rıza göstermeseydi, oraya girip bu belgeseli çekemezdim. Bu rızayı aldıktan sonra çokça gidip geldim. İzmirliyim ailem de İzmir'de yaşıyor ama ben şehir dışında okuyordum. İmkanım oldukça her fırsatta soluğu otelde alıyordum. Gel, git derken, otelde düzenli olarak kalan herkesle tek tek tanıştım, hikayelerini öğrenmeye başladım. Bazı ziyaretlerimde handycam ile giderek kameraya alışmalarını sağlamaya çalıştım ama buna gerek yokmuş aslında, her biri zaten hazırmış bir kamerayla konuşmaya, dertleşmeye…

Şair, Yazar, Çevirmen Ataol Behramoğlu da fotoğraf projesi dolayısıyla Yahudihane'ye ayak basar.

-Filmin başında bir sahne var; oda kapısının üzerinde, oda numarası yazması gereken yerde, "nosuz" diye yazıyor. Ve fimdeki karakterlerin de hemen hepsininin lakabı var: Sarı İbo, Mercedes Ali, Zappa Gürsel, Pavyon Kamil lakaplardan bazıları... Nosus oda kapısında olduğu gibi isimlerindense lakaplarıyla mı anılıyor orada yaşayan karakterler? Tam olarak adlarını aktarmıyorlar mı? Saklı mı isimleri? Hayat onları bir figür ile eşleşterdi ve mercedes idi pavyon idi öyle mi tanımlılar, dışına çıkamıyorlar mı o eşleşmelerin de öylece mi akıyor hayatları?

Tabi bu sorunun cevabı esasen bende değil, tek tek belki kendilerine sormak gerekirdi. Haksız bir yorum getirmekten kaçınırım ancak benim yorumum şöyle; toplumsal statüde üst ve orta tabaka için isimlerin tam kullanımı önemlidir. İsimlerimiz mesleğimizi de tanımlayan bir ünvanla birleştiğinde saygınlık, sosyal ve ekonomik bir ayrıcalık katar bize. Ait olduğumuz sınıfın bir göstergesidir ad ve soyadlarımızın eksiksiz, doğru kullanımı. Ancak toplumsal statüde ait olduğunuz sınıf alt sosyo-kültürel ve ekonomik tabakaya aitse isminizin doğru, eksiksiz kullanımı ya da önüne sizi etiketleyen sevimli ya da sevimsiz bir lakap getirilmesi karşı çıkılacak, hassasiyet gösterilecek bir durum yaratmayabiliyor sanırım. Onlara bu lakaplar zaman içinde çevreleri tarafından uygun görülmüş ve benim gördüğüm herkesin bunu kabullendiği, hatta memnun olduğuydu. Belki de onlar için de bir ayrıcalık olan şey ünvanlarının olmayışı ama lakaplarının oluşudur. Örneğin bu lakaplar karakterleri de belgesel içinde çok belirleyici, akılda kalıcı kıldı. İsimleriyle yer alsalar bu kadar dikkat çekmeyebilirlerdi.

-Kedilere pek düşkünler. Her bir kedinin ismi de var: Pakize, Furkan, Duman, Arap gibi. Otel avlusundaki, odalardaki kedileri sinemacı gözüyle bir metafor ile eşleştirseniz, neler söylersiniz?

Kediler oradaki tek kişilik hayatlar için çok önemli. Otelin tüm sakinleri o kedilerle arkadaşlar tam anlamıyla. Konuşacak kimse olmasa, kedilerle konuşup dertleştiğini söyleyen bir abimiz vardı mesela. Kediler onlar için yalnızlıklarını dindiren yoldaş gibi. İnsanlardan yorulmuş, yaşananlardan yorulmuş haklı ya da haksız fark etmez tüm hayat yorgunları için kediler mücadelesiz bir ilişki türü, sevgi verdiğin ve aldığın, varsa bir hesap o da iyi gelmeye, iyi hissetmeye dair sadece.

Kediler otelin baş karakterleri arasında

-Sarı İbo bir yerde şöyle diyor: “Hayallerim var, param yok ama! Huzurluyum. Bilmem ki başkaları seviyor mu hayatı ama ben çok seviyorum.” Filmin yönetmeni, izlenimleri doğrultusunda, otelde kalanların mutluluk tarifini yapabilir mi?

Filmi çektiğim dönemki genç yaşımda belki bu sorunun cevabını vermekte zorlanırdım. Ancak yaşam içindeki tecrübe arttıkça geri dönüp bakınca, onları biraz daha iyi anlayabildiğimi söylerim. O kişilerin travmatik, dramatik hayatlarından geriye kalan yıkık dökük bir ruhun artık daha az şeyle mutlu olmak zorunda olması bir tercihten çok, zorunluluk gibi. Sanırım Sarı İbo, hayallerim var param yok, huzurluyum derken, artık asla düşlediği kadar parasının olamayacağını çok iyi bildiği için böyle diyor. O otelde dünya nimetleriyle hiçbir işi olmayan, bu sisteme ayak uyduramayacak kadar saf ruhlar bir araya gelmişler ve erdemli bir yalnızlık ve yoksulluk çekiyorlar gibi düşünülmesin. Bu romantize etmek olur açıkçası. Türlü zorluklar, kayıplar, pişmanlıklar yaşadıktan sonra her anlamda daha küçük bir hayatın içine sığmak zorunda kalmışlar. Onların hikayelerini dinlemiş, orada bulunduğum süre içinde tanıklık etmiş biri olarak diyebilirim ki, her birinin hayatlarının taşıdığı acı ve bu acıyı bastıracak denli kuvvetli bir mutluluk ihtimalinin zamanda geriye gitmekle eş değer olduğuna inanıyorum.

-Birbirleri arasındaki dayanışma nasıl? Bir yerde, “Adamım” diye sesleniyorlar birbirlerine. Adamım! Oradaki jargonda neyi anlatıyor?

Güzel sayılabilecek bir arkadaşlık ilişkisi gözlemleniyor ilk bakışta. Artık bitmeye yüz tutmuş komşuluk ilişkilerinin, bitmesi mümkün olmayan bir yapı içinde, sonsuz bir döngüyle yaşanma ihtimali yüksek bu otelde. Aksi mümkün değil gibi neredeyse. Odalar yan yana ve tüm giriş çıkışlar tek bir cümle kapısından. Günaydını, iyi günleri, tuzun var mı, şekerin var mı, gel çay içelim ifadeleri bitmez gibi duruyor. Tek kişilik odalardaki tek kişilik yaşamlar aniden başlayan bu doğal sohbetlerle bazen küçük bir kahvehane havasına bürünebiliyordu. Birbirlerini daha çok sevenler, daha az sevenler, daha kendi halinde olanlar, kimseyle pek sohbet etmeyenler, çok konuşanlar ile otelin tek bir telden enerjisi olduğunu söyleyemem tabi, çok sesli butik bir mahalle gibi.

Aktör, Tiyatro Sanatçısı Genco Erkal Manisa Akhisar Oteli’nde

-Yeşilçam figüranı da var orada kalan ve oynadığı filmlerdeki dövüş sahnelerini anlatırken, yeniden oynamıyor, yaşıyor sanki! “Şöyle bir Osmanlı tokadı atarsın ki yönetmen bile şaşırır” diyor bir yerde. Ne düşünmüştünüz o sırada, o figüran anlatırken? Kime sizce, neye o atmaya çalıştığı tokat?

Artist Ali o sözü edilen karakter. Oteldeki en sıra dışı karakterlerden biri. Kendisi Yeşil Çam’da kavga oyuncusuymuş, tehlikeli sahnelerde dublörlük yapmış. Rol gereği çok dayak atmış, çok dayak yemiş. Bunları çekim sırasında adeta yaşayarak anlattı diyebilirim. Rol gereği tokat nasıl atılır, silah nasıl sıkılır ve kurşunu yiyen yere nasıl düşmelidir, hepsini canlandırarak anlattı Bizler de hayretler içerisinde izledik. Çünkü Artist Ali abi çekimlere başlamazdan önceki tüm ziyaretlerimde, röportaj vermeyeceğini söylemiş, benimle asla konuşmamıştı. Çekim günüyse Artist Ali ilk röportajı vermek isteyen kişi oldu. Neden diye sorduğumda, bu ışıkları bu kameraları görünce dayanamadım, beni eski Yeşil Çam günlerime götürdün dedi ve böylece beklenmedik ve en aksiyonel röportajımızı kendisiyle aldık. Savrulmalar, mizansen olarak yumruklar, tokatlar röportajda havada uçuştu.

Filmden bir kare

Dünyaca ünlü Piyanistimiz Gülsin Onay, Yahudihane’nin her şeyi Saray Abla ile birlikte.

-“En son teselliyi bu otelde buldum” diyeni, kedileri kader arkadaşı diye niteleyeni, “Bu otel benim yuvam” diyeni, “Çok zengin olmak isterdim, böyle bir hayalim vardı” dediğinde o otel odasında; o sırada önünde sayısal loto kağıtları olanı ve daha her birinin benzerleri... Sert mi buluyorsunuz o otelde akan hayatı yoksa, naif mi? Örneğin, otel bahçesindeki limon ağacının altında olmayı, doğada olmakla özdeş kılan bir otel sakini var! Ama o otelin dışındaki dünyada, varlıklarına varlık katabilmek için hiç çekinmeden ormanları talan eden, milyonlarca ağacı bir çırpıda yok edenler de var. Bu çerçevede içsel bir bakış açısıyla oradaki insanların içsel dünyalarına ilişkin neler söylersiniz?

Kesinlikle naif bulmuyorum, bulamıyorum. Kelimenin tam anlamıyla sert. Belki şans oyunu oynamak naiftir ama bunu her gün, ciddi bir bütçe ayırarak oynamak naif değil, serttir. Bir gün birkaç rakamı tek bir sırada eksiksiz tahmin etmiş olmakla gelecek zenginliğin hayaliyle yaşamak trajiktir. Aynı şekilde en son teselliyi otelde bulmak, bu otel benim yuvam demek de naif değildir, bu çok sert bir durumdur. Her birinin hikayesi ayrı hüzünlü, acı ve ayrılık dolu. Bazen kendi sebep oldukları, bazen diğer aktörlerin ama kadersel döngünün dışında hayatlarının kontrol edilebilir kısımlarını da çok başarılı yönetemediklerini söylemek de mümkün. Ancak burada naiflik anlardan ibaret, örneğin bana ve ekibime yardımcı oldukları anlar, çekimler sırasındaki tutumları, ağırlamaya çalışmaları… Hiç unutmuyorum Deniz Ali Öztürk, belgeseldeki en son röportajdır… Deniz Ali Bey oradaki en naif ruha sahip kişiydi bana göre. Sanki ait olduğu başka bir dünya varmış ama payına bir şekilde bu kadarı düşmüş gibiydi. Röportaj sırasında odalar çok küçük olduğu için, kameranın sesin ve benim konumlanmamız için gerekli alan yoktu odalarda. Deniz Ali Öztürk’ün odası da bunların içinde en dar alana sahipti, etrafta çokça eski eşya vardı, ben kendime zar zor bir yer bulup rahatsız bir şekilde konumlanmıştım. Röportajı da bölemiyordum iki büklüm dinlemeye devam ediyordum. Röportaj devam ederken durup, bana dedi ki: ‘Sen şöyle otur dilersen’. Eşyalarının üstüne oturmamı işaret ederek… ‘Sana zarar gelir diye endişe ediyorum’ diye de ekledi. Hala sesindeki o samimiyeti, naifliği, o andaki inceliği unutamıyorum. Limon ağacıysa oradaki yaşamın her şeye rağmen devam ettiğini gösteren güçlü bir metafordu benim için. Doğanın tamamı ya da bir parçası her ruha bir şekilde iyi gelir. O limon ağacı, taş avlunun soğuk boşluğunu örten en güzel manzarası otelin.

Yahudihane’nin yukarıdan dış görünüşü.

Yazar Nedim Gürsel Yahudihane’de.

-Otelin olduğu bina kortejo evi çok uzun yıllar önce ağırladığı Yahudiler’in zor yaşam koşullarına tanık olmuş bir yer ve şimdi yine zor koşullarda yaşayanlara mekan. Yazgısı mı bu o mekanın? Filminize konu olan hayatlar hemen her şehirde var. Ancak otel binasını tarih sahnesindeki geçmişi konuyu biraz daha dramatik mi kılıyor, ne dersiniz bununla ilgili?

Her tarihi yapı içinde bulunulan koşulların simgesidir. O günün ihtiyaçlarına, imkanlarına, birikimine, zevklerine göre yapılmış, şekillenmiş yapılar aslında ve bir çok şeyin göstergesidir. Bir yapının mimari detayları bize dönemin sosyolojik, ekonomik, kültürel konjonktürüyle ilgili kodlar verir. Kortejolar ise yaşadıkları topraklardan göçe zorlanmış Sefarad Yahudileri’nin ülkemize geldiklerinde bir arada olmak fikri üzerine inşaa edilmiş yaşam mekanları. Bugün her bir odasında bir kişinin kaldığı odalarda tüm bir ailenin kaldığını biliyoruz. Ortak tuvalet ve banyolar, ortak mutfak kullanımı sosyo-ekonomik olarak büyük göstergeler. Bir dramdan, yıkımdan kaçılarak yeni bir hikaye başlatanların, her şeye rağmen bir arada birbirine tutunanların mücadelesini gösteriyor bu yapılar. Gösterişsiz, sade ama asla ruhsuz değiller. Bu yapıların en belirgin özelliği tüm katların, odaların bir avlu etrafında tasarlanmış olmaları, herkes kapısından çıkınca bir diğerinin kapısı görüyor ve aynı avluya bakıyorlar. Bilinçli tasarlanmış muazzam bir dayanışma sembolü bana göre bu yapılar. Gözyaşları karışmış, ağlama sesleri sinmiş duvarlarına ama bir yandan da kurtuluş, umut, iyi bir gelecek hayali… Manisa Akhisar Otel’ine bakarak kortejoların yazgısı budur diyemeyiz elbette. Bölgedeki bazı kortejolar restorasyon gördü ve yenilendi. Ancak Akhisar Otel özelinde böyle bir bağ var sanki. Sefarad Yahudileri’nin acılarını, geride bıraktıkları hatıralarını sığdırıp yaşam mücadelesi verdiği yapının yüzyıllar sonra yine ama bu sefer tek kişilik hayatların dramlarına ev sahipliği yapması ilginç bir tesadüf. Karma, kader artık siz ne demeyi tercih ederseniz. Bir gün belki bu yapıların tanıklık ettiği acıların yerini bambaşka hikayeler alır.

-Filmi çekmenizin üzerinden geçen süre içerisinde gittiniz mi tekrar otele? Orada kalan sakinler, filminizi izledi mi? Buna dair geri dönüşler var mı?

Her fırsatta gitmeye çalışıyorum, İzmir'e geldikçe uğramaya çalışıyorum. Değişen yüzler, değişmeyen yüzleriyle orası benim hafızamda oldukça kıymetli bir yapı, çok özel bir yer benim için.

-Filminizin yankısı nasıl oldu? Gösterime girdiği festivallerde nasıl geri dönüşler aldınız? Eleştiriler ne yöndeydi?

Film umduğumun üstünde bir ilgiyle karşılandı festivallere katıldığı dönem. Birçok ödüle de layık gördüler. Süre olarak daha uzun olmasını isteyenler çoktu. Daha fazla merak etmiş, daha fazla görmek istemişlerdi oteldeki karakterleri ama tadında bırakmak istedim ben. Bunun dışında o zamanki teknik yeterliliğim gereği filmin seslerinin iyi olduğunu söyleyemem, bugün kayda girsem bambaşka bir teknik kalitede olurdu belgesel. Ancak bugünün imkanlarıyla aynı otelde çekilmiş bir sürü içerik olmasına rağmen Bir Avlu Bir Kent'in ruhunu taşıyan bir iş çıkarılamadığı da bir gerçek. Evet filmler kameralar ve ses cihazlarıyla çekilmiyor sanıldığının aksine.

-Filminizin çekim sürecinde tanık olduğunuz gerçekliğe dair ne aktarmak istersiniz? Ekibinizden de kısaca söz edebilir misiniz? Ekibinizi nasıl oluşturdunuz ve o ekip filmin tüm sürecini nasıl kolaylaştırdı?

Geniş bir kadro ile çalışmadık. Ekibi çok küçük tutmaya istedik çünkü otelin sakinleri, orada yaşayan insanlar, onların özel alanları olduğunu düşünürsek evleri bir bakıma orası. Kalabalık bir ekiple girmek rahatsız edici ve saygısızca olacaktı bu yüzden mümkün olduğu kadar az sayıda tuttuk ekibi. Ekibimi oluşturmamda o dönem öğrencisi olduğum Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin ve Bölüm Başkanı Prof. Dr. Aytekin Can'ın çok büyük katkıları olmuştur. Tüm teknik imkanlarım üniversite tarafından karşılandı. Ekibim ise yine üniversiteden bölüm arkadaşlarımdı. Tüm süreçteki en büyük yardımcım ve desteğim ise canım babam Asım Altınbulak oldu.

-Ve son olarak, Manisa Akhisar Oteli'nin hemen üç yüz, beş yüz metre ilerisinde bambaşka bir hayat akıyor. Alsancak Semti var orada ve İzmir'in en renkli yaşam alanı. İzmir'de geçiş noktaları çok iç içe. Farklı kesimler birbirlerinin hayatlarına dokunma mesafesinde. Size göre bu durum nasıl bir şehir kültürü çıkarıyor?

Evet yapılaşma şekli ve sosyolojik çözülme bu bölgeleri birbirlerine yakınlığına rağmen çok keskin şekilde ayırıyor her anlamda. Kentler, semtler; dönüşür, gelişir, değişir. Mimari olarak, sosyolojik olarak, cazibe noktalarının varlıkları ya da yokluklarıyla, güvenli ya da güvensiz addedilmeleriyle, nüfus yapısıyla, her türlü imkanın varlığı ya da yokluğuyla kentlerin, semtlerin kaderi belirlenir. Kitlesi itibariyle kültürel ayrılıkların çok net görüldüğü bu iki birbirine yakın semtin arasındaki farkın yarattığı sonuçlar elbette sosyologların analizleriyle doğru şekilde ortaya konulacaktır. Basmane ile ilgili gözlemim ise bu bölge kortejolar dışında da günümüzde kaderine bırakılmış gibidir; yıkık dökük, viran, metruk evleriyle ve çıkıp bir boy yürüseniz sosyolojik olarak problemli bir dönüşüm yaşamış olduğu aşikar olan son haliyle... Ancak bir zamanlar dönemin saygın, tanınmış ailelerinin konaklarının olduğu bu seçkin muhitte, 19. yüzyılın ortalarında bambaşka bir yaşam var, bugün bambaşka… Gelecekte bambaşka bir dönüşüm yaşanabilir yine.

Sinema Yönetmeni Erden Kral da Lütfü Dağtaş'ın, "Yahudihane'de Yaşam Var Kültür İnsanlarımız İle" adlı fotoğraf projesi için kamera önüne geçenlerden.

Karikatürist Eray Özbek, Yahudihane'nin odalarından birisinden pencereden dışarıya bakıyor.

Meryem İPEK
Karaca Kültür Merkezi Sanat Yönetmeni

1868 yılında bir grup idealist hekimin çabalarıyla, cephedeki yaralı askerlere yardım etme istemiyle, "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan, 1877 yılında, "Osmanlı Hilal-İ Ahmer Cemiyeti" adını alan, 1923'te, "Türkiye Hilal-i Ahmer" olarak tanımlanan ve 1935'te, "Türkiye Kızılay Cemiyeti", 1947 yılında, "Türkiye Kızılay Derneği" adını alan yardım kuruluşunun tarihi, ilk kez, geniş kapsamlı biçimde, İzmir'de izlenime sunuldu.

154 Yılın Hikayesi

Şehrimiz, köklü yardım kuruluşu Kızılay'ın tarihine tanıklık eder nitelikteki, "Hilal-i Ahmer'de 154 Yıl Özel Koleksiyon ve Fotoğraf Sergisi"ne ev sahipliği yaptı. Kızılay'ın, 154 yıl önce Hilal-i Ahmer olarak kurulduğu günden bu yana serüvenini içeren serginin hazırlığı 5 ay gibi bir süreyi aldı. Karaca Kültür Merkezi'nde, İzmirliler ile buluşan serginin bundan sonraki durakları arasında İstanbul ve Ankara'da yer alıyor.

Karaca Kültür Merkezi'nin yoğun çabası, Kızılay İzmir Şube Başkanı Kerem Baykalmış'ın duyarlılığı sayesinde açılan sergi, içeriğiyle Türkiye'de bir ilk olma özelliği taşıdı. Kızılay'ın tarihinden kesitleri İzmir'de izleyiciyle buluşturan sergide koleksiyoner Haluk Perk'in arşivinden fazlasıyla yararlanıldı.

Sergide, Ankara Türk Kızılay Arşivi'nden daha önce hiç gün yüzüne çıkmamış fotoğraf karelerinden esir mektuplarına, afet çadırlarından yemek karavanlarına kadar geniş bir materyal ağı izleyenlere aktarıldı. Sergide, 1. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele Dönemi'nden kalan çok amaçlı taşınabilir yaralı asker ve hasta yatağı, yine aynı döneme ait orijinal Hilal-İ Ahmer Bayrağı, taşınabilir seyyar ameliyat seti, sargı bezleri, ilaç kutuları, ilk yardım çantaları, kumbaralar, su kapları, afetzedelere dağıtılan bardak ve tabaklar, maden suyu kasası, oyuncak arabalar, kartpostallar, takvim yaprakları ve çeşitli belgeler ile fotoğraflar yer aldı. 154 yıllık bir tarihi aktarma kararını vermemizle birlikte başladığımız çalışmalar beş ay gibi bir süreyi buldu. Yoğun bir arşiv taraması ardından izlenime sunduğumuz sergi, böylesi köklü bir yardım kuruluşuna saygı ifadesi içerir nitelikteydi. Kızılay'ın sadece bir kan merkezi değil, zor zamanlarda, afetlerde ve yardım elinin uzanması gereken her yerde olduğunu göstermek ana amacımızı oluşturdu. Kızılay'ın din, dil, ırk gözetmeksizin her zaman ve her yerde tüm canlıların yanında olduğunun altını, bir kez de sergimiz aracılığıyla çizmek, bizler için ayrı bir gurur vesilesi oldu.

GÖNÜLLÜ KATKISI

Kızılay İzmir Şube Başkanı Kerem Baykalmış'ın, sergimiz aracılığıyla vurguladığı şu sözlerin altına hep birlikte imzamızı atıyoruz:
"İzmir'deki sergi ile Hilal-i Ahmer'in, 154. yılında acısıyla tatlısıyla geçirdiği sürece tanıklık ettik. Duygulandık! Hüzünlendik! Ancak bu hüzün bizleri birbirimize bağlayan en önemli unsurlardan birisidir.

Bundan tam 154 yıl önce Osmanlı Rus Savaşı'nın yaralarını sarmak için hem yurt içinde hem yurt dışında operasyonel faaliyet yapabilen, dünyanın en büyük yardım kuruluşunun temelleri dört inanmış insan eliyle atıldı.

O günkü toplum, bugünkü büyük bir çınara ev sahipliği yaptı. Takip eden yıllarda Çanakkale Savaşı'nın yaralarını sarmak için Kızılay yine sahadaydı.

1. Dünya Savaşı'nda savaş yaralarından dolayı çok zor dönemler geçiren ülkemiz insanının sıkıntıları, Hilal-i Ahmer'in tüm çalışma gruplarından alınan destekle hafifletilmeye çalışıldı. Dünyanın birçok farklı yerinde bir çok insan afet dolayısıyla çok zor günler geçirdi, Türk Kızılay'ı yine Türk Milleti'nin büyük destekleriyle, gün geldi Kızılhaç'a da sahip çıktı. Gün oldu, 2. Dünya Savaşı'nda, Yunanistan sınırına dayanan Almanlar'dan kaçan yaklaşık elli bin Yunanlı'ya, Ege Denizi sularında, İzmir'e sığındıktan

sonra kapılarını ve gönlünü açtı. Kızılay, gün geldi, İstanbul Taksim'de bir hanımefendinin, Kızılay Arması'yla yapmış olduğu çiçekleri beyefendilerin, hanımefendilerin yakalarına takarak onlardan topladıkları bağışlarla; gün geldi büyük milletimizin yapmış olduğu desteklerle büyüdü.
Kızılay olarak dokunduğumuz her insandan aldığımız hayır dualarına şahitlik etmekteyiz. Biz bu çalışmalarımızı yaparken sadece İzmir'de bir milyon yüz bin insanımıza ulaştık. Bunu mevcut koşullarda salt şube personelimizle gerçekleştirme şansımız yoktu. Türk Kızılay'ının yurt içinde ve yurt dışında büyük bir gönüllü ordusu var. Sadece Türkiye'de 60 bin gönüllümüz var. Gönüllülerimizle birlikte çok daha büyük bir yardım kuruluşuyuz."

KNK

Bir dönem akşam gazeteleri vardı ve dijital devrim gerçekleşmez, internet hayatımıza girmezden önce, gün içinde olan biteni daha gün bitmeden aktarırlardı. Mesai bitimiyle birlikte, hava kararmaya yakın, şehrin merkezi noktalarında okurla buluşan akşam gazetelerinin, Izmir'deki son temsilcisi, Ege Telgraf olarak kayıtlara geçti. Ege Telgraf, 48 yıl akşam baskısı olarak sürdürdüğü yayın hayatına, son 14 yıldır sabah baskısıyla devam ediyor.

Yazıyor…
Yazıyor…

10 Ağustos 1960 günü yayın hayatına başlayan Ege Telgraf Gazetesi 62'inci yılını yaşıyor. 1959 yılında Demokrat Ege Gazetesi ismiyle İzmirliler ile tanışan gazete, 10 Ağustos 1960 yılında Nedim Çapman, Gürbüz Kipkurt ve Süha Tekil öncülüğünde adını Ege Telgraf olarak değiştirdi. Ege Telgraf Gazetesi, 48 yıl süreyle akşam baskısıyla okurlarıyla buluştu. İnternet haberciliğinin henüz yeni yeni geliştiği 2000'li yılların öncesinde, akşam gazeteciliği ile çok önemli bir misyonu üstlenen gazete, güne dair en çarpıcı haberleri ve son dakika gelişmeleri akşamları okurlarıyla buluşturdu. İzmirliler, 48 yıl boyunca, mesai bitiminde Konak Meydanı'nda, Çankaya'da, Alsancak'ta, Ege Telgraf Gazetesi seyyar bayisiyle buluştu ve gazetesini aldı. Eski Türk filmlerinde sıklıkla rastlanan, haberin gazetelerde çıktığını anlamamızı sağlayan nidaydı "Yazıyor yazıyor…" Genellikle kollarının altlarına sıkıştırdıkları gazeteleri satan seyyar bayiler, İzmirlilere kente yön veren haberleri, en vahim gelişmeleri, şehrin yanı sıra ülke ve dünya gündemine dair can alıcı olayları Ege Telgraf Gazetesi böyle duyurdu: "Yazıyor yazıyor!.."

Her şeyde olduğu gibi o köprünün altından çok sular aktı. Teknolojik gelişim, 2000'li yılların hemen başında cep telefonları ve internet ile hayatı ele geçirmeye başladığında, Ege Telgraf için de değişimin adı konuşulmaya başlamıştı. Akşam gazeteciliği için çok direndi Ege Telgraf. Sabretti, haberden habere koştu, girilmeyecek yerlere girdi, yılmadı, kalemini de onurunu da satmadı.

Ama yıl 2008'in Aralık ayını gösterdiğinde değişim artık kaçınılmazdı.Sabah gazetesi olarak yayın hayatını sürdürme kararı alan gazete, uzun yıllar süren akşam gazetesi geleneğinin de son temsilcisi oldu.İzmir'in duayen gazetecilerinden merhum Sezer Doğan'ın uzun yıllar büyük fedakarlıklar göstererek ayakta tuttuğu gazetenin tarafsız yayın politikasını her türlü zorluğa rağmen sürdüren gazete, İzmirli gazeteciler için sıcak bir yuva, kentli için ise doğru haber kaynağı olma geleneğine devam ediyor. Bugün basılı yayının yanı sıra www.egetelgraf.com web sitesi üzerinden kentin en sıcak haberlerini ve son dakika gelişmelerini okurlarıyla buluşturuyor. Meslek liselerinin ilgili bölümlerinde gazeteciliği sevdirmek ve yaşatmak adına çok önemli yarışmaların altına imza atan gazete, pek çok öğrencinin de geleceğine şekil vermesine yardımcı oldu ve oluyor. İlk basıldığı günden bu yana gazeteciler için bir okul olan Ege Telgraf böylelikle lise çağındaki çocukların meslek seçimlerine de yön verdi ve hala da bu misyonunu sürdürüyor.

Aylin
SÜPHANDAĞLI
Ege Telgraf Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni

İzmirlilerin Gazetesi

Anımsadığım kadarı ile Ege Telgrafla ilk tanışmam 1969 senesinde oldu. O zamanlar gazetemiz 1. Kordon'da, Kantar Karakolu'nun karşısında İzmirlinin Kahvesi yanındaydı. İsmini her zaman rahmetle andığım ve üzerimde çok emeği olan Günay (Özdemir) amcanın omuzlarında gazeteye gelmemle başladı. Gazetemiz ortaklarından rahmetli Feridun Amca'nın, Martı Döner Salonu'nun mis gibi döner kokularının arasından geçip, zemin kattaki matbaanın o keskin mürekkep kokuları arasından, üst kata dimdik bir merdivenle çıkılırdı. Sene 1969, ben 5 yaşındayım. O zamanın İstihbarat Şefi Sezer Doğan'ın kızıydım. Gazetede o zaman çalışan Yusuf (Pakman) amca ve Tayfur (Göçmenoğlu) amca benim ilk resimlerimi çeken özel insanlardı.

O günlerden anımsadığım çok da gurur duyduğum gazetemizin o zamanki İzmir nüfusuna göre Milli Piyango günlerinde bugün bile yakalayamadığımız 25-30 bin tirajları yakalamasıydı. 1970'li, 1980'li senelerin İzmir ortamında 25-30 bin tirajdan bahsediyoruz. Varın artık siz bunun değerlendirmesini yapın. Seneler geçti birçok anılarla dolu Ege Telgraf Gazetesi, 1983'de, şu an ki Yaşar Holding binasının yanındaki binaya taşındı. Kordon'daki o nostaljik bina yıkılıp yerine yeni bir iş hanı yapılması için Yusuf Pakman'lı, Tayfur Göçmenoğlu'lu, Mümin Sertbaş'lı, Günay Özdemir'li, Halil Hüner'li, Vahap Dabakan'lı, Aytekin Yenisey'li, Güngör Öcal'lı, Öcal Türkeş'li ve daha isimlerini şu an hatırlayamadığım çok değerli gazetecileri yetiştirmiş gazetemiz için yepyeni bir sayfanın başlangıcı oldu.
İşte ben de 1984 senesinde Ege Telgraf bünyesine o binada katıldım. Süha (Tekil) amca hissesini Hasan Soysal'a devretmiş, Feridun (Sunay) amcanın ise hissesini babam almıştı. Yani Sezer Doğan, 1984 senesinde artık gazetenin ortağı olmuştu.

Sezer Doğan

Ege Telgraf grafiğinde farklılıklar yaşanmaya başlamıştı. Öncelikle Hasan amca gazetenin ismini Vatan olarak değiştirdi. Ama senelerin akşam gazetesi Ege Telgraf, Konak'ta Kemeraltı'nda, Karşıyaka'da Vatan olarak benimsenmedi ve biz yine Ege Telgrafımız'a geri döndük.

O senelerde gazetenin bünyesinde belirli zaman dilimlerinde görev aldım. Çok minik çekirdek kadroyla Muammer Kırca, M. Ali Kılıç ve halen bizimle birlikteliğini devam ettiren Nehir Sağır'la annem ve babam gazeteyi ayakta tutmaya çalıştılar, ta ki 2004 senesinde canım babamı kaybedinceye kadar.
Evet, benim için 2004 senesi bir milat oldu. Gazetemiz öksüz kalmıştı ama her şeyden önce ben öksüz kalmıştım.

Ege TELGRAF

Gazetemizin sahibi, 40 yıllık gazeteci ağabeyimiz Sezer Doğan'ı kaybettik

Ege Telgraf öksüz kaldı

Ölümü büyük üzüntü yarattı

Mekanın Cennet Olsun

Cenaze töreni yarın

Gazetecilikte tam 40 yıl

Ortada iki seçenek vardı ya canım kadar sevdiğim babamın kaybından sonra evime çekilip onun bana bıraktığı güzel anılarla sevgi ve dostluklarla yaşamaya devam edip gazeteyi de onunla birlikte gömecektik ya da 1964 senesinde başlayıp, 40 yıl emek verdiği bazen ailesini, hayatını ikinci plana attığı gazetesini yaşatıp isteyip de yapamadığı hayalleri için çaba gösterecektik. Bizler çekirdek kadromuzla tam bir cengâverlik örneği gösterip önce ayakta kalmayı başardık. Bu safhada, babamın dostlarının desteğini hiçbir zaman yadsıyamam. Babamın ölümünün üçüncü gününde, gazetenin kapısından bu işi bilmeyen, bilgisayarı sadece oyun amaçlı kullanan, işin teknik konularından bi haber patronun kızı olarak girdim. İlk duyduğumda paniklediğim ama sonraki dönemlerde hak verdiğim sözü o zaman bizlerle birlikte olan Ertan Sayın şu sözüyle yüz yüze getirdi.

> Bu söz şuydu: "Bu gazetenin her şeyi sensin hiç kimse burada baki değildir gerektiğinde haber toplayacaksın, başlık açacaksın, sayfanı yapacaksın her konuyu bilmen gerekir, ancak böyle başarılı olursun". Ertan Sayın böyle diyerek beni bilgisayar başına oturttu ve o gün bugün hala kalkamadım.

İlk günlerdeki bilgisizliğimize o yalnızlığımıza Halil Hüner'in aksatmadan her öğlen tatilinde bir fiil gazeteye gelip, aç kalmak pahasına yemek saatini bizlere başlık atmak için geçirmesini; Necati Bahçeci'nin, 'Ablam şunu şöyle toparlarsan daha iyi olur teknik konularda yenilik yapmalısın' diye iki günde bir gazeteye gelip bir fıkra atıp kafamızı karıştırdıktan sonra, bizi yönlendirmesi, bizlerin her zaman önemli adımlar atmasına yardımcı oldu.

Ege Telgraf Gazetesi 8 sayfa siyah beyaz döneminden, 16 sayfa 4 sayfası renkliye geçmesi bizim için ilk büyük adım oldu. Gazetemiz akşam gazetesi olarak 40 yaşın

üzerindeki İzmirlilere hatırlatmak yeni nesle de tanıtmak amacı ile günümüzün modern teknolojisine uygun okunabilir seviyeli ilkeli bir konuma getirmek için çaba sarf ettik. Sadece kavgamız kendimizleydi. Ama gün geldi yeni teknoloji, televizyon ve internet akşam gazetesinin sadece nostaljik özelliğini bıraktı. Çünkü günün olaylarını halkımız TV ve internet kanalıyla anında öğrenme özelliğine sahip oldu. Bizler yine yeni bir adım daha atmak, çağa ayak uydurmak, elimizde tuttuğumuz bayrağı bir basamak daha yükseltmek amaçlı gazetemizi gündüz formatına çevirdik. Sene 2008 yılının 1 Aralık'ı. Türkiye'nin tek akşam gazetesi Ege Telgraf, artık okurlarıyla akşam 5 çayınızı yudumlarken okuyabileceğiniz, o günün taptaze haberleriyle sizleri bilgilendiren gazete olmaktan çıkıp, sabah kahvaltınızı yaparken okuyabileceğiniz ailenin her bireyine hitap eden, geçmişte olduğu gibi tarafsızlık ilkesini benimsemiş bayilerde bulabileceğiniz şekilde yayınlanmaya başlandı.
Başarı hiçbir zaman kolay elde edilemez. Bizler hep zoru başarmaya, güzel kalıcı adımlar atmaya çalıştık. İzmir'in 50 senelik gazetesine sahip olmak bizlere çok büyük sorumluluklar getiriyordu.

Bu sorumluluklar çerçevesinde tarafsız doğru, ilkeli yayıncılık yapmaya çalışıyoruz ve bundan sonrada aynı doğrultuda devam edeceğiz. Gazetemizin çıktığı bu yolda görev değişiklikleri her zaman olacaktır. Değişmeyen tek şey bizlerin tarafsız, doğru, ilkeli yayıncılığı ile okurlarımızı bilgilendirmek olacaktır.
İnsan hayatında ve gazete künyesinde 62 yıl çok özel bir konumdur ama bizler sanki daha yeni kurulmuş gibi heyecanımızla ilkelerimizi birleştirdiğimiz sürece, Ege Telgraf Gazetesi dimdik ayakta kalacaktır. Bizden sonra gelecek olan nesillere, 1960'lı 1970'li yıllarda İzmir'e birçok gazeteci yetiştirmiş, çatısı altında birçok gazeteciye kucak açmış ilkeli bir Ege Telgraf Gazetesi bırakabilmek en büyük temennimizdir.

Günümüz acımasız koşullarında yerli medyanın çektiği zorlukları ayakta kalabilmek için verdiği çaba ve gayreti düşünürsek çok zorlanacağımızı görebiliyoruz. Ama bugüne kadar gösterdiğimiz kararlılıkla ve azimle ilkeli tarafsız yayıncılığımızla bunları da aşacağımıza inancımız sonsuzdur.

Nurhayat
TALAY
Gazeteci-İzmir Mutfak Kültürü Derneği Üyesi

İzmir, Türkiye'nin dünyaya açılan kapısıdır. Liman şehrimiz, tatları ile de farklılıklar gösterir. Her göç gurubu beraberinde farklı bir lezzet katarak mutfağımızı zenginleştirmiştir. Binlerce yıllık antik İzmir mutfağı bu yeni tatlarla birleşerek farklı bir mutfak kültürü yaratmıştır. Yeniyle eski, modern ile klasik yan yana, kol kola geçinir gider damaklarda. Çok farklı coğrafyalardan göç alan şehir, bereketli toprakları ve denizi ile özel lezzetler sunulmasını sağlamıştır.

Göç Mutfağı

İnsanlığın ilk başlangıç tarihinden orta çağın başlangıcına kadar olan bölüme tarihte antik çağ diyoruz. Antik çağda İzmir'de yaşayanların beslenme alışkanlıklarına dokunalım öncelikle. Şu an İzmir'deki sebze, meyve çeşitlerinin neredeyse yüzde 90'ının bulunmadığı antik çağlarda insanlar ne yer ne içerdi? Arkeologlar antik çağdaki İzmir ve Ege insanının nasıl beslendiğini derin araştırmalarla tespit etmişler. Başlıca besin kaynağı arasında ilk sırada ekmek var. Ekmek nedense ip sarılarak pişiriliyor. Belki bunun nedeni bir sopaya geçirilerek satışa sunulması olabilir. Ekmek yuvarlak formda nohut veya ekşi maya ile kabartılarak hazırlanıyordu. Ekmek genellikle buğday daha çok arpa unu ile yapılıyordu. Yufka ekmek ve bugün tükettiğimiz keşkek benzeri bulamaç türü bir yiyecek de tok tutması için yemeklerle birlikte yeniyordu. En çok tüketilen protein grubu ise yumurta, peynir, kırmızı ve beyaz et ile deniz ürünleriydi. Balık yanında deniz kestanesine kadar her türlü avlayabildikleri deniz ürünlerini yiyorlardı. Kırmızı et içinde en çok keçi, koyun, büyükbaş hayvanlarda ise deve eti kullanılırken yerleşik düzene geçildikten sonra sığır eti sofralarda yer almaya başlamıştır.

18. YÜZYIL ETKİSİ

Binlerce yıl bugünkü sebze zenginliği olmadan beslenmeye çalıştılar. Biber, domates, patates, kabak, patlıcan, karnabahar gibi sofralarımızdan eksik olmayan Ege zenginliği saydığımız bu sebzeler Amerika kıtasının keşfinden sonra 18. yüzyıldan itibaren İzmir'e gelmeye başladığını düşünürsek, o çağda bugün yetiştirdiğimiz sebzeler yoktu. En çok bulunan sebzeler; soğan, enginar, yaban turpları, havuç benzeri kök bitkiler, turp otu, ebegümeci, labada gibi kendiliğinden yetişen yabani otlar ve yabani sarımsak (köremen) ile bol miktarda aromalı otlar ile yemekler zenginleşiyordu. Meyve yönünden daha şanslı olan bu dönem Ege insanı zeytin, erik, kayısı, dağ armudu, dağ elması, şeftali başta olmak üzere birçok meyveye sahipti. Ege'de o yıllarda narenciye ürünleri yoktu.

Narenciye Ege'ye 20. yüzyılda geldi. Baharatlar konusunda ise çok şanslı olan antik dönem Ege insanı, biberiye, adaçayı, lavanta, kekik başta olmak üzere birçok kokulu otu ve baharatı biliyor ve tatlandırıcı olarak bol bol kullanıyordu. Özellikle etleri mutlaka bu otlarla birlikte pişirerek lezzet katıyorlardı. Kuzu eti, deve eti özellikle keçi eti tüketimi hayli fazlaydı. Etleri baharatlarla terbiye ettiklerini de biliyoruz. Özellikle ızgara et tüketimi hayli fazlaydı ve gerek halk gerekse zengin tabaka ızgara eti tüketiyordu.

ZEYTİNYAĞI HEP VARDI

Yağlar konusunda ise süt yağları, kuyruk yağı ve zeytinyağı kullanılıyordu. Özellikle zeytinyağı herkes tarafından daha kolay ulaşıldığı için ilk tercih edilen oluyordu. İzmirli antik dönemde de zeytinyağlı yemekleri mutfaklarında baş tacı ediyordu. Tarihin bilinen en eski zeytinyağı işliklerinin bu bölgede olması da bunu ispatlıyor. Güveç dediğimiz toprak kaplarda odun ateşinde pişen yemekler genellikle sebze, yabani otlar ve etler ile hazırlanıyordu.

Halk av etlerini kolayca avlayabildiği için bol bol tüketebiliyordu. Zenginlerin sofralarına baktığımızda ise özellikle antik Yunan ve Romalılar sağlıksız besleniyordu. Ziyafet sofralarında tarla kuşu dili, güvercin ya da kumru yüreği gibi o döneme göre zor bulunan yiyeceklerle donatılıyordu. Baklagiller bol ve çok çeşitliydi. Özellikle nohut ve mercimek sofralarda yerini alıyordu. Tabii henüz Amerika keşfedilmediği için fasulye bilinmiyordu. Tatlı olarak bal ile hazırlanan lezzetlere daha çok zengin sofralarında yer veriliyordu. Doğadan toplanan bal iyi bir gelir kaynağı olduğu için tüketmekten çok zenginlere satılıyordu. Halk ise taze ve kuru meyvelerle tatlı ihtiyacını gideriyordu.

Sofralarda bira ve şarap bulunuyor ancak sulandırılarak içiliyordu. Antik Ege'de sabah hafif atıştırmalıklar özellikle peksimet, taze ya da kuru meyveler gibi yiyecekler tüketiliyor, akşam üzeri tek öğün yeniliyordu. Aslında bugünkü yemek kültürümüzün temellerini atan bu çağın insanları belki de bizden daha çok deniz ürünleri tüketiyorlardı. Denizlerin tüketilmediği, balığın bol olduğu zamanları yaşadıklarını düşünürsek bu konuda hayli şanslıydılar.

SELÇUKLU VE OSMANLI

Selçuklu döneminin mutfak kültürü Aydınoğulları'nın İzmir'e gelmesi özellikle de yarımadada birçok köye yerleşmesi ile birlikte mutfak kültürüne kalıcı izler bırakmış ve günümüze kadar uzanmasını sağlamıştır. Bu dönemde özellikle şerbetler sofralarda yerini almaya başlamıştır. Selçuklularla birlikte gelen "herise" yani buğday

haşlaması antik dönemden beri var olan haşlanmış buğday artık et ile birleşerek keşkek olarak sofralara yerleşmiştir. Osmanlı mutfak kültürü İstanbul'dan göçlerle İzmir'e uzanırken, Osmanlı'nın İzmir ve çevresinde yetişen üzüm türleri başta olmak üzere birçok ürünü özellikle de aromatik otları ve baharatları temin etmek için İzmir'i kullandığını görüyoruz. İzmir'in kaynak sularının bile saraya özel olarak götürüldüğünü de bu dönemde görüyoruz.

GÖÇLER VE MUTFAK

Binlerce yıl boyunca İzmir karadan ve denizden çok farklı coğrafyalardan göç aldı. Balkanlar, Kafkasya, Ortadoğu, Orta Asya, Avrupa ve Ege Adaları'ndan tarihin her döneminde İzmir'e göç olmuştur. Göç mutfağı sadedir, az malzeme ile veya bir malzemenin onlarca versiyonu ile sofralar zenginleştirilir, damaklar şenlendirilir. Yepyeni bir coğrafyada yaşama tutunmaya çalışan göç edenler için öncelik kolay, maliyeti en düşük şekilde iyi beslenebilmek ve bütün bunlara dikkat ederken, alışkın olduğu damak tatlarını korumak önceliklidir. Malzemeleri en iyi değerlendirmeyi en önemli ilke olarak belirleyen göç mutfağı yeni tatlara karşı da çok açıktır. Bu nedenle Amerika'dan gelen yeni sebzeler İzmir insanı tarafından kısa sürede benimsenmiş,

domates, yeni biber türleri, adına darı dedikleri mısır, çiğdem dedikleri ayçiçeği, kumpir dedikleri patates hem sofralara hem de tarlalara çok çabuk uyum sağlamıştır.

MAYALAR

Göç hikayelerinde mayalar insanların yüklerinde en önemli yer tutarken mutfaklarını da beraberlerinde getirdiğinin en önemli kanıtıdır. Yaşamlarını devam ettirmek ve sağlıklarını korumak için beslenmelerinde alışkın oldukları mayalarını da yanında getiren göç edenler, koyunlarında çocukları ile birlikte mayalarını da taşımışlardır. Mübadele ile gelenlerin yüklerinde mayaları, bu mayalar ile hazırladıkları yemekleri kent mutfak kültüründe yerini alırken yerli halkın mayaları ve mutfak kültürü ile birleşmiş ve bugünkü mutfağın ortak mayasını oluşturmuştur.

YÖRÜK SOFRASI

Girit mübadillerinin yabani ot bilgisi ve kullanımı şehrin mutfağının şekillenmesinde önemli bir rol oynarken, yörük mutfağında otların yerini de unutmamak gerekiyor. İzmir ve çevresinde yerleşik düzene geçen yörükler şehrin mutfak kültüründe belirleyici role sahiptir. Sadece et ve süt ürünleri değil, yabani otların hem besin hem de

tedavi edici olarak kullanılması konusunda yörük kültürü baskındır. Orta Asya'dan bu yana çok uzun mesafeleri binlerce yılda kat eden ve her geçtiği yerden bir şeyler öğrenerek gelen yörükler çok zengin kültürel birikime sahiptir.

OT ZENGİNİ

İspanya'dan İzmir'e göç eden Yahudiler şehrin mutfak kültürüne kendi kültürleri ile çok önemli katkılar sağlamıştır. Bugün İzmir'de hemen her evde pişen mücver, her köşe başında karşımıza çıkan boyoz, konuklara ikram edilen reçel, gelin başında şeker kırma gibi birçok yiyecek veya ritüel Yahudi toplumu ile İzmir mutfak kültürüne kazandırılanlardan bazılarıdır. Kafkas'lardan gelenlerin İzmir'in pekmez ve susamı ile şekillendirdiği gevrek, Balkanlar'dan gelenlerin İzmir otları ile zenginleştirdiği kol börekleri artık İzmirli'dir. Levantenlerle gelmesi muhtemel risotto ile domat bastı arasındaki

benzerlik dikkat çekicidir. Zeytinyağı Ege mutfağının ilk aktörü ise ikinci aktörü de bin bir çeşit otlarıdır. Gerçekten de İzmir mutfağını yeşil mutfak olarak tanımlarsak yanılmış olmayız. Ebegümeci, sarmaşık, ısırgan, turp otu, hardal, şevket-i bostan, gelincik, labada, kuşotu, semizotu, radika, deniz börülcesi, deniz fasulyesi, kişkiş, kuşkonmaz, arapsaçı… Liste uzadıkça uzar. Mümkün olduğunca ateşte az tutularak pişirilen bu otlar, böylelikle hem renklerini hem de vitamin değerlerini bünyelerinde korur. Üzerlerine limon suyu ve altın renkli zeytinyağını da eklediğinizde ortaya tadıyla ve görüntüsüyle keyfine doyum olmayan lezzetler çıkar.
Her göç grubu beraberinde getirdiği mutfak kültürü ile şehrin mutfak kimliğine bir tuğla eklerken ortaya çıkan bu mozaik dünya çapında bir lezzet bütünü oluşturmuştur.

Deli İbram Divanı

Çağdaş öykü yazarı Ahmet Büke'nin geçtiğimiz Kasım ayında ilk baskısı gerçekleştirilen romanı, "Deli İbram Divanı", Türk edebiyatında fazla işlenmemiş bir konu olan deniz ve denize ait kavramlarıyla dikkat çekiyor. Roman, bir ada hikayesi olarak okuyucunun karşısına çıktı.

Öykü yazarı Ahmet Büke'nin son kitabı 'Deli İbram Divanı'nın ikinci baskısı raflarda yerini aldı. Yetişkinler için kaleme aldığı ilk roman olma özelliği taşıyan, 'Deli İbram Divanı'nın ilk baskısı ise 12 Kasım tarihinde gerçekleşmişti. Bir ay içerisinde ikinci baskısını yapma başarısını yakalayan roman, Can Yayınları tarafından okuyucularla buluşturuldu.

Türk edebiyatında fazla işlenmemiş bir konu olan deniz ve denize ait kavramlarıyla dikkat çeken, 'Deli İbram Divanı' yoksul bir balıkçı ailenin öyküsünü konu alırken, insan ilişkilerini de gözler önüne seriyor.

Roman, Ege insanının doğayla, tarihle, efsanelerle beslenen hayatı; adaletsizlik, gelir eşitsizliği sorunlarıyla harmanlanıyor ve bir ada hikayesi olarak kitap severlerin karşısına çıkıyor.

Toplam 208 sayfadan oluşan romanın editörlüğü Mustafa Çevikdoğan, düzeltmeleri Burçin Gönül tarafından yapıldı.

BÜKE VE ESERLERİ

2007 yılında, Viyana'da yayınlanan Wespennest isimli edebiyat dergisinin hazırladığı Türk Edebiyatı özel sayısında Büke'nin bir öyküsü Almancaya çevrildi ve Murat Gülsoy, Sema Kaygusuz, Birhan Keskin, Elif Şafak, Hasan Ali Toptaş, Ayfer Tunç, Ahmet Ümit isimleriyle birlikte çağdaş Türk edebiyatının temsilcisi olarak anıldı. Yazar, 2008 yılı sonbaharında düzenlenen dünyanın en büyük kitap fuarı olan Frankfurt Kitap Fuarı'nda onur konuğu ülke Türkiye'nin genç dönem Türk yazarları kataloğunda yer aldı. Büke, 2010 yılında Newsweek Türkiye Dergisi'nce, Kırk Yaş Altı Türkiye'nin En İyi 20 Yazarı listesine girdi. 1970 yılında Manisa'nın Gördes ilçesinde doğan Ahmet Büke, ilk ve orta öğrenimini Gördes'te, liseyi İzmir Atatürk Lisesi'nde bitirdi. Bir süre ODTÜ Jeoloji Mühendisliği'nde okuyan Büke, 1997 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü'nden mezun oldu.

Yazarın öyküleri, E Edebiyat, Adam Öykü, Ünlem, Patika, İmge Öyküler, Özgür Edebiyat, Eşik Cini, Notos, Yeni Yazı, Ğ, Sus, Har, Hece gibi edebiyat dergilerinde yayımlandı. Büke, Alnı Mavide isimli kitabıyla Oğuz Atay Öykü Ödülü'nü, Kumrunun Gördüğü ile 57. Sait Faik Hikâye Armağanı'nı aldı.

Büke'nin yazdığı Ekmek ve Zeytin, eleştirmenler tarafından 2011 yılının en iyi beş kitabı arasında gösterildi. Mevzumuz Derin isimli gençlik romanı 2014'de Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği Yılın Gençlik Romanı ödülünü aldı. "100 Tuhaf Kitap" isimli kurgu dışı ilk eseri 2015 yılında basıldı. Ahmet Büke, 2017 yılında çocuklar için de yazmaya başladı. Aynı yıl Zeyno Kitapları Serisi ismini verdiği diziden, "Eyvah, Babam Şiir Yazıyor!", "Annemle Uzayda" ve "Neşeli Günler" isimli kitapları ödüllü çizer Sedat Girgin tarafından resimlendirildi. Büke, 2018 yılından Gökçe'nin Yolu isimli ilk çocuk romanını çıkardı. Büke'nin ilk çocuk öyküleri kitabı olan Kırlangıç Zamanı, 2019 yılında yayımlandı. Büke'nin 2019 yılında yayımladığı Varamayan isimli kitap "Yılın En İyi 50 Kitabı" listesine alındı. Ödüllü sinema yönetmeni ve senarist Özcan Alper'in üçüncü filmi olan "Rüzgarın Hatıraları" filminin senaryosunu Özcan Alper ile birlikte yazan Büke, son olarak Emre Yeksan'ın ilk uzun metraj filmi olan, "Körfez"in senaryosunu da film yönetmeniyle birlikte kaleme aldı.

Söz Verdik, Yapıyoruz!

İZMİR'İN KALBİNDE YENİ CAZİBE MERKEZİ

Konak'ın yemyeşil çam ağaçlarıyla kaplı Çınartepe Aydın Erten Rekreasyon Alanını yenilenen yüzüyle hizmete açıyoruz. 85 dönümlük alanda Macera Parkı, Çocuk Oyun Grupları, Spor Alanı, Yürüyüş Yolu ile terasında Körfez Manzarasının tadını çıkaracağınız bir Kafe-Restoranın bulunduğu kentimizin yeni buluşma ve etkinlik merkezine tüm hemşehrilerimizi bekliyoruz.

KONAK BELEDİYESİ